

ORDINUL
ARHITECTILOR
DIN ROMÂNIA

METODĂ INCLUZIVĂ PENTRU RECUPERAREA PATRIMONIULUI

Un cadru metodologic pentru
consultarea părților interesate
și implicarea comunității în
protejarea și recuperarea
patrimoniului

Raport privind un cadru metodologic
participativ testat, un modul de formare
și materiale didactice

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

Finanțat de Uniunea Europeană. Opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin însă exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă în mod necesar punctele de vedere ale Uniunii Europene sau ale EACEA (Agenția Executivă Europeană pentru Educație și Cultură). Nici Uniunea Europeană și nici EACEA nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

ORGANIZAȚII PARTENERE UREHERIT CARE CONDUC GRUPUL DE LUCRU

Ro3kvit – Coaliția Urbană pentru Ucraina (UA)
OAR (Ordinul Arhitecților din România) (RO)

ORDINUL
ARHITECȚILOR
DIN ROMÂNIA

MEMBRII GRUPULUI DE LUCRU

Tetyana Oliynyk (Ro3kvit)
Ștefan Bălci (OAR)
Daniela Calciu (OAR)
Radu Tîrcă (OAR)

Acest raport și cadrul metodologic pe care îl prezintă sunt rezultatul unui efort colaborativ întreprins în cadrul proiectului *UREHERIT: Arhitecți pentru patrimoniul din Ucraina. Recrearea identității și a memoriei*, cofinanțat de Uniunea Europeană. Adresăm sincere mulțumiri tuturor persoanelor și organizațiilor ale căror expertiză, dedicare și implicare au fost esențiale pentru realizarea acestei lucrări. Mulțumim membrilor consorțiului proiectului UREHERIT pentru sprijinul și angajamentul lor în promovarea colaborării transfrontaliere privind patrimoniul Ucrainei. Mulțumiri speciale adresăm practicienilor și experților din numeroasele inițiative participative ucrainene și românești din domeniul patrimoniului, care și-au împărtășit experiențele și cunoștințele în faza de cercetare comparativă și, în special, în cadrul atelierului profesional organizat la București pe 23 septembrie 2023. Contribuțiile lor constituie baza fundamentală de cunoștințe a acestei metodologii. Mulțumim în mod special pentru contribuțiile din faza de dezvoltare:

- Hanna Havryliv (Heritage.UA, UA)
- Anastasiia Yahushchyna (Build Ukraine Together – BUR, UA)
- Hanna Sydorenko (Tustan Heritage Destination, UA)
- Raluca Munteanu (Fundația Pro Patrimonio, RO)
- Eugen Vaida (Asociația Monumentum / Ambulance for Monuments, RO)
- Ștefania Tîrcă (Studiogovora, RO)
- Irina Dobriță (OAR, RO)

AUTORII RAPORTULUI

Daniela Calciu (OAR), Tetyana Oliynyk (Ro3kvit), Radu Tîrcă (OAR)

Organizații partenere UREHERIT care conduc grupul de lucru	1
Membrii grupului de lucru	1
Autorii raportului	1
De ce?	5
Obiective și scopuri	6
Proces, metodă de lucru	6
Faza 1: Cercetare comparativă, analiză contextuală și consultări profesionale	6
Faza 2: Selectarea și planificarea sitului-pilot pentru testarea pe teren	7
Faza 3: Testarea pe teren – Tabăra de vară de la Rozdil	7
Faza 4: Sinteză și raportare	8
Conținutul principal al raportului	8
Partea A. Cercetare fundamentală și concluzii-cheie	9
Relatări privind provocările din timpul războiului pentru patrimoniul Ucrainei	9
Contextul istoric și provocările pentru acțiunile participative de protejare și recuperare a patrimoniului, de Tetyana Oliynyk, Ro3kvit Urban Coalition for Ukraine	9
Daunele aduse patrimoniului în timpul războiului și provocările pentru acțiunile participative în Ucraina, de Kateryna Goncharova – specialist în criza patrimoniului ucrainean, World Monuments Fund	12
Răspunsul la nivel local al profesioniștilor din Ucraina la distrugerea patrimoniului cultural în timpul războiului Rusiei împotriva Ucrainei, de Vasyl Rozhko, fondatorul HeMo14	12
Inițiative participative în Ucraina	14
Brave to Rebuild	14
Build Ukraine Together (BUR)	16
Heritage.UA	17
TAIF: Recuperarea patrimoniului ca parte a strategiei de dezvoltare a comunității	18
Biroul pentru Patrimoniu din Lviv	20
Destinația Turistică de Patrimoniu Tustan	21
„Dantela de lemn din Cernihiv“	23
Inițiative participative în România	24
Asociația ARA / Roșia Montană	24
Ambulanța pentru Monumente	25
Fundația Mihai Eminescu Trust	26
Studiogovora	28
Asociația Planeta Petrila / Ideilagram	29
Pro Patrimonio	31
Asociația Locus	32
Școala de la Piscu	33
Analiză comparativă și sinteza atelierului	34
Matricea tipurilor de acțiuni	34
Matricea tipurilor de parteneriate	35
Practici comunale tradiționale: toloka și vechornytsi, clacă și șezătoare	36
Surse de finanțare în România	38
Surse de finanțare în Ucraina	39
Bariere juridice și sistemice în Ucraina	40
Resurse participative existente în Ucraina	41
Lecții-cheie învățate și modele transferabile	42

Rezultate ale activității de advocacy în urma atelierului româno-ucrainean	44
1. Recomandări pentru cadrele juridice și strategice	44
2. Recomandări privind mecanismele financiare	45
3. Recomandări pentru governanța participativă	46
Partea B: Cadrul metodologic	47
1. Cadrul fundamental	47
1.1 Publicul-țintă	47
1.2 Principii și definiții fundamentale	48
1.3 Principii directoare pentru Ucraina	48
1.4 Barierele etice	48
2. Înțelegerea contextului (analiza contextuală)	48
2.1 Condițiile teritoriale în timp de război și implicațiile participării	48
2.2 „Construirea unui viitor mai bun”: de ce participarea este importantă	50
3. Prezentare generală metodologică	52
3.1 Descrierea fazelor	52
Faza 1: Analiza contextului și stabilirea domeniului de aplicare	52
Faza 2: Cartografierea și mobilizarea părților interesate	54
Faza 3: Coproiectare și planificare participativă	55
Faza 4: Implementare și acțiuni pe teren	56
Faza 5: Reflecție, evaluare și transfer de cunoștințe	57
3.2. Tipologia rolurilor și responsabilităților	59
3.3. Taxonomia surselor de finanțare	59
3.4. Modelul de luare a deciziilor (proces colaborativ și iterativ)	60
Prezentare generală	60
Decizii strategice – stabilirea cadrului	60
Decizii de planificare participativă – coproiectarea acțiunii	61
Decizii tehnice – asigurarea calității și siguranței	61
Validarea comunității – închiderea ciclului	61
Principii-cheie la toate nivelurile	61
3.5. Evaluare și buclă de învățare (monitorizare și evaluare – M&E)	62
Prezentare generală	62
Indicatori calitativi – măsurarea semnificației și creșterii	62
Indicatori cantitativi – urmărirea rezultatelor	63
Mecanisme de feedback – menținerea ciclului activ	64
Ciclul de învățare – transformarea feedbackului în acțiune	65
Principii-cheie	65
3.6. Linii directoare privind transferabilitatea și scalabilitatea	65
Prezentare generală	65
Principii-cheie de adaptare	67
Exemplu: Căi de implementare adaptabile	67
Sfaturi pentru practicieni privind transferul	67
Partea C: Proiectul-pilot de la Rozdil	68
Faza 1: Analiza contextului și stabilirea domeniului de aplicare (studiu de caz: Rozdil)	68
Faza 2: Cartografierea și mobilizarea părților interesate (studiu de caz: Rozdil)	71
Faza 3: Coproiectare și planificare participativă (studiu de caz: Rozdil)	72
Faza 4: Implementare și acțiuni pe teren	75
Model testat de părți interesate și de parteneriat	75
Modulul de formare: Proiectare și acțiune	75

Participanți	77
Structura formării	78
Principalele componente educaționale	81
Implicarea comunității în Rozdil – Cartografierea peisajului cultural din Rozdil	98
Faza 5: Reflecție, evaluare și transfer de cunoștințe	101
Rezultate fizice finale	101
Rezultate educaționale (competențe dobândite)	101
Impact și responsabilizare (valoare pe termen lung)	102
Feedbackul participanților (validare cantitativă)	102
Partea D. Instrumente și șabloane	103
Faza 1	103
Instrumentul 1. Matricea modalităților (teritoriu × tipul de patrimoniu)	103
Instrumentul 2. Matricea de evaluare a riscurilor	104
Instrumentul 3. Șablon pentru apelul deschis adresat comunității gazdă	105
Instrumentul 4. Șabloane pentru inventarul de referință	106
Instrumentul 5. Canvas pentru cartografierea părților interesate (inițial)	107
Instrumentul 6: Ghiduri pentru interviuri și grupuri de discuții (exemple de întrebări)	108
Faza 2	109
Instrumentul 7: Șablon pentru matricea părților interesate (eforturi de implicare)	109
Instrumentul 8. Matricea rolurilor și responsabilităților (RACI)	109
Instrumentul 9. Structura apelului deschis pentru voluntari	110
Instrumentul 10: Model pentru memorandumul de colaborare (simplificat)	110
Faza 3	111
Instrumentul 11: Cercetare bazată pe comunitate: Ghid pentru interviuri semistructurate	111
Instrumentul 12: Formular de consimțământ informat	113
Instrumentul 13. Model de plan logistic și de siguranță	114
Instrumentul 14. Listă de verificare pentru evaluarea riscurilor și a siguranței	115
Instrumentul 15: Strategie privind bugetul și resursele	116
Faza 4	119
Instrumentul 16: Protocol și listă de verificare privind siguranța la fața locului	119
Instrumentul 17: Kit de documentare a proceselor	120
Faza 5	124
Instrumentul 18: Chestionar post-participare	124
Instrumentul 19: Model de jurnal de reflecție	126
Instrumentul 20: Listă de verificare pentru autoevaluarea abilităților și competențelor	127
Instrumentul 21: Șablon pentru analiza post-acțiune	129
Instrumentul 22: Model pentru memoriul de advocacy	130

DE CE?

Războiul pe scară largă din Ucraina, izbucnit în februarie 2022, reprezintă o provocare profundă nu numai pentru identitatea și cultura națională, ci și pentru normele internaționale de protecție a patrimoniului cultural. Obiectele de patrimoniu cultural imobil sunt expuse unei amenințări constante de distrugere, înregistrându-se deja daune semnificative în întreaga țară. Printre acestea se numără distrugerea fizică completă, distrugerea parțială provocată de proiectile și daunele structurale imperceptibile, dar semnificative, provocate de undele de șoc. Pierderea fizică sau inaccesibilitatea din motive de securitate ori din alte motive (lipsa adăposturilor în aceste locuri, întreruperi de curent etc.) duce, de asemenea, la pierderea valorii simbolice, deoarece obiectele de patrimoniu încetează să mai fie utilizate ca centre ale vieții comunității.

Criza actuală a scos la iveală mai multe lacune grave în cadrele care reglementează protecția patrimoniului în condiții de conflict armat:

- Lipsa sau irelevanța liniilor directe operaționale în timp de război: instrumentele internaționale și naționale existente oferă orientări limitate pentru gestionarea, stabilizarea și protejarea patrimoniului cultural în timpul ostilităților de intensitate ridicată.
- Inerția legislativă și procedurală: complexitatea și adaptabilitatea lentă a sistemelor legislative și de reglementare din Ucraina împiedică intervențiile rapide necesare pentru stabilizarea și conservarea siturilor de patrimoniu deteriorate.
- Starea precară de întreținere a multor obiecte de patrimoniu din cauza subfinanțării și neglijării îndelungate a culturii și a patrimoniului, precum și din cauza ineficienței sistemului de gestionare postsovietic din acest sector.
- Constrângeri etice și sociale: situația umanitară precară complică implicarea comunității, în special în teritoriile neocupate sau cu risc ridicat. În plus, se ridică o problemă etică complexă cu privire la „momentul potrivit” în care să se acorde prioritate patrimoniului, în condițiile în care nevoile umane de bază (hrană, siguranță) și infrastructura critică sunt amenințate în mod constant.
- Gestionarea „patrimoniului incomod”: bunurile culturale asociate cu perioada sovietică, adesea marcate cu simboluri restricționate legal, se confruntă cu o dublă vulnerabilitate – distrugerea fizică provocată de război și neglijarea administrativă sau socială determinată de traume ori de respingerea ideologică.

În paralel cu aceste provocări, actorii profesioniști și civici ucraineni au dat dovadă de o inițiativă și o reziliență remarcabile. Numeroase organizații locale și neguvernamentale s-au mobilizat pentru a proteja bunurile culturale, demonstrând rolul central al patrimoniului în menținerea identității colective și a coeziunii sociale.

Această metodologie răspunde direct unor asemenea nevoi. Ea prezintă un cadru metodologic participativ testat, completat de un modul de formare și de materiale didactice, fiind dezvoltat pentru a îmbunătăți consultarea părților interesate și implicarea comunității în protejarea și recuperarea patrimoniului. Cadrul pune în aplicare principiile participative internaționale în condițiile teritoriale, instituționale și sociale specifice Ucrainei (în regiunile relativ îndepărtate de linia frontului).

OBIECTIVE ȘI SCOPURI

Obiectivul principal al acestui grup de lucru a fost dezvoltarea, testarea și documentarea unui cadru metodologic participativ pentru a ghida procesele de protejare și recuperare a patrimoniului în Ucraina în condiții de criză și post-criză. Cadrul este conceput pentru a promova un proces decizional incluziv, transparent și ancorat în realitatea locală, consolidând totodată capacitățile instituționale, profesionale și comunitare de gestionare a patrimoniului.

Principalele obiective ale grupului de lucru sunt:

- Să ofere părților interesate – inclusiv autorităților publice, operatorilor culturali, organizațiilor neguvernamentale, educatorilor, donatorilor și practicienilor profesioniști – instrumente practice pentru proiectarea, implementarea și evaluarea proceselor participative de protejare și recuperare a patrimoniului.
- Alinierea intervențiilor de urgență, a recuperării pe termen mediu și a reconstrucției pe termen lung la nevoile comunității, la drepturile culturale și la principiul „construim mai bine“, astfel încât recuperarea culturală să contribuie la reziliența și coeziunea socială pe termen lung.

Rezultatul principal al acestui grup de lucru este prezentul raport, care **consolidează cadrul metodologic complet și documentează aplicarea acestuia ca material didactic și modul de formare testat în cadrul taberei de vară de la Rozdil**. Această implementare-pilot a servit atât ca exercițiu de validare, cât și ca mediu de învățare pentru diverse părți interesate, demonstrând adaptabilitatea cadrului la contextele teritoriale, instituționale și sociale specifice Ucrainei.

PROCES, METODĂ DE LUCRU

Ateliere? întâlniri? analize? etc.; vă rugăm să descrieți câte întâlniri/ateliere/evenimente etc. ați avut și unde, cu câți participanți (aproximativ), cine erau aceștia (arhitecți? funcționari? oameni din comunitate?). Dacă există, vă rugăm să adăugați sau să descrieți schema (cum treceți de la o etapă la alta) acțiunii dvs.

Dezvoltarea acestui cadru metodologic participativ a fost un proces iterativ, în mai multe etape, care a integrat cercetarea comparativă, consultarea profesională transfrontalieră și testarea practică pe teren. Fiecare etapă s-a bazat pe rezultatele celei precedente, astfel încât metodologia finală să fie atât solidă din punct de vedere teoretic, cât și validată empiric.

SCHEMA GENERALĂ A PROCESULUI:

Faza 1: Cercetare și consultare → Faza 2: Selectarea și planificarea sitului-pilot → Faza 3: Testare pe teren (implementare-pilot) → Faza 4: Sinteză și finalizare

Faza 1: Cercetare comparativă, analiză contextuală și consultări profesionale

(Mijlocul anului 2023 – începutul anului 2024)

Scop: Stabilirea unei înțelegeri de bază a practicilor existente, a provocărilor și a oportunităților pentru activitățile participative în domeniul patrimoniului atât în Ucraina, cât și în România, validarea concluziilor împreună cu practicienii și crearea în colaborare a bazei conceptuale pentru cadrul metodologic.

Metodă și concluzii: Această fază inițială crucială a integrat mai multe activități-cheie, generând baza de cunoștințe fundamentale pentru metodologie:

1. Analiza contextului (Ucraina): Cercetarea s-a concentrat pe înțelegerea condițiilor specifice războiului care afectează patrimoniul și participarea.
2. Cartografierea inițiativelor participative existente: A fost întocmit un inventar al organizațiilor și proiectelor

relevante din ambele țări pentru identificarea modelelor operaționale, a surselor de finanțare și a metodelor de implicare.

3. Atelier profesional transnațional și sinteză: Cercetarea a culminat cu atelierul „Acțiuni participative pentru protecția și recuperarea patrimoniului”, desfășurat la București, România, pe 23 septembrie 2023. La acesta au participat aproximativ 30 de practicieni din inițiativele cartografiate și parteneri UREHERIT. Prin prezentări și sesiuni de lucru, participanții au analizat împreună temele centrale și au formulat concluzii-cheie.

Rezultat: Cercetarea și atelierul au reprezentat baza conceptuală și conținutul principal pentru cadrul metodologic (Partea A), inclusiv pentru perspectivele comparative, barierele și resursele identificate și recomandările aplicabile.

Faza 2: Selectarea și planificarea sitului-pilot pentru testarea pe teren

(ianuarie – iulie 2024)

Scop: Identificarea unui loc adecvat în Ucraina pentru testarea practică a proiectului de metodologie și planificarea în colaborare a intervenției-pilot pe baza cadrului dezvoltat în Faza 1.

Metodă:

- Alegerea locului: în ianuarie 2024 a fost lansată o cerere de candidaturi structurată, prin care hromadele ucrainene au fost invitate să se înscrie ca gazde, pe baza unor criterii definite (potențialul patrimonial, angajamentul local, siguranța, logistica). Hromada Rozdil (regiunea Lviv) a fost selectată în martie 2024.
- Atelier de coproiectare: în perioada 7-8 aprilie 2024 a avut loc o vizită pregătitoare la fața locului și o consultare a comunității în Rozdil. Aceasta a implicat întâlniri între partenerii UREHERIT (OAR, Ro3kvit, Ambulanța pentru Monumente, Pro Patrimonio) și partenerii ucraineni (Heritage.UA, BUR, reprezentanți ai hromadei) pentru a evalua situl, a identifica prioritățile locale, a defini domeniul de intervenție (cu accent pe anexa palatului și școala internat) și a stabili rolurile parteneriatului.

Rezultat: Un sit-pilot și o comunitate gazdă confirmate, un domeniu de activitate definit și un parteneriat operațional stabilit, cu roluri clar distribuite (detaliate în Partea B, Faza 3).

Faza 3: Testarea pe teren – Tabăra de vară de la Rozdil

(iulie – august 2024)

Scop: Implementarea cadrului metodologic în practică, atât ca modul de formare practică, cât și ca inițiativă participativă de restaurare.

Eveniment: O tabără internațională de vară de două săptămâni a avut loc la Rozdil în perioada 28 iulie – 12 august 2024.

Participanți: Implementarea a presupus un parteneriat extins și 38 de participanți (18 români, inclusiv experți/meșteri, 15 studenți/tineri profesioniști ucraineni, 5 coordonatori ucraineni). Au participat și membri ai comunității locale.

Metodă: În tabără s-au realizat atât lucrări practice de conservare de urgență, cât și un program educațional integrat zilnic (prelegeri, ateliere, reflecții), permițând testarea în timp

real a fazelor metodologiei, a instrumentelor, a curriculumului de formare, a protocoalelor de siguranță și a mecanismelor de coordonare.

Rezultate: Intervenții de stabilizare finalizate, un grup de participanți instruiți, o implicare comunitară documentată și date directe de observare și feedback privind eficacitatea metodologiei (detaliată în Partea B, Fazele 4 și 5).

Faza 4: Sinteză și raportare

(august 2024 - octombrie 2025)

Scop: Analizarea rezultatelor implementării-pilot, perfecționarea cadrului metodologic pe baza lecțiilor practice învățate și elaborarea raportului final și a materialelor asociate.

Metodă: S-a realizat sintetizarea tuturor datelor colectate (feedbackul participanților, AAR-urile coordonatorilor, documentația, răspunsurile comunității) și compararea rezultatelor cu obiectivele inițiale. Au avut loc sesiuni iterative de redactare și revizuire între partenerii principali (OAR, Ro3kvit).

Rezultat: Acest raport final, care include cadrul metodologic validat (Partea A), proiectul-pilot documentat (Partea B) și instrumentele/șabloanele asociate (Partea C - anexe).

CONȚINUTUL PRINCIPAL AL RAPORTULUI

Acest raport este structurat în patru părți complementare:

- **Partea A: Cercetare fundamentală și concluzii-cheie** prezintă cercetarea comparativă, analiza contextului și lecțiile desprinse din atelierul profesional transnațional, care împreună alcătuiesc dovezile ce stau la baza metodologiei.
- **Partea B: Cadrul metodologic** prezintă metodologia participativă cuprinzătoare, în cinci faze, inclusiv principiile sale de bază, garanțiile etice și etapele operaționale.
- **Partea C: Proiectul-pilot de la Rozdil** documentează aplicarea practică și validarea cadrului, prezentând implementarea acestuia ca modul de formare testat în timpul taberei de vară de la Rozdil în 2024.
- **Partea D: Instrumente și șabloane** oferă un set complet de instrumente adaptabile, liste de verificare și șabloane menționate în metodologie, pe care practicienii le pot utiliza în proiecte viitoare.

Împreună, aceste secțiuni oferă baza teoretică (Partea A), metodologia operațională (Partea B), un studiu de caz aplicat (Partea C) și instrumentele necesare (Partea D) pentru implementarea protecției și recuperării participative a patrimoniului.

Procesul a început cu o analiză comparativă aprofundată a inițiativelor participative existente în domeniul patrimoniului, atât în Ucraina, cât și în România. Acest exercițiu de cartografiere, bazat pe o gamă variată de proiecte, a avut ca scop identificarea modelelor operaționale de succes, a provocărilor comune, a surselor de finanțare, a metodelor de implicare a comunității și a contextelor juridice relevante. Înțelegerea acestor precedente a fost esențială pentru dezvoltarea unui cadru metodologic bazat pe practicile existente și adaptabil la nevoile specifice de recuperare a patrimoniului în Ucraina. Reprezentanții acestor inițiative au fost invitați ulterior să participe la un atelier profesional pentru a reflecta asupra practicilor lor în conformitate cu o structură comună, creând astfel împreună baza de cunoștințe pe care s-a construit metodologia.

Astfel, primul pas important în crearea cadrului metodologic a fost **atelierul profesional transnațional intitulat „Acțiuni participative pentru protecția și recuperarea patrimoniului“**. Organizat de Ordinul Arhitecților din România (OAR) și Ro3kvit în cadrul proiectului UREHERIT, evenimentul a avut loc la Casa Mincu, sediul OAR din București, pe 23 septembrie 2023. Scopul său principal a fost de a facilita un dialog structurat transfrontalier, care să permită participanților:

- Să împărtășească experiențe practice și provocări întâmpinate în contexte diferite.
- Să reflecteze critic asupra diverselor metode de consultare a părților interesate și de implicare a comunității.
- Să identifice obstacolele comune și soluțiile transferabile pentru recuperarea patrimoniului, cu accent pe adaptarea modelelor de succes la situația urgentă și complexă din Ucraina.

Agenda atelierului a fost împărțită în trei etape:

1. Relatări privind provocările patrimoniului ucrainean în timpul războiului: s-a pus accentul pe perspective directe asupra provocărilor, cum ar fi impactul asupra patrimoniului cultural și strămutarea comunităților.
2. Inițiative pentru recuperarea participativă a patrimoniului din România și Ucraina: prezentarea soluțiilor practice și eforturilor continue la nivel local, cu accent pe conservarea condusă de comunitate, arhivarea digitală și colaborările între mai mulți actori.
3. Analiză comparativă: prin sintetizarea informațiilor, s-au identificat temele comune, strategiile de succes și domeniile ce au nevoie de îmbunătățire, utilizându-se analiza comparativă pentru a rafina înțelegerea soluțiilor eficiente.

RELATĂRI PRIVIND PROVOCĂRILE DIN TIMPUL RĂZBOIULUI PENTRU PATRIMONIUL UCRAINEI

Contextul istoric și provocările pentru acțiunile participative de protejare și recuperare a patrimoniului, de Tetyana Oliynyk, Ro3kvit – Urban Coalition for Ukraine

În procesele de recuperare, oamenii și incluziunea socială ar trebui să fie pe primul plan, în special în contextul războiului și al perioadei postbelice. Posibilitatea de a crea împreună un spațiu de viață comun nu este doar un mijloc de coeziune socială, ci și o modalitate de a procesa trecutul traumatic și de a imagina viitorul. Acest text oferă o imagine de ansamblu asupra contextului istoric în care se dezvoltă în prezent practicile de participare comunitară în Ucraina.

Practicile participative din Ucraina au o continuitate istorică. Primul exemplu este tradiția autonomiei urbane, care avea la bază sistemul de drept magdeburgian și care exista pe teritoriul Ucrainei încă din secolul al XIII-lea. Aceasta acorda cetățenilor dreptul de a participa la viața comunității

și reglementa această participare. Formula culturală a acestei tradiții a fost exprimată de filozoful baroc ucrainean Hryhoriy Skovoroda în poemul „Fiecare oraș are obiceiurile și drepturile sale”, care a fost interpretat în mod repetat, în diferite epoci, de diverși artiști. Opera lui Skovoroda, în general, și această teză, în particular, sunt astăzi deosebit de relevante și sunt reinterpretate în cultura populară, în special în arta stradală, dar și în poezie și muzică, un exemplu fiind Serhiy Zhadan în albumul său Skovorodance. Această tradiție de autoguvernare a fost întreruptă în Ucraina în secolul al XVIII-lea din cauza dominației Imperiului Rus și, mai târziu, a Uniunii Sovietice.

Al doilea exemplu este practica tradițională a adunării comunității pentru binele comun, așa-numita toloka, adică realizarea în comun a anumitor lucrări, cum ar fi curățarea spațiilor publice, reparații ușoare sau lucrări de construcție în gospodăria cuiva, în special pentru membrii defavorizați ai comunității (văduve, orfani sau vârstnici). Această tradiție și-a recăpătat popularitatea în ultimii ani. Aceste două exemple, un sistem juridic și o practică comunitară, reflectă tradiția participativă existentă în Ucraina și sunt considerate parte a patrimoniului său imaterial.

Deceniile de regim totalitar sovietic au lăsat în urmă numeroase probleme, cum ar fi atomizarea individului într-o societate totalitară, neîncrederea în comunitate, paternalismul și pasivitatea (ca urmare a conștientizării riscurilor sau a inutilității acțiunii individuale). Această inerție a cetățenilor a continuat să influențeze procesele politice din Ucraina pentru o perioadă îndelungată.

În ciuda acestei moșteniri, societatea civilă ucraineană a dat dovadă, de-a lungul anilor de independență, de o capacitate remarcabilă de acțiune directă: de la protestele studentești din 1990, cu un an înainte ca Ucraina să-și declare independența (așa-numita Revoluție de Granit), până la Revoluția Portocalie din 2004, când oamenii au protestat împotriva falsificării rezultatelor alegerilor prezidențiale, și Revoluția Demnității din 2013–2014, care a catalizat în mare măsură procesele din societatea civilă, dar a avut și un impact semnificativ asupra reformelor administrației publice.

Aceste momente din istoria politică recentă a Ucrainei merită menționate, deoarece au constituit, pentru mulți cetățeni, prima experiență de participare civică, continuată ulterior prin alte forme de activism, în special la nivel local. Este de remarcat faptul că, pentru o lungă perioadă de timp, activismul urban (împotriva dezvoltatorilor imobiliari și pentru protejarea patrimoniului cultural sau natural) a fost adesea perceput ca o formă de activism politic.

Toate aceste evenimente au avut un impact semnificativ asupra unor grupuri mai mari de cetățeni care, de obicei, nu participau la astfel de inițiative. Numărul și diversitatea participanților la aceste mișcări au crescut constant, pe măsură ce oamenii au înțeles necesitatea și eficacitatea acțiunii directe.

Unul dintre rezultatele Revoluției Demnității a fost dezvoltarea fenomenului voluntariatului în contextul războiului Rusiei împotriva Ucrainei, voluntarii suplinind adesea funcțiile statului. Potrivit numeroaselor sondaje, aceștia se bucură de unul dintre cele mai ridicate niveluri de încredere publică. Multe inițiative de voluntariat sunt implicate în procese de recuperare și reconstrucție.

Începând cu anii 2000, au fost adoptate diverse acte normative privind implicarea publicului în implementarea politicilor publice. Acestea au introdus instrumente precum consiliile publice, consultările etc. Participarea cetățenilor la procesele de planificare urbană a fost consolidată în 2011, odată cu adoptarea legii privind accesul la informațiile publice. Până atunci, documentația de planificare urbană era considerată informație clasificată. Pentru o perioadă, acest angajament participativ a fost adesea utilizat în mod abuziv pentru a manipula opinia publică sau pentru a legitima anumite decizii. Un impuls major pentru o implicare mai activă și mai substanțială a cetățenilor a venit odată cu evenimentele menționate mai sus, în special Revoluția Demnității, precum și cu dezvoltarea instrumentelor digitale de participare.

Concluzii și provocări

Aplicarea formală a practicilor participative, înțelegerea deficitară a planurilor de dezvoltare urbană de către cetățeni și, în consecință, reticența de a participa rămân provocări majore. Acestea sunt adesea amplificate de neîncrederea oamenilor în autorități și de percepția că opiniile comunității nu sunt luate în considerare. În plus, cetățenii sunt implicați, de regulă, nu în etapa de elaborare a documentației de dezvoltare urbană, ci abia atunci când documentul este finalizat, iar posibilitățile de a aduce modificări sunt limitate.

În domeniul conservării patrimoniului, complexitatea cadrului legislativ afectează disponibilitatea comunităților și a voluntarilor de a se implica. Lipsa de expertiză și de resurse umane și materiale la nivel local indică necesitatea consolidării capacităților și a unor soluții simple și accesibile pentru implementarea proceselor participative.

În comunitățile care trăiesc în apropierea liniei frontului, securitatea și supraviețuirea sunt prioritățile principale.

Participarea la procesele de reconstrucție a patrimoniului presupune resurse materiale, fizice și morale pe care aceste comunități s-ar putea să nu le aibă.

În comunitățile care se află într-o situație relativ mai sigură (în condițiile în care securitatea rămâne relativă din cauza atacurilor cu rachete și drone rusești), dinamica socială s-a schimbat semnificativ, din cauza numărului mare de persoane strămutate intern (PSI) și a necesității integrării acestora în viața comunității. Acest aspect trebuie luat în considerare în procesele participative.

O provocare majoră nu numai pentru comunitățile deocupate, ci și pentru întreaga societate ucraineană este procesul intens de memorializare și emergența unui „nou” patrimoniu, care este adesea marcat de traumă. Numărul semnificativ de situri sau obiecte de patrimoniu contestate, precum și procesele conexe de decomunizare și decolonizare generează tensiuni și provocări suplimentare pentru procesele participative.

**Daunele aduse
patrimoniului în timpul
războiului și provocările
pentru acțiunile
participative în Ucraina,
de Kateryna Goncharova
- specialistă în criza
patrimoniului ucrainean,
World Monuments Fund**

Războiul actual a devenit o provocare nu numai pentru națiunea, cultura și identitatea Ucrainei, ci și pentru normele și reglementările internaționale privind protecția patrimoniului cultural. Există numeroase documente dedicate protejării patrimoniului cultural înainte de criză și în etapa de recuperare postbelică, dar foarte puține linii directoare privind gestionarea problemelor legate de protecția patrimoniului cultural în timpul războiului. Aceasta înseamnă că, odată cu mobilizarea comunităților locale, a inițiativelor neguvernamentale și a administratorilor de situri, este necesară adaptarea strategiilor de protejare a caracterului irepetabil, iar experiența Ucrainei în acest domeniu ar putea fi utilă în cazuri similare.

Societatea ucraineană este epuizată de război și de consecințele acestuia. Prin urmare este extrem de dificilă organizarea unor acțiuni eficiente de implicare a comunității, în special în teritoriile deocupate sau aflate în pericol. Chiar și atunci când comunitățile locale sunt proactive și dornice să reabiliteze siturile istorice afectate, acestea sunt adesea descurajate de complexitatea și constrângerile legislației naționale.

Un alt aspect ține de faptul că problemele legate de protecția patrimoniului cultural în timpul războiului sunt strâns legate de chestiunea etică privind „momentul potrivit” pentru astfel de intervenții, mai cu seamă în comunități în care viața este permanent amenințată și accesul la necesitățile de bază este limitat.

Conducerea fermă, angajamentul față de patrimoniul cultural și de identitate, precum și consolidarea urgentă și eficientă a capacităților pe care diferite părți interesate din Ucraina le demonstrează și le dezvoltă sunt o bază pentru continuitatea eforturilor de conservare și pentru schimbările viitoare ale societății civile ucrainene.

**Răspunsul la nivel local al
profesioniștilor din Ucraina
la distrugerea patrimoniului
cultural în timpul războiului
Rusiei împotriva Ucrainei,
de Vasyl Rozhko, fondatorul
HeMo**

Laboratorul Ucrainean de Monitorizare a Patrimoniului (HeMo) a apărut ca un răspuns sistemic al comunității profesionale a lucrătorilor din muzee și a specialiștilor în conservarea monumentelor la distrugerea patrimoniului cultural ucrainean de către Rusia în timpul războiului. Cu toate acestea, încă de la început, activitatea HeMo a fost nu doar un răspuns la criză, ci, în primul rând, o activitate sistemică menită să construiască o infrastructură de date în conformitate cu standardele internaționale, să sprijine transformarea digitală în sectorul patrimoniului, să creeze instrumente digitale și să ofere formare profesională. Mai precis, tot ceea ce era necesar pentru a depăși neglijarea și stagnarea sectorului patrimoniului ucrainean și criza post-sovietică de management.

Astăzi, HeMo este o organizație neguvernamentală înregistrată fără scop lucrativ. Ea reunește aproximativ 30 de specialiști din Lviv, Kiev, Harkov, Odesa și din alte instituții profesionale. Activitatea organizației este susținută prin fondurile acordate de donatori internaționali pentru activitățile proiectului.

Direcția de lucru 1: Documentarea distrugerii patrimoniului

Prima direcție a activității HeMo a vizat documentarea distrugerii patrimoniului cultural imobil în timpul războiului (rezultatele sunt disponibile pe hemo.in.ua). Echipa a realizat o bază de date extinsă prin expediții pe teren, a dezvoltat o rețea de monitorizare și un sistem de informații și furnizează date atât armatei, Parchetului General, agențiilor guvernamentale și

arhitecților, cât și publicului general. În trei ani, HeMo a devenit lider în documentarea activităților pe teren în zone cu risc ridicat, în coordonarea și formarea altor persoane.

Totul a început cu o expediție la Borodianka, după deocuparea regiunii Kiev, când a fost recuperat un dulap de bucătărie cu un cocoș de ceramică, rămas intact într-una dintre camerele unui bloc de apartamente aproape complet distrus. Acest cocoș a devenit un simbol al rezilienței ucrainene, fiind integrat ulterior în patrimoniul muzeal. Mai multe deplasări ne-au făcut să înțelegem că asemenea expediții vor fi necesare pe termen lung pentru a stabili și restaura siturile de patrimoniu deteriorate – în combinație cu monitorizarea la distanță, dezvoltarea sistemului de informații, elaborarea metodologiei și a manualului, documentarea distrugerilor în scopuri juridice și realizarea de rapoarte în care datele de teren completează imaginile din satelit și monitorizarea de tip open source.

În decurs de 3 ani, au fost inspectate 1.783 de obiective din 19 regiuni, în cadrul a 157 de expediții, iar 956 de obiecte au fost identificate prin monitorizare la distanță (numai în 2025 – 26 de expediții în 10 regiuni, 357 de inspecții).¹ HeMo coordonează și alte inițiative de colectare a datelor privind patrimoniul și infrastructura culturală afectate din Ucraina. În acest scop, organizăm cursuri de formare în metodologie, creăm instrumente digitale pentru colectarea datelor, integrăm și curățăm aceste date pentru a crea o listă consolidată a patrimoniului afectat, disponibilă pe o platformă online.

În 2024, HeMo a participat la conferința UNESCO organizată cu ocazia celei de-a 70-a aniversări a Convenției de la Haga și și-a prezentat rezultatele muncii în cadrul unui eveniment organizat la Adunarea Generală a ONU de la New York. Anterior, am participat la ateliere organizate de PennCHC în Philadelphia și Berlin. Aceste întâlniri ne ajută să înțelegem importanța și unicitatea muncii echipei noastre. Distribuim datele colectate pe teren către arhitecți, autorități și comunități pentru intervenții de stabilizare și recuperare, către Parchetul General și parteneri pentru procese juridice, precum și către armată, prin sistemul Delta, pentru a fi luate în considerare în timpul operațiilor.

Punem la dispoziția UNESCO fotografii de teren, furnizăm cifre oficiale Ministerului Culturii și trimitem formularele completate către ICCROM.

Considerăm că acest moment reprezintă o oportunitate de a transforma gestionarea patrimoniului cultural prin combinarea eforturilor statului cu cele ale comunității profesionale. Credem că această capacitate poate fi consolidată prin valorificarea expertizei și a realizărilor comunității de patrimoniu din Ucraina.

Direcția de lucru 2: Digitalizarea muzeelor

Dezvoltarea unei viziuni pentru o infrastructură națională de date privind patrimoniul (primăvara anului 2022) s-a concretizat într-un proiect susținut de Comisia Europeană, care a contribuit la lansarea Centrului-pilot de Digitalizare a Muzeelor din Lviv și a „Cărții albe” – o colecție de bune practici internaționale, standarde de digitalizare și recomandări. Am format o echipă de profesioniști și am achiziționat echipamente (stații foto și scanere). În cadrul Centrului din Lviv, echipa a testat digitalizarea diferitelor tipuri de colecții muzeale, aplicând standardele

¹ Cifrele au fost actualizate înainte de publicare.

internaționale în cazul concret al Ucrainei și perfecționând algoritmul de digitalizare. În etapa următoare, cu sprijinul CER și SCRI, Centrul din Lviv a fost extins, au fost create centre mobile în Kiev și în alte orașe, iar colecțiile muzeale (inclusiv cele evacuate) au fost digitalizate în diferite regiuni ale Ucrainei (peste 15.000 de obiecte au fost digitalizate în 20 de instituții, pe parcursul a 2 ani, fiind generate peste 125.000 de imagini). Pentru stocarea și gestionarea datelor, în **special pentru corelarea metadatelor**, a fost creat un software special, Curator's Office, și a fost implementată o infrastructură de servere și cloud.

De ce este echipa HeMo lider în digitalizarea muzeelor? Asigurăm calitatea și interoperabilitatea conținutului digital creat în conformitate cu standardele internaționale; înțelegem complexitatea sectorului muzeal din Ucraina (război, probleme de management, moștenirea sovietică), și lucrăm alături de echipele muzeelor pe tot parcursul ciclului (planificare, pregătire, digitalizare, finalizare), oferind sprijin și consiliere constante. Ne preocupăm nu numai de crearea, conservarea și gestionarea datelor, ci și de posibilitatea publicării și distribuției ulterioare a acestora. Și, în cele din urmă, dorim să digitalizăm nu numai colecții individuale, ci ne străduim să transformăm digital întreaga industrie. Pentru a face acest lucru, dezvoltăm infrastructura de digitalizare, instruiș și lucrăm în toată Ucraina.

INIȚIATIVE PARTICIPATIVE ÎN UCRAINA

Descrieri/rezumate ale inițiativelor ucrainene și românești cartografiate.

Contextul ucrainean relevă un ecosistem dinamic de grupuri de voluntari, ONG-uri și instituții locale implicate activ în protejarea și recuperarea patrimoniului, adaptându-se adesea în mod creativ la condițiile de război. Printre exemple se numără:

Răspunsul la situații de urgență și reconstrucție:

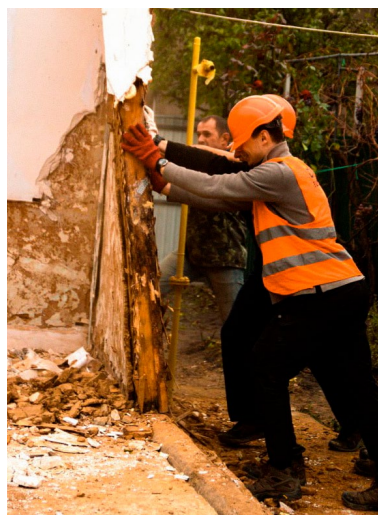
Brave to Rebuild

Reprezentant: Alona Krytsuk

www.brave.org.ua

Instagram: [Brave to Rebuild](#)

Facebook: [bravetorebuildua](#)

DOMENIU DE ACTIVITATE:

Brave to Rebuild este o inițiativă de voluntariat a Fundației Brave care vine în sprijinul persoanelor ale căror locuințe au fost distruse de invazia rusă. Voluntarii se deplasează regulat în satele din regiunea Kiev, în principal în Irpin, Bucea, Hostomel, precum și în satele din împrejurimi. Ei lucrează și în regiunile Harkov, Cernihiv și Herson. În cadrul acțiunilor de tip toloka, voluntarii evacuează molozul și repară clădirile rezidențiale și instituțiile sociale avariate, astfel încât oamenii să poată lăsa în urmă distrugerile provocate de război.

Rezultate obținute între mai 2022 și septembrie 2023:

- 12 școli reparate
- 350 de case curățate
- 108 reparații rapide

Valori:

- implicarea comunității
- reconstrucția mai bună
- participarea părților interesate
- incluziunea
- recuperarea patrimoniului

Alte inițiative ale Fundației Brave:

Inițiativa Brave Schools a oferit sprijin pentru 12 comunități afectate de război din 3 regiuni ale Ucrainei – Cernihiv, Kiev și Harkov – prin finanțarea reparațiilor la infrastructura educațională. Obiecte reparate: 4 acoperișuri, 200 de uși, 600 de ferestre, 30 de clădiri, 600 de puncte de lucru la instalația electrică, 12 toalete.

Brave Bikes furnizează comunităților deocupate biciclete second-hand provenite din Europa, pentru că bicicletele sunt singurul mijloc de transport viabil disponibil în prezent. Cinci camioane încărcate cu biciclete au sosit din Amsterdam, 1.342 de comunități au beneficiat de transportul pe care l-am asigurat, au fost organizate 48 de întâlniri ale voluntarilor, 213 biciclete au fost reparate, peste 35 de voluntari s-au implicat activ.

Brave to Document: în 2023, Fundația Brave a colectat 370 de povești ale proprietarilor care și-au pierdut casele.

Evenimente ale Fundației Brave: peste 40 de evenimente comunitare.

MODEL OPERAȚIONAL

Fundația Brave este o fundație caritabilă nonprofit care are drept scop restaurarea orașelor și satelor ucrainene afectate de ocupația rusă. Amploarea actuală a inițiativei depinde în mod direct de cantitatea de materiale de construcție, unelte și mijloace de transport pentru voluntari.

- 30 de membri ai echipei cu normă întreagă
- peste 2.000 de voluntari
- peste 50 de străini
- 4 birouri: Kiev, Cernihiv, Harkov, Herson

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Toloka (inclusiv ca activitate de tip team building)

Evenimente pentru comunitate

FINANȚARE

Surse principale: donații, fonduri obținute în urma unor evenimente, campanii de strângere de fonduri și ajutor umanitar.

Build Ukraine Together (BUR)

Reprezentant: Anastasiia
Yahushchyna

www.bur.org.ua

Instagram: [BurBurBuuur](#)

Facebook:

[Building Ukraine
Together](#)

БУДУЄМО
УКРАЇНУ
РАЗОМ

DOMENIU DE ACTIVITATE

BUR a fost fondată în 2014 ca răspuns rapid la invazia rusă din estul Ucrainei și anexarea Crimeii. Misiunea BUR: Construim încredere și creăm o comunitate de tineri responsabili și implicați, care susțin o Ucraină democratică prin voluntariat și educație nonformală.

BUR este o organizație neguvernamentală care creează oportunități pentru tinerii dornici să contribuie la dezvoltarea țării prin voluntariat. Din 2014, BUR a organizat 119 tabere de voluntariat, în care au fost implicați 8.000 de voluntari.

MODEL OPERAȚIONAL

BUR este o organizație neguvernamentală care lucrează cu tineri (14–35 de ani).

În cei 9 ani de activitate, aproximativ 8.000 de voluntari s-au alăturat organizației (aproximativ 2.000 în 2023). 40 de persoane lucrează în biroul național, iar peste 200 în echipe sezoniere

Metode: Voluntariat și educație nonformală

Avem multe programe diferite, dintre care cele mai importante sunt inițiativele de restaurare în comunități mici (tabere și burchyks).

Resurse: umane (voluntari, echipe), financiare, materiale provenind din comunități (produse, materiale suplimentare etc.), informaționale, cooperare cu mass-media la diferite niveluri, resurse administrative (sprijin pentru autoritățile locale, grupuri de inițiativă locale)

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Colectarea cererilor relevante din comunități (apeluri deschise)

Selectarea comunităților pentru cooperare ulterioară în conformitate cu valorile organizației

Școala grupurilor de inițiativă locală

Coorganizarea de activități (în colaborare cu autoritățile locale)

Implicarea voluntarilor locali

Aspecte importante ale cooperării cu comunitățile mici:

- *combinarea voluntarilor externi și locali*
- *familiarizarea cu contextul comunității*
- *interviuri aprofundate cu reprezentanții comunității (după și, dacă este cazul, înainte de intervenție)*
- *schimbul de experiență între diferite comunități*

FINANȚARE

Finanțare primară: subvenții

Finanțare secundară: donatori privați, companii, comunitatea „BUR friends”, sprijin guvernamental

Heritage.UA

Reprezentant: Hanna Havryliv

www.heritage-fund.com.ua

Facebook: [CF.heritage.ua](https://www.facebook.com/CF.heritage.ua)

DOMENIU DE ACTIVITATE

Heritage.UA este o inițiativă care urmărește revitalizarea patrimoniului arhitectural al Ucrainei. Obiectivele sale sunt restaurarea sistematică și cuprinzătoare a monumentelor arhitecturale neglijate, atât din țară, cât și a celor de origine ucraineană care, din cauza circumstanțelor istorice, se află astăzi în afara granițelor. A fost fondată la Lviv în 2018 ca organizație caritabilă, dar a evoluat rapid până la nivelul unui holding, gestionând proprietăți istorice pe baza eficienței economice și a durabilității lor. Portofoliul include în prezent peste 20 de clădiri deținute de stat, municipale și private din toată țara: castele, palate, conace și case istorice de vacanță. Cele mai cunoscute proiecte până în prezent sunt „Painted Pomoriany”, axat pe revitalizarea satelor istorice, și proiectele de dezvoltare a siturilor de patrimoniu de renume național „Palatul Gershgorin” și „Palatul din Rozdil”.

Reflecții: După mulți ani de lucru în domeniul revitalizării patrimoniului cu diferite părți interesate, modelul de organizație caritabilă a evoluat către unul de investiție privată în patrimoniu (de la investiții la scară mică, cum ar fi renovarea cabanelor pentru proprietari privați, la proiecte ample, cum ar fi renovarea și gestionarea obiectelor de patrimoniu și a teritoriilor înconjurătoare, cu implicarea mai multor părți interesate și dezvoltarea unor modele economice viabile pentru situri și comunități locale).

MODEL OPERAȚIONAL

- investiții de tranzit/de risc în situri de patrimoniu cultural
- dezvoltarea siturilor de patrimoniu cultural și gestionarea ulterioară a acestora
- consultanță și management integrat pentru alți proprietari
- valorificarea potențialului cultural și turistic al comunităților cu patrimoniu
- proiecte caritabile

MODALITĂȚI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

- **toloka** (lucru în comun pentru clădiri și spații)
- zile informative
- tabere locale pentru copii dedicate patrimoniului
- crearea în comun a muzeelor locale
- dezvoltarea reciprocă a conceptelor privind funcțiunile viitoare
- crearea de noi locuri de muncă pentru localnici etc.

FINANȚARE

Surse principale: programe de finanțare a patrimoniului la nivel național și local, finanțatori și donatori ucraineni și străini, patroni și voluntari, strângere de fonduri și finanțare participativă, sponsorizări în natură, turism de evenimente și produse, investiții private

**TAIF: Recuperarea
patrimoniului ca
parte a strategiei
de dezvoltare a
comunității**

Reprezentant: Oksana
Fedorovych

www.taif.org.ua

Instagram: [Carpathianguide](#)

Facebook:

[TouristAssociationofIvanoFrankivskRegion](#)

DOMENIU DE ACTIVITATE

Asociația Turistică a Regiunii Ivano-Frankivsk (TAIF) promovează dezvoltarea turismului în regiunea Carpaților ca factor-cheie pentru dezvoltarea durabilă locală și creșterea bunăstării comunităților locale. În colaborare cu destinațiile turistice, TAIF elaborează strategii coerente de dezvoltare comunitară bazate pe resursele patrimoniale și lucrează în mod constant cu planuri integrate de interpretare a patrimoniului. TAIF sprijină comunitățile locale în valorificarea patrimoniului ca resursă turistică. Această orientare strategică nu numai că îmbogățește experiența turistică, dar joacă și un rol vital în stimularea dezvoltării locale. Una dintre cele mai apreciate realizări ale TAIF este Centrul de patrimoniu feroviar cu ecartament îngust Vyhoda, deschis în 2015. Acest centru se distinge prin faptul că este singurul centru de patrimoniu de acest gen din Ucraina. Administrarea centrului de către TAIF, în parteneriat cu comunitatea Vyhoda, reprezintă un model de succes al gestionării colaborative a patrimoniului. TAIF și-a îndreptat apoi atenția către un nou proiect ambițios – Centrul de interpretare a patrimoniului Cetății Pniv. Această inițiativă reprezintă un alt pas important prin care TAIF încearcă revitalizarea și valorificarea siturilor istorice pentru turism și dezvoltarea comunității.

MODEL OPERAȚIONAL

TAIF funcționează ca organizație neguvernamentală, având un sistem de guvernare structurată, cu membri individuali. Organizația depășește granițele convenționale, canalizându-și eforturile către cultivarea experiențelor și produselor turistice care rezonază cu bogăția culturii locale și a patrimoniului natural. TAIF se concentrează pe o serie de domenii critice, inclusiv dezvoltarea de inițiative turistice inovatoare, formarea profesională, realizarea de studii de piață aprofundate, implementarea de strategii de marketing dinamice, îmbunătățirea infrastructurii și promovarea unor politici turistice și a unui cadru de reglementare favorabile.

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

În centrul etosului TAIF se află un angajament profund față de implicarea comunității, concretizat printr-o multitudine de inițiative. Printre acestea se numără generarea de idei și proiectarea de produse, realizarea de planuri de afaceri și studii de fezabilitate, precum și dezvoltarea de parteneriate cu comunitățile locale pentru implementarea de proiecte care contribuie la dezvoltarea locală și la creșterea economică. TAIF oferă consultanță personalizată, programe de formare specializate și ateliere pentru dezvoltarea competențelor în sectorul turismului. Dincolo de dezvoltarea competențelor, TAIF este un far al cercetării și analizei, promovând utilizarea patrimoniului local ca resursă pentru un turism durabil.

FINANȚARE

Finanțare primară: granturi, donații și contribuții ale membrilor

Finanțare secundară: venituri generate prin Znaty Pro Carpaty Ltd., filiala deținută integral de TAIF, sprijin financiar obținut prin accesarea programelor guvernamentale și parteneriate din sectorul privat

Biroul pentru Patrimoniu din Lviv

Reprezentant: Yuliia Svyshch

www.spadshchyna.lviv.ua

Instagram:

[spadshchyna.lviv.ua](https://www.instagram.com/spadshchyna.lviv.ua)

Facebook:

[spadshchyna.lviv.ua](https://www.facebook.com/spadshchyna.lviv.ua)

HERITAGE
BUREAU

DOMENIU DE ACTIVITATE

Biroul pentru Patrimoniu din Lviv este un centru de coordonare și informare pentru promovarea, conservarea și restaurarea patrimoniului cultural din orașul Lviv. Misiunea sa este de a implementa programe și proiecte pentru promovarea, conservarea și restaurarea patrimoniului pe baza coresponsabilității, cofinanțării, cooperării și comunicării între diferite comunități și părți interesate.

MODEL DE FUNCȚIONARE

Creat de Consiliul Local al orașului Lviv, Biroul pentru Patrimoniu funcționează ca întreprindere municipală în cadrul Oficiului pentru Protecția Mediului Istoric, în conformitate cu legislația în vigoare. Are personal permanent și este organizat în conducere și două divizii.

Divizia de comunicare și relații publice gestionează proiecte de comunicare, promovare a patrimoniului cultural și granturi.

Divizia de proiectare și sprijinire a programelor de cofinanțare se ocupă de proiectele de amploare (coordonarea programelor de cofinanțare, dezvoltarea proiectelor arhitecturale și supravegherea tehnică în timpul restaurării și conservării siturilor de patrimoniu cultural). Biroul pentru Patrimoniu coordonează două programe de cofinanțare ale orașului. Din 2020, Biroul pentru Patrimoniu din Lviv coordonează programul de cofinanțare privind restaurarea ușilor și ferestrelor din clădirile rezidențiale istorice. Pentru restaurarea ușilor istorice, 70% din totalul costurilor sunt acoperite din bugetul Consiliului Local, iar 30% din taxele proprietarilor clădirilor istorice. Pentru restaurarea ferestrelor istorice, 60% din costuri sunt acoperite din bugetul Consiliului Local, iar 40% de către locatari și proprietari. În cazul înlocuirii ferestrelor din metal-plastic cu ferestre din lemn, costul total este împărțit între Consiliul Local și proprietari în proporție de 50%-50%.

Din 2023, Biroul pentru Patrimoniu din Lviv este executantul programului de cofinanțare pentru restaurarea balcoanelor de pe fațadele principale ale clădirilor din siturile de patrimoniu. Programul prevede că, pentru restaurarea fiecărui balcon, bovindou sau logie, proprietarii plătesc 10.000 UAH, iar consiliul municipal acoperă restul cheltuielilor.

În plus față de programele de cofinanțare, Biroul pentru Patrimoniu implementează diverse proiecte online și offline pentru a promova conservarea obiectelor de patrimoniu cultural.

MODALITĂȚI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

- *comunicare online constantă*
- *prezentăm nu numai obiectele restaurate, ci și persoanele care fac acest lucru posibil (rezidenți activi, restauratori)*
- *publicații de istorie locală, emisiuni TV/radio, excursii, ateliere*
- *demonstrăm că este posibil și accesibil să salvăm astfel de elemente valoroase*

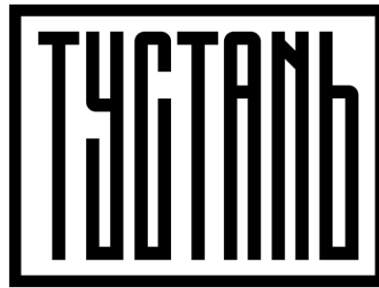
FINANȚARE

Surse principale: bugetul orașului, fonduri de la donatori, fonduri din activități economice

Destinația Turistică de Patrimoniu Tustan

*Reprezentanți: Hanna
Sydorenko, Khrystyna
Kundyra*

www.tustan.ua
Instagram: [tu_stan](https://www.instagram.com/tu_stan)
Facebook: [tustan.ua](https://www.facebook.com/tustan.ua)

DOMENIU DE ACTIVITATE

Tustan este o destinație turistică patrimonială care combină situri de patrimoniu natural, arheologic și etnografic. Tustan a fost una dintre primele rezervații istorice din Ucraina care a început să colaboreze în mod constant cu comunitatea unui sat situat în apropiere și să dezvolte turismul durabil prin educație și formare. De asemenea, Tustan lucrează activ la conservarea peisajului cultural prin educație și reglementare. Tustan este situat într-un mic sat de munte, Urych, cu o populație de cel mult 200 de locuitori. Satele învecinate sunt, de asemenea, incluse în comunitate, deoarece forța de muncă provine în mare parte de acolo.

MODEL OPERAȚIONAL

Activitatea principală este desfășurată de rezervația istorică și arhitecturală Tustan și de Agenția de Turism Cultural LLC. Considerăm că aceste două organizații constituie nucleul unui cluster turistic, deoarece cooperăm strâns, împărțind domeniile de activitate după cum urmează:

- rezervația se ocupă de protejarea și popularizarea patrimoniului
- agenția este o afacere menită să dezvolte atracții suplimentare pentru turiști și servește ca vitrină pentru antreprenorii locali
- împreună promovăm și dezvoltăm destinația și colaborăm cu comunitatea.

Personalul ambelor organizații este format în principal din rezidenți locali, dar conducerea și sediul central se află la Lviv.

Metode de lucru, tipuri de proiecte participative; resurse implicate, modul în care sunt colectate: Nu am găsit o rețetă universală în lucrul cu comunitatea, așa că încercăm constant noi modalități și metode. Printre cele mai eficiente se numără:

- expedițiile etnografice în sat sunt importante nu numai ca cercetare științifică, ci și ca manifestare a atenției față de localnici, ceea ce promovează comunicarea pozitivă
- formarea profesională a localnicilor – cu caracter aplicat și practic, de exemplu turismul rural sau meșteșugurile
- schimbul de experiență atât pentru angajații rezervației, cât și pentru antreprenorii locali – prin călătorii în Ucraina și în țările vecine cu condiții similare
- reglementări și consultări privind dezvoltarea satului – de exemplu, un album cu elemente arhitecturale
- fișă informativă despre activitatea clusterului turistic
- lucrul cu copiii – în acest an am inițiat tabere de vară pentru copiii locali, unde aceștia primesc informații despre patrimoniu și învață limba engleză și antreprenoriatul

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Toloka

Visnyk – fișă informativă

Întâlniri după slujba bisericească

Transmiterea informațiilor prin rețele informale (din gură în gură) și prin rețelele sociale.

FINANȚARE

Finanțare primară: subvenții, donații

Finanțare secundară: fonduri proprii

„Dantela de lemn din Cernihiv“

Reprezentant: Stanislav Ivaschenko

www.demer.cn.ua

Instagram: [demer.cn.ua](https://www.instagram.com/demer.cn.ua)

Facebook: [demer.cn.ua](https://www.facebook.com/demer.cn.ua)

DOMENIU DE ACTIVITATE

„Dantela de lemn din Cernihiv“ este o inițiativă voluntară informală, fără scop comercial, menită să conserve arhitectura din lemn din regiunea Cernihiv și să reînvie interesul și respectul public față de acest tip de patrimoniu. Proiectul a început cu deschiderea unui muzeu online dedicat orașului Cernihiv în iulie 2018, dar ulterior s-a extins în întreaga regiune. Pe lângă fotografierea și geolocalizarea celor mai interesante exemple de arhitectură din lemn, inițiativa colectează și sistematizează informații istorice despre acestea. Din 2019, una dintre activitățile sale principale a fost restaurarea fizică a decorațiunilor din lemn („dantela”) de pe casele vechi. Inițiativa este activă în mass-media, contribuind la popularizarea arhitecturii locale. În cinci ani, echipa proiectului a restaurat elementele decorative din lemn de pe 12 case, unele fiind patrimoniu privat neînregistrat, iar altele, înregistrate ca patrimoniu local.

MODEL OPERAȚIONAL

Inițiativă la nivel local bazată pe voluntari, donații și contribuții în natură. Inițiativa colaborează cu Universitatea Politehnică din Cernihiv pentru a conserva elementele autentice și utilizează modelarea 3D și tehnici moderne de prelucrare a lemnului pentru producerea de elemente noi.

MODALITĂȚI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Toloka ca formă tradițională ucraineană de acțiune cooperativă

FINANȚARE

Surse de finanțare: campanii de crowdfunding, donații, finanțare municipală („Buget de participare”), contribuții în natură.

INIȚIATIVE PARTICIPATIVE ÎN ROMÂNIA

Asociația ARA / Roșia Montana

Reprezentant: Claudia
Apostol

www.adoptaocasa.ro

Instagram: [adopta_o_casa](https://www.instagram.com/adopta_o_casa)

Facebook: [adoptaocasa](https://www.facebook.com/adoptaocasa)

Adoptă o Casă
LA ROȘIA MONTANĂ

DOMENIU DE ACTIVITATE

„Adoptați o casă în Roșia Montană” are ca scop protejarea și promovarea mediului istoric spectaculos al sitului, cu accent pe patrimoniul construit, precum și asigurarea îngrijirii și transmiterii acestuia generațiilor viitoare. Activitatea se bazează pe mai mulți piloni care, împreună, susțin promovarea patrimoniului cultural ca motor principal al dezvoltării durabile pe termen lung.

Obiectivul nostru pe termen lung este să aducem o schimbare prin conservarea istorică bazată pe comunitate și voluntariat, restaurând clădiri și reînnoind comunitatea din Roșia Montană.

MODEL OPERAȚIONAL

ARA – Arhitectură. Restaurare. Arheologie este o organizație neguvernamentală profesională românească înființată în 2006.

Principalele proiecte și activități:

- conservare și reutilizare
- documentarea patrimoniului
- activarea meșteșugurilor locale în domeniul construcțiilor
- formarea voluntarilor
- asistență comunitară
- sprijinirea activităților culturale educaționale
- ghiduri, albume, publicații

Echipa activă în implementarea proiectelor este formată din:

- 2 membri permanenți activi
- 4 colaboratori din comunitatea locală și profesională
- 4 membri de sprijin

Pe termen lung, acțiunile au implicat peste 1.200 de voluntari și experți din diferite domenii conexe.

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Colaborări cu:

- ONG-uri locale
- grupuri informale
- muncitori și meșteșugari locali
- ghizi locali și antreprenori
- comunități bisericești locale și școli

FINANȚARE

Finanțare primară: programe de subvenții publice, donații private, campanii de crowdfunding

Finanțare secundară: inițiative locale și antreprenori

Ambulanța pentru Monumente

Reprezentanți: Nicoleta Caba,
Filip Ciobănașu

www.ambulanta-pentru-monumente.ro

Instagram:

[ambulantapentru-monumente](https://www.instagram.com/ambulantapentru-monumente)

Facebook:

[ambulantapentru-monumente](https://www.facebook.com/ambulantapentru-monumente)

DOMENIU DE ACTIVITATE

1. Primul ajutor: intervenții de urgență pentru protejarea clădirilor istorice
2. Instruire practică: educație informală pentru tineri experți și studenți
3. Implicarea comunității: sensibilizarea și luarea de măsuri pentru membrii comunității locale
4. Creșterea implicării factorilor de decizie: vizite pe teren și învățare reciprocă pentru reprezentanții autorităților
5. Recuperarea patrimoniului imaterial: redescoperirea și reutilizarea tehnicilor și tehnologiilor tradiționale de construcție

MODEL OPERAȚIONAL

Proiectul Ambulanța pentru Monumente a fost lansat în 2016 pentru a salva sute de clădiri incluse în patrimoniul cultural al României, prin intermediul unei rețele extinse de organizații active în domeniul patrimoniului. Aceste intervenții de urgență sunt realizate de experți, studenți și meșteri calificați, pe bază de voluntariat, cu sprijinul comunităților locale și al autorităților. La baza proiectului din fiecare

regiune se află un kit de intervenție și un camion echipat cu unelte, echipamente de construcții și materiale.

Au fost dezvoltate astfel nouă organizații active în domeniul patrimoniului, care funcționează independent în mai multe regiuni din România și sunt coordonate de o echipă de conducere. Pentru fiecare dintre acestea, în fiecare an sunt alese câteva locuri pentru intervenții de urgență specifice. Timpul alocat pentru intervenție este de până la 2-3 săptămâni.

Numărul voluntarilor implicați variază între 15 și 25. Intervenția implică instruirea voluntarilor cu privire la meșteșugurile tradiționale la fața locului, utilizarea resurselor locale, optimizarea costurilor și încurajarea economiei circulare.

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Comunitatea contribuie direct în timpul unei intervenții, oferind cazare sau hrană voluntarilor ori participând prin bunuri materiale sau voluntariat. De obicei, monumentele asupra cărora se efectuează intervenția aparțin comunității, care este încurajată să continue procesul de conservare.

FINANȚARE

Finanțare primară: sponsorizări ale partenerilor principali

Finanțare secundară: programe de subvenții publice

Buget anual de funcționare: 455.000 de euro.

Fundația Mihai Eminescu Trust

Reprezentant: Michaela Türk

www.mihaieminescutrust.ro

Instagram:

[mihaieminescutrust](https://www.instagram.com/mihaieminescutrust)

Facebook:

[mihaieminescutrust](https://www.facebook.com/mihaieminescutrust)

DOMENIU DE ACTIVITATE

Fundația Mihai Eminescu Trust (MET) se dedică conservării patrimoniului local și revitalizării satelor și comunelor din Transilvania și Maramureș, prin valorificarea patrimoniului cultural și natural, încurajând în același timp integrarea multiculturală și economiile locale. Obiectivul principal al MET este protejarea și restaurarea patrimoniului cultural și natural al României prin promovarea unei dezvoltări economice sustenabile, reducerea inegalităților sociale și redefinirea relației dintre natură și cultură printr-o abordare integrată și transdisciplinară.

MODEL OPERAȚIONAL

Fundația Mihai Eminescu Trust este o organizație nonprofit înființată în anul 2000, activă în zonele rurale din Transilvania și în situl UNESCO Sighișoara.

Structura de guvernare: consiliul de administrație (alcătuit din 3 membri, condus de președintele MET), 1 director adjunct, 1 director de planificare și implementare a proiectelor, 1 director de comunicare, 3 asistenți de proiect

Metodele de lucru urmează diferite direcții de acțiune:

- *Abordare participativă: întâlniri regulate cu comunitatea, sesiuni de feedback, vizite de studiu, schimburi și colaborare cu membrii și liderii comunității.*
- *Evaluarea nevoilor: sondaje, interviuri și discuții cu rezidenții pentru a înțelege provocările și aspirațiile lor specifice.*
- *Planificare colaborativă: MET colaborează cu membrii comunității, autoritățile locale și cu experți pentru a dezvolta planuri de proiect care să se alinieze viziunii și resurselor comunității.*
- *Dezvoltarea capacităților: MET investește în dezvoltarea capacităților locale prin programe de formare. Aceasta include dezvoltarea competențelor, formarea în managementul de proiect și tehnici de conservare a patrimoniului.*
- *Activități educaționale pentru tânăra generație: organizarea unor ateliere de artă și artizanat, tabere de vară, programul pentru tineri arhitecți, ateliere de protecție a mediului, acțiuni de voluntariat.*

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

- *Colaborarea cu comunitatea: alegerea proiectelor în parteneriat cu locuitorii, asigurându-se că nevoile reale vor fi satisfăcute.*
- *Autorități locale informate: funcționarii administrației locale sunt informați și participă activ la proces.*
- *Planificare și implementare comune: proiectele sunt planificate și implementate în strânsă colaborare între MET și comunitatea locală.*
- *Utilizarea expertizei locale: în inițiativele noastre, apreciem cunoștințele locale, metodele și tehnicile tradiționale.*
- *Împuternicirea comunității locale: împuternicirea membrilor comunității pentru ca aceștia să preia responsabilitatea și să dezvolte în continuare rezultatele proiectului.*
- *Educație privind patrimoniul pentru tânăra generație: sensibilizarea cu privire la valorile culturale și conectarea tinerilor la patrimoniul lor, în vederea activării implicării civice.*
- *Progres continuu: intervențiile MET sunt în mod constant progresive și în continuă evoluție.*

FINANȚARE

Finanțare primară: programe de subvenții publice

Finanțare secundară: campanii de responsabilitate socială corporativă (CSR)

Finanțare minoritară: donatori privați

Buget anual de finanțare: 200.000–300.000 de euro

Studiogovora

Reprezentanți: Radu Țircă,
Ștefania Țircă, Irina Leca

www.govora.studio

Instagram:

[studiogovora.ngo](https://www.instagram.com/studiogovora.ngo)

Facebook: [studiogovora](https://www.facebook.com/studiogovora)

DOMENIU DE ACTIVITATE

Studiogovora este un colectiv interdisciplinar care colaborează cu autoritățile locale, antreprenori și membri ai comunității locale, precum și cu profesioniști din diverse domenii, pentru a crea o viziune comună care utilizează patrimoniul și identitatea stațiunii balneare ca instrumente puternice pentru dezvoltarea localității Băile Govora. Obiectivul principal este Govora, o stațiune istorică ale cărei clădiri valoroase au rămas nefolosite sau chiar abandonate pentru o lungă perioadă de timp și unde există un număr semnificativ de clădiri care necesită reparații, reabilitare sau restaurare. Echipa dezvoltă intervenții și proiecte punctuale, răspândite în tot orașul, care au ca scop punerea în valoare a spațiului construit și a peisajului. Obiectivul principal este de a genera un impact social și cultural pe termen lung, stimulând implicarea locală și oferind mediere și consiliere profesională pentru reactivarea patrimoniului local.

MODEL OPERAȚIONAL

Studiogovora a început ca un mic grup de inițiativă format din 3 persoane, în urma unui studiu de cercetare aprofundat realizat la Universitatea de Arhitectură din București. Recent, Studiogovora a devenit o organizație neguvernamentală cu 6 membri permanenți. Ei au dezvoltat o rețea de colaboratori și specialiști – arhitecți, urbanști, antropologi, artiști, constructori etc. – care îi ajută să implementeze diverse proiecte sau evenimente de mici dimensiuni. Pentru proiecte specifice, echipa se bazează și pe mobilizarea voluntarilor.

Studiogovora se concentrează pe:

- *cercetare: studii istorice, analize morfologice urbane, studii de arhitectură și urbanism, strategii de intervenție, publicații, ateliere, mese rotunde*
- *intervenții specifice: proiecte pentru spații publice care îmbogățesc peisajul urban, precum și proiecte pentru persoane private care doresc să contribuie la dezvoltarea continuă a orașului*
- *evenimente culturale și implicare participativă: evenimente și activități care vizează promovarea patrimoniului balnear și valorificarea spațiilor urbane – vizite ghidate, concerte, instalații artistice, expoziții, proiecții de filme –, precum și asistență pentru proprietarii de clădiri cu valoare istorică și pentru administrația locală. Principalul eveniment anual: Zilele Arhitecturii Balneare la Govora*

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Comunitate în creștere

- vizitatori obișnuiți ai stațiunilor balneare
- comunitatea interesată în general de protecția patrimoniului
- grupuri noi potențial atrase de turismul cultural

Comunitatea locală

- dezbateri publice
- colectarea de povești din ușa în ușa
- activități participative, de exemplu concursuri de grădinărit
- consiliere profesională și propuneri de proiecte
- dialog constant cu principalele părți interesate: autoritățile locale și compania privată care deține majoritatea fondului construit

Comunitatea academică

- colaborare cu Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, care a dus la elaborarea de scenarii anuale pentru proiectele studenților privind reutilizarea
- diplome și cercetări privind diverse situri istorice: atât naționale (București, Cluj, Timișoara), cât și internaționale (Harvard GSD)

FINANȚARE

Finanțare primară: programe de subvenții publice

Finanțare secundară: campanii de crowdfunding, sponsorizări și donații private

Finanțare minoră: investiții proprii, atunci când este necesar

Asociația Planeta Petrila / Ideiagram

*Reprezentant: Ilinca Păun
Constantinescu*

www.planetapetrila.ro

Instagram: [planetapetrila](#)

Facebook: [planetapetrila](#)

DOMENIU DE ACTIVITATE

O multitudine de metode și tehnici sunt utilizate pentru a transforma o fostă mină de cărbune din Valea Jiului într-o resursă culturală pentru comunitatea locală, aflată în declin și sărăcie. Este unul dintre cele mai ample programe participative de regenerare urbană a patrimoniului industrial din România, aflat încă în fază incipientă.

Obiectivele principale sunt:

- *local: regenerarea socio-economică a Văii Jiului prin valorificarea resurselor patrimoniului construit (începând cu ansamblul Mina Petrila)*
- *regional: a aduce o contribuție la identitatea postindustrială a Văii Jiului*
- *internațional: conectarea proiectului și a eforturilor sale la rețelele europene.*

Scopul lor este:

- *conservarea, consolidarea și reutilizarea patrimoniului industrial care urma să fie demolat*
- *informarea și implicarea comunității locale*
- *construirea unei noi identități pentru Petrila prin valorificarea patrimoniului său industrial, în acest cadru unic pentru evenimente culturale și artistice din România.*

MODEL OPERAȚIONAL

Echipa este formată din:

- *2 membri permanenți*
- *5 membri ai consiliului de administrație care lucrează cu jumătate de normă*
- *10 membri activi*

Pe termen lung, peste 100 de voluntari au contribuit la implementarea diverselor proiecte.

Acțiuni pe termen scurt și mediu:

- *menținerea clădirilor active prin activități culturale și vizite ghidate*
- *lucrări de întreținere, curățenie*
- *integrarea în rețele internaționale (ERIH) și promovarea pentru a atrage investitori*
- *ocuparea treptată a clădirilor viabile cu funcțiuni noi*
- *implicarea tinerei generații.*

Pe termen lung:

- *proceduri de consolidare, restaurare și conversie funcțională*
- *restaurarea zonelor învecinate*
- *extinderea proiectului în Valea Jiului.*

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Planeta Petrila acționează ca mediator între autorități și comunitatea locală.

Implicarea locuitorilor în deciziile privind procesul de conversie.

Pentru o interacțiune constantă cu comunitatea, se organizează anual două evenimente principale deschise publicului: 1 mai și 6 august – testarea clădirilor pentru activități.

Pe tot parcursul anului – vizite ghidate și evenimente culturale.

FINANȚARE

Finanțare primară: programe de subvenții publice, Ordinul Arhitecților din România, administrație, donații ale Băncii Mondiale

Finanțare secundară: sprijin din partea administrației locale

Pro Patrimonio

Reprezentant: Raluca
Munteanu

www.propatrimonio.org
Instagram: [propatrimonio](#)
Facebook:
[Fundatiapropatrimonio](#)

DOMENIU DE ACTIVITATE

Acțiunile Pro Patrimonio se concentrează pe proiecte educaționale practice, orientate către restaurarea și reutilizarea patrimoniului istoric, precum și pe implicarea comunității și conștientizarea identității proprii. Misiunea principală este conservarea, salvarea și reactivarea patrimoniului cultural. Acțiunile se concentrează atât pe proiecte fizice menite să protejeze și să reabiliteze patrimoniul, cât și pe sensibilizarea comunităților cu privire la identitatea, memoria și valorile culturale moștenite.

MODEL OPERAȚIONAL

Pro Patrimonio este o organizație nonprofit cu personal permanent, structurată astfel:

- președinte – arh. Șerban Sturdza
- consiliul de administrație – 4 membri, responsabili cu viziunea și strategia fundației și cu strângerea de fonduri
- echipa executivă – 6 persoane (management de proiect, comunicare, management financiar, cercetare) + voluntari
- administrarea proprietăților – 5 persoane

Tipuri de proiecte Pro Patrimonio:

- situri deschise – lucrările de conservare necesită mult timp, iar în fiecare etapă acestea sunt prezentate publicului, siturile fiind accesibile pentru vizitare
- situri educaționale – vacanțe de lucru, implicarea voluntarilor, program educațional permanent pentru copii în toate siturile în care organizația este activă
- implicarea meșterilor locali și a comunității (masă, cazare și organizarea de evenimente conexe: expoziții, concerte)

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Proiecte speciale pentru conectarea inițiativelor de conservare și crearea unei rețele:

- produse autentice
- educație pentru patrimoniu
- vacanță de lucru
- concerte pe Siret
- reședințe creative

- cercetare practică
- promovarea meșteșugurilor tradiționale

FINANȚARE

De exemplu, sursele de finanțare în anul 2022 au fost următoarele:

Finanțare primară:

- 35% – cotizații, donații private și sponsorizări
- 30% – sprijin din impozitele legale (conform legii, 3,5% de la persoane fizice și 20% de la companii)

Finanțare secundară:

- 25% – evenimente de strângere de fonduri
- 10% – turism în zonele unde este activă organizația Pro Patrimonio

Alocarea bugetară:

- 35% – cheltuieli administrative
- 65% – proiecte de conservare și educaționale cu diverse subvenții

Asociația Locus

Reprezentant: Oana Chirilă

herculaneproject.ro

Instagram: [herculaneproject](#)

Facebook: [herculaneproject](#)

DOMENIU DE ACTIVITATE

Asociația Locus are ca scop salvarea și promovarea patrimoniului cultural, arhitectural, urban și natural al României. Herculane Project este o platformă pentru reactivarea arhitecturală și socială a centrului istoric al Băilor Herculane prin arhitectură, cultură și educație. Pe termen lung, obiectivul proiectului este includerea ansamblului arhitectural ca monument istoric în patrimoniul UNESCO. Obiectivul principal al proiectului este salvarea monumentului cultural Băile Neptun (fostele Băi Imperiale) și crearea unei strategii de reactivare pe termen lung în colaborare cu profesioniști europeni din diverse domenii, precum arhitectura, restaurarea, urbanismul, managementul cultural, artele vizuale, designul grafic și marketingul.

MODEL OPERAȚIONAL

Echipa activă în implementarea proiectului este formată din:

- 24 de membri ai ONG-ului
- 1 angajat permanent
- 8 membri ai echipei de bază
- 3 factori de decizie

Pe termen lung, au fost implicați peste 25 de profesioniști și 100 de voluntari.

Metode de lucru:

- sarcini orientate către obiective / metodă de lucru operațională
- analiză / planificare / implementare / monitorizare

Proiecte participative:

- Architecture Bath
- #IGotMarked
- proiecte de finanțare participativă (EuSuntHerculane, Șantier în Lucru)

Resurse:

- resurse umane – voluntari, membri ai echipei, parteneri și sponsori
- tehnologie (donații)
- rețea informală de profesioniști din domeniu (cultură, restaurare, asistență socială etc.)
- financiare – donații, apeluri de finanțare, sponsorizări

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

- proiectare urbană – pavilioane, promenade, puncte de belvedere
- evenimente culturale
- campanii din ușă în ușă
- campanii de comunicare

FINANȚARE

Finanțare primară: sponsorizări și donații private (aproximativ 5.000 sunt recurente)

Finanțare secundară: programe de subvenții publice, campanii de crowdfunding

Școala de la Piscu

*Reprezentant: Adriana
Scripcariu*

www.piscu.ro

Instagram: [scoaladelapiscu](#)

Facebook: [scoaladelapiscu](#)

DOMENIU DE ACTIVITATE

Școala a fost înființată ca rezultat al mai multor proiecte derulate de Asociația Gaspar, Baltasar & Melchior, o organizație culturală și educațională nonprofit activă din 2006 într-un fost centru de olărit din satul Piscu. Scopul nostru este ca tinerele generații să devină mai conștiente și mai atașate de patrimoniul lor cultural. Sperăm să realizăm acest lucru prin organizarea de ateliere, școli de vară, conferințe, publicarea de cărți despre patrimoniul cultural pentru toate vârstele, gestionarea unei

școli primare specializate în patrimoniu, realizarea de cercetări antropologice și administrarea unei platforme culturale online.

MODEL OPERAȚIONAL

Școala de la Piscu este o organizație neguvernamentală profesională românească înființată în 2005.

Principalele proiecte și activități:

- educație prin patrimoniul cultural – ateliere, tabere
- documentarea patrimoniului
- încurajarea meșteșugurilor locale – olărit
- crearea de resurse educaționale (manuale, cărți, ghiduri, videoclipuri – Lecția patrimoniului)
- organizarea tuturor activităților Muzeului și Atelierului Școlii de la Piscu – vizite comune, grupuri de copii, expoziții temporare, diferite evenimente culturale
- menținerea unei platforme informative online despre patrimoniul din jurul activităților ONG-ului

Echipa activă în implementarea proiectelor este formată din:

- 2 membri permanenți activi
- 7 colaboratori din comunitatea locală și profesională

Pe termen lung, acțiunile au implicat peste 150 de voluntari și experți din diferite domenii asociate.

MODURI DE IMPLICARE A COMUNITĂȚII

Colaborări cu:

- ONG-uri locale
- grupuri informale
- muncitori și meșteșugari locali
- crearea unei comunități de „cofondatori” ai muzeului
- dezvoltarea unei comunități online în jurul patrimoniului

FINANȚARE

Finanțare primară: autofinanțare din beneficiile muzeului (bilete, ateliere, organizarea de evenimente)

Finanțare secundară: programe de subvenții publice, donații private, campanii de crowdfunding

ANALIZĂ COMPARATIVĂ ȘI SINTEZA ATELIERULUI

Matricea tipurilor de acțiuni

Inițiativă	Reparații de urgență	Restaurare și conservare	Documentare și cercetare	Educație și formare	Construirea comunității și evenimente	Promovare
Brave to Rebuild (UA)	x	x	x		x	
Build Ukraine Together (UA)		x		x	x	
HeMo (UA)		x	x	x		
TAIF (UA)			x	x	x	
Heritage.UA (UA)		x		x	x	
Biroul pentru Patrimoniu din Lviv (UA)		x		x	x	
„Dantela de lemn din Cernihiv” (UA)		x	x	x	x	x
Destinația Turistică de Patrimoniu Tustan (UA)		x	x	x	x	x

ARA / Roșia Montană (RO)		X	X	X	X	
Ambulanța pentru Monumente (RO)	X			X	X	X
Fundația Mihai Eminescu Trust (RO)		X	X	X	X	
Planeta Petrila (RO)		X		X	X	X
Asociația Locus (RO)	X	X		X	X	X
Școala de la Piscu (RO)		X	X	X	X	

Matricea tipurilor de parteneriate

Inițiativă	Comunitate locală	Autorități locale	ONG	Academică / Experți	Sectorul privat	Internațional
HeMo (UA)		X	X	X		X
Build Ukraine Together (UA)	X	X				
TAIF (UA)	X	X			X	
Heritage.UA (UA)	X	X	X		X	
Biroul pentru Patrimoniu din Lviv (UA)	X	X		X		
„Dantela de lemn din Cernihiv“ (UA)	X			X		
Ambulanța pentru Monumente (RO)	X	X	X	X		
Fundația Mihai Eminescu Trust (RO)	X	X		X		
Studiogovora (RO)	X	X		X	X	X
Planeta Petrila (RO)	X	X				X
Asociația Locus (RO)	X	X	X	X	X	X
Școala de la Piscu (RO)	X		X	X		

Acest atelier colaborativ a funcționat ca o punte esențială între faza inițială de cercetare (cartografiere) și dezvoltarea metodologiei practice (Partea B). În consecință, cadrul rezultat este profund informat de bogata expertiză de teren și de experiențele directe ale practicienilor care operează atât în România, cât și în Ucraina, fundamentând proiectul-pilot ulterior pe învățarea comună, înțelegerea reciprocă și cunoștințele dobândite împreună.

Practici comunitare tradiționale: toloka și vechornytsi, clacă și șezătoare

Cercetarea comparativă și discuțiile din cadrul atelierului au relevat importanța durabilă a formelor tradiționale de muncă comunitară voluntară și de sociabilitate colectivă atât în Ucraina, cât și în România. Aceste obiceiuri, profund înrădăcinate în viața satului, reprezintă nu numai un patrimoniu cultural, ci și modele vii de cooperare, reciprocitate și reziliență – valori care stau la baza practicilor participative și de conservare a patrimoniului din Europa contemporană.

Toloka (Ucraina) →

Această tradiție ucraineană veche de secole implică munca comunitară voluntară, în cadrul căreia membrii comunității se adună pentru a se ajuta reciproc în realizarea unor sarcini esențiale, cum ar fi construirea de case, recoltarea culturilor sau dezvoltarea infrastructurii locale. Bazată în mod fundamental pe principiile solidarității și reciprocității, toloka reflectă un puternic sentiment de apartenență la comunitate și de obligație reciprocă; contribuțiile sunt făcute cu speranța de a primi un sprijin similar atunci când este nevoie. Dincolo de dimensiunea sa practică imediată, toloka are o semnificație simbolică considerabilă, servind la consolidarea încrederii sociale, la promovarea legăturilor intergeneraționale și, adesea, la transformarea muncii colective într-un eveniment social, însoțit de cântece tradiționale, mese comune și ritualuri. În Ucraina contemporană, tradiția toloka este reînviată și adaptată în mod conștient ca un model puternic de implicare civică și acțiune participativă, deosebit de relevant pentru eforturile de protejare a patrimoniului și de reconstrucție postbelică, unde valorificarea energiei colective și a cunoștințelor locale constituie o resursă esențială pentru redresare. Uneori, această tradiție este reinterpretată într-un mod foarte modern, de exemplu printr-o serie de evenimente de tip rave-toloka, organizate în vara anului 2022, pentru curățarea resturilor și distrugerilor provocate de armata rusă după deocuparea regiunii Cernihiv.

Vechornytsi (Ucraina) →

Completând accentul pus de toloka pe munca colectivă, vechornytsi erau adunări de seară – evenimente sociale pline de viață care combinau meșteșugul, interacțiunea socială și expresia culturală. În timpul lungilor nopți de toamnă și de iarnă, tinerii se adunau în casele satului pentru a toarce, broda sau sculpta, în timp ce cântau, dansau și spuneau povești. Atmosfera era caldă și festivă, plină de cântece și povestiri populare care transmiteau înțelepciunea și umorul local. Pentru mulți, vechornytsi marcau ritmul vieții comunității, funcționând ca spații de învățare, creativitate și coeziune, unde se formau legături sociale și se reînnoiau tradițiile. În Ucraina contemporană, acestea sunt readuse la viață ca evenimente de patrimoniu cultural care reconectează oamenii prin experiențe creative comune, legând bucuria comunitară istorică de reziliența culturală actuală.

Clacă și șezătoare (România) →

România păstrează practici similare, semnificative din punct de vedere istoric, care sunt esențiale pentru viața socială și cooperarea tradițională din sate. Claca se referă la munca comunitară efectuată colectiv de săteni, adesea axată pe sarcini agricole (arat, recoltat) sau construcții, fie pentru a oferi sprijin reciproc între gospodăriile, fie pentru a întreține resurse comune (de exemplu, drumuri, poduri). Claca îndeplinea atât funcții economice esențiale, cât și roluri de consolidare a solidarității sociale în cadrul comunităților rurale, transformând munca grea într-o sărbătoare colectivă, întărind încrederea, generozitatea și sentimentul de apartenență.

Asociată în principal cu adunările de seară din lunile de iarnă, *șezătoarea* reunea în mod tradițional membrii comunității, în special femeile, pentru activități meșteșugărești colective, cum ar fi torsul, țesutul sau brodatul. În mod esențial, aceste adunări serveau și ca spații vitale pentru interacțiunea socială, schimbul de știri locale, povestiri, cântece și transmiterea tradițiilor orale și a cunoștințelor culturale de la o generație la alta. La fel ca *vechornytsi*, șezătoarea funcționa astfel ca un important loc de educație informală și creativitate comunitară, susținând o rețea vie de sprijin reciproc și continuitate culturală.

**Continuități întrerupte →
și renașteri contemporane**

Atât în Ucraina, cât și în România, continuitatea acestor tradiții a fost profund afectată de transformările sociale din secolul XX. Sub regimurile comuniste, viața comunitară a fost reorganizată în cadrul structurilor statale, care adesea au înlocuit formele organice de cooperare cu colectivitatea impusă. Adunările tradiționale și-au pierdut o mare parte din spontaneitate și din încărcătura lor simbolică. Cu toate acestea, în ultimii ani, ambele țări au asistat la o revenire semnificativă a acestor practici, deși în moduri diferite.

În Ucraina, această renaștere a căpătat o dimensiune de urgență în contextul războiului, unde *toloka* și *vechornytsi* au devenit cadre puternice pentru solidaritatea civică, reconstrucția la nivel local și reziliența culturală. În România, proiectele participative de patrimoniu, muzeele comunitare și inițiativele culturale locale redescoperă spiritul de clacă și de șezătoare, folosindu-le pentru a promova dialogul intergenerațional, implicarea voluntarilor și mândria reînnoită față de patrimoniul local.

Împreună, aceste practici reflectă un etos est-european comun, care pune accentul pe cooperare, îngrijire reciprocă și menținerea bunăstării comunității prin acțiuni colective. Deși distincte în formele și funcțiile lor specifice, toate subliniază integrarea muncii, legăturile sociale și transmiterea culturală. Reinterpretate în contextul provocărilor moderne, aceste modele tradiționale oferă o inspirație conceptuală și practică valoroasă pentru proiectarea participativă contemporană, proiectele de restaurare a patrimoniului și inițiativele de inovare socială. Ele demonstrează că reziliența comunității și procesele eficiente de recuperare provin adesea din acte de muncă comună, încredere reciprocă și mobilizarea colectivă a cunoștințelor și resurselor locale. Aceste tradiții reprezintă o resursă participativă importantă, care poate fi valorificată prin proiectarea unor programe de recuperare a patrimoniului adecvate din punct de vedere cultural și durabile.

Surse de finanțare în România

Inițiativa românești evidențiază un ecosistem de finanțare divers și rezilient. Acestea combină în mod strategic subvenții publice, filantropie privată, strângere de fonduri la nivel comunitar și venituri proprii pentru a sprijini proiectele de conservare și activare a patrimoniului.

1 Finanțare publică și guvernamentală:

Această categorie reprezintă o sursă fundamentală de sprijin, indicând colaborarea cu organismele statale și profesionale.

- Programe de subvenții publice: cea mai comună sursă, accesată de aproape toate organizațiile enumerate, inclusiv ARA / Roșia Montană, Ambulanța pentru Monumente, Fundația Mihai Eminescu Trust, Studiogovora, Planeta Petrila, Pro Patrimonio, Asociația Locus și Școala de la Piscu.
- Sprijinul administrației locale: Planeta Petrila primește, de asemenea, finanțare secundară de la autoritățile locale.
- Taxe de timbru (taxe specifice dedicate finanțării culturale): Timbrul de Arhitectură (colectat de OAR pentru proiectele de arhitectură, o parte din acesta finanțând proiecte și inițiative culturale susținute de Ordin) și Timbrul Monumentelor Istorice (o taxă colectată prin Institutul Național al Patrimoniului din tranzacții specifice legate de monumentele istorice, destinată finanțării conservării patrimoniului).

2 Contribuții private și corporative:

Donațiile din partea persoanelor fizice și a sectorului de afaceri sunt vitale pentru capacitatea operațională a acestor ONG-uri.

- Sponsorizări și donații private: aceasta este o sursă principală de finanțare pentru organizații importante precum Pro Patrimonio, Asociația Locus și Ambulanța pentru Monumente. Este, de asemenea, o sursă secundară cheie pentru Fundația Mihai Eminescu Trust, Studiogovora și Școala de la Piscu.
- Campanii de responsabilitate socială corporativă (CSR): Fundația Mihai Eminescu Trust evidențiază în mod special campaniile CSR ca sursă secundară de finanțare.
- Donatori internaționali: Planeta Petrila menționează donațiile de la Banca Mondială.

3 Comunitate și finanțare participativă:

Modelele de finanțare la nivel local și comunitar sunt esențiale pentru implicarea și finanțarea specifică proiectelor.

- Campaniile de crowdfunding: o metodă populară de strângere de fonduri, utilizată de ARA / Roșia Montană, Studiogovora, Asociația Locus și Școala de la Piscu.
- Cotizații de membru: Pro Patrimonio menționează cotizațiile de membru ca o componentă principală a finanțării sale.
- Donații de la persoane fizice: Asociația Locus menționează că are aproximativ 5.000 de donatori privați recurenți.

4 Venituri proprii:

Mai multe organizații au dezvoltat modele economice durabile pentru a-și susține activitatea.

- Venituri din situri de patrimoniu:
 - Pro Patrimonio: generează 10% din bugetul său din activități turistice desfășurate în siturile administrate.
 - Școala de la Piscu: se autofinanțează în principal din veniturile obținute din muzeul său, inclusiv din vânzarea de bilete, ateliere și organizarea de evenimente.
- Evenimente de strângere de fonduri: Pro Patrimonio strânge o parte semnificativă (25%) din fondurile sale prin intermediul unui eveniment dedicat strângerii de fonduri.

5 Mecanisme fiscale unice în România:

Cadrul legislativ din România oferă un instrument distinct și puternic de strângere de fonduri, și anume redirecționarea impozitelor – Pro Patrimonio, de exemplu, beneficiază de o lege care permite persoanelor fizice să redirecționeze 3,5% din impozitul pe venit și companiilor să redirecționeze 20% din impozitul pe profit către organizații nonprofit. Aceasta reprezintă 30% din finanțarea fundației.

Surse de finanțare în Ucraina

Inițiativele ucrainene demonstrează o ingeniozitate remarcabilă, mai ales în contextul războiului. Strategiile lor de finanțare se bazează în mare măsură pe o combinație de sprijin internațional, strângere de fonduri la nivel comunitar și parteneriate cu instituții locale și naționale.

1 Subvenții și sprijin internațional:

Aceasta este o sursă esențială pentru multe dintre ONG-urile mai mari și mai structurate, permițându-le desfășurarea activităților și extinderea impactului.

- Donatori și finanțatori străini: Aceasta este sursa principală de finanțare pentru organizații importante precum HeMo, Build Ukraine Together (BUR) și Asociația Turistică a Regiunii Ivano-Frankivsk (TAIF). Este, de asemenea, o sursă-cheie pentru Heritage.UA și Destinația Turistică de Patrimoniu Tustan.

2 Donații private și comunitare:

Filantropia din partea persoanelor fizice, comunităților și întreprinderilor este coloana vertebrală a multor inițiative locale și voluntare.

- Donatori privați și întreprinderi: aceasta este o sursă fundamentală pentru Build Ukraine Together și Heritage.UA.
- Finanțare participativă și strângere de fonduri: un instrument vital pentru mobilizarea comunității, utilizat în mod eficient de Heritage.UA și reprezentând sursa principală de venit pentru „Dantela de lemn din Cernihiv“.
- Donatori și fonduri din evenimente: Brave to Rebuild se bazează pe donatori și pe veniturile generate de evenimentele comunitare.

3 Finanțare publică și guvernamentală:

- Comunitatea donatorilor individuali: Build Ukraine Together cultivă o comunitate dedicată de susținători numită „BUR friends“.
- Patroni și voluntari: Heritage.UA recunoaște contribuțiile semnificative ale patronilor și voluntarilor.

Colaborarea cu entități statale și municipale oferă legitimitate și acces la resurse publice.

- Programe de finanțare a patrimoniului la nivel național și local: o sursă principală pentru Heritage.UA.
- Bugetul orașului: Biroul pentru Patrimoniu din Lviv este o întreprindere comunală finanțată în principal din bugetul orașului Lviv.
- Sprijinul guvernamental: Build Ukraine Together menționează sprijinul guvernamental ca sursă secundară de finanțare.
- Finanțare municipală („Buget de participare“): „Dantela de lemn din Cernihiv“ a accesat cu succes fonduri municipale prin mecanisme de bugetare participativă.

4 Venituri proprii și contribuții în natură:

Activitățile economice și sprijinul nemonetar sunt esențiale pentru sustenabilitatea pe termen lung.

- Activitate economică: Tustan și Biroul pentru Patrimoniu din Lviv își completează bugetele cu fonduri provenite din propriile activități economice. TAIF generează, de asemenea, venituri secundare prin intermediul filialei sale, Znaty Pro Carpaty Ltd.
- Turism de evenimente și produse suvenir: Tustan, TAIF, Heritage.UA utilizează aceste activități pentru finanțare.
- Contribuții în natură: „Dantela de lemn din Cernihiv“ depinde de sprijinul în natură din partea comunității și a partenerilor.
- Ajutor umanitar: Brave to Rebuild beneficiază de ajutor umanitar pentru a-și susține eforturile de reconstrucție.

Bariere juridice și sistemice în Ucraina

Mai multe provocări împiedică eforturile de protejare a patrimoniului, în special în contextul conflictului din Ucraina:

- Legislație lentă și inflexibilă: Cadrul de reglementare existent se modifică prea lent pentru a se adapta la nevoile urgente din timpul războiului, complicând și întârziind lucrările de conservare și stabilizare de urgență a monumentelor deteriorate.
- Lipsa unor ghiduri clare pentru timp de război: Există o lipsă de ghiduri internaționale și naționale privind modul de gestionare a protecției patrimoniului cultural în timpul unui conflict activ, ceea ce obligă actorii locali să improvizeze strategii.
- Dilema „patrimoniului incomod“: Clădirile din epoca sovietică sunt extrem de vulnerabile. Există riscul ca administratorii locali să negligeze sau chiar să sprijine demolarea lor, ceea ce poate accentua tensiunile într-o societate deja traumatizată. Acest lucru creează un conflict între legislația privind protecția monumentelor și legile de decomunizare.
- Prioritate scăzută în situații de criză: Protecția patrimoniului nu este adesea considerată o prioritate în comparație cu infrastructura critică și nevoile de bază (hrană, siguranță), ceea ce face dificilă asigurarea resurselor pentru lucrări urgente, în special în condiții de bombardamente constante.

- Probleme cu registrele patrimoniului: registrele patrimoniului existente nu reflectă adesea situația reală și nu sunt digitalizate.

Resurse participative existente în Ucraina

Inițiativele utilizează o gamă diversă de metode și resurse pentru mobilizarea comunităților și voluntarilor:

Acțiune directă și voluntariat:

- *Toloka*: o formă tradițională ucraineană de acțiune comunitară cooperativă, utilizată pentru curățarea molozului, reparații și restaurare.
- Tabere de voluntariat și vacanțe de lucru: evenimente în care voluntarii, studenții și experții locuiesc și lucrează la fața locului pentru o perioadă, efectuând restaurări practice și primind instruire.
- Intervenții de urgență: acțiuni rapide și concentrate pentru stabilizarea siturilor de patrimoniu aflate în stare de deteriorare, deseori realizate de echipe mobile de experți și voluntari.

Educație și dezvoltarea competențelor:

- Ateliere și formare: formare practică pentru voluntari și localnici în domeniul meșteșugurilor tradiționale de construcție și al tehnicilor de conservare.
- Școli/tabere de vară: programe educaționale pentru copii și tineri axate pe patrimoniu, istoria locală și implicarea civică.
- Publicații și resurse educaționale: crearea de ghiduri, cărți, manuale și platforme online pentru documentarea și promovarea patrimoniului.

Implicarea comunității și dialogul:

- Întâlniri și dezbateri comunitare: întâlniri formale și informale (de exemplu, după slujbele bisericești) pentru a discuta proiecte, a colecta feedback și a planifica în colaborare.
- Campanii din ușă în ușă: implicarea directă a locuitorilor pentru a împărtăși informații și a obține sprijin.
- Evenimente culturale: concertele, expozițiile, proiecțiile de film și tururilor ghidate activează siturile de patrimoniu și atrag interesul publicului.

Resurse digitale și de rețea:

- Platforme online: utilizarea site-urilor și a rețelelor sociale pentru a crea muzee online, a documenta patrimoniul și a construi o comunitate.
- Rețele profesionale: colaborarea cu universități, experți (arhitecți, urbaniști, antropologi) și alte ONG-uri pentru a împărtăși cunoștințe și resurse.

LECȚII-CHEIE ÎNVĂȚATE ȘI MODELE TRANSFERABILE

Analiza comparativă a experiențelor din România și Ucraina, discutată în cadrul Atelierului profesional privind acțiunile participative pentru protecția și recuperarea patrimoniului (OAR, București, 23 septembrie 2023), a relevat trei dimensiuni interconectate esențiale pentru recuperarea patrimoniului la nivel comunitar:

- 1. Modele de finanțare care permit continuitate și independență;**
- 2. Cadre juridice care facilitează acțiuni rapide și participarea civică;**
- 3. Sisteme de valori ale patrimoniului care determină legitimitatea și durabilitatea.**

Cadrele aliniate la UE ale României, dezvoltate în perioada de preaderare, oferă lecții transferabile pentru Ucraina. Acestea includ:

Cadre juridice pentru acțiuni de urgență și voluntariat →

Un avantaj semnificativ al sistemului românesc este flexibilitatea juridică care permite ONG-urilor să acționeze rapid în situații de criză.

Permiterea intervențiilor de urgență: →

Legislația română permite ONG-urilor specializate recunoscute să efectueze intervenții de urgență asupra clădirilor de patrimoniu incluse în lista clădirilor aflate în pericol, fie din cauza dezastrelor naturale, fie din cauza neglijării grave. Această prevedere legală este esențială pentru acțiunile preventive, permițând organizațiilor precum Ambulanța pentru Monumente să stabilizeze structurile înainte ca acestea să se prăbușească. Acest lucru contrastează cu contextul ucrainean, unde astfel de intervenții de urgență ample efectuate de actori nonstatali se confruntă cu restricții legale mai mari.

Pentru Ucraina, adoptarea unor ordonanțe de urgență similare ar crea o cale legală pentru ONG-urile certificate și grupurile comunitare de a desfășura eforturi rapide de stabilizare, fără întârzieri birocratice îndelungate, ceea ce este crucial pentru protejarea siturilor afectate de război.

Integrarea voluntarilor: →

Cadrul românesc recunoaște legal și integrează munca voluntară în proiectele de patrimoniu. Munca studenților și a voluntarilor poate fi recunoscută oficial ca formare profesională sau credit educațional, așa cum se observă în integrarea voluntariatului în programele universitare. Acest lucru validează contribuțiile cetățenilor și creează o rezervă durabilă de persoane calificate.

Pentru Ucraina, crearea unei baze legale pentru recunoașterea oficială a participării voluntarilor ar legitima contribuțiile imense ale grupurilor precum Brave to Rebuild și Build Ukraine Together. De asemenea, ar stimula implicarea tinerilor și ar contribui la formarea unei forțe de muncă calificate pentru reconstrucția pe termen lung.

MODELE FINANCIARE ȘI INSTITUȚIONALE PENTRU PARTICIPARE

România a dezvoltat mai multe mecanisme financiare care favorizează un mediu durabil pentru parteneriatele public-privat-civic.

Mecanisme de credit fiscal:

O piatră de temelie a finanțării ONG-urilor în România este posibilitatea ca persoanele fizice să direcționeze 3,5% din impozitul pe venit și companiile să direcționeze până la 20% din impozitul pe profit către organizații nonprofit. Acest sistem oferă o sursă de finanțare stabilă, previzibilă și orientată către comunitate, conferind ONG-urilor un anumit grad de autonomie financiară față de ciclurile de finanțare.

În cazul Ucrainei, introducerea unui mecanism similar de credit fiscal ar putea debloca un flux semnificativ de finanțare din surse interne pentru recuperarea patrimoniului, promovând o cultură a filantropiei și împuternicind cetățenii să sprijine în mod direct restaurarea identității lor culturale.

Taxe parafiscale alocate (timbre fiscale și fonduri):

România utilizează taxe parafiscale specifice stabilite prin lege, percepute pentru anumite activități profesionale sau tranzacții, cu venituri alocate în mod explicit pentru finanțarea acțiunilor de interes public în sectoarele cultural și al patrimoniului. Acestea sunt mecanisme unice și potențial replicabile:

- **Timbrul de Arhitectură:** colectat de Ordinul Arhitecților din România (OAR) și Uniunea Arhitecților din România, perceput pentru servicii de proiectare arhitecturală și autorizații. O parte din aceste fonduri este alocată de OAR, prin cereri competitive, pentru proiecte culturale, proiecte educaționale, școli de vară, cercetare, publicații și inițiative, incluzând uneori sprijin direct pentru intervenții în domeniul patrimoniului sau în activități conexe.
- **Timbrul Monumentelor Istorice:** administrat de Institutul Național al Patrimoniului (INP), acest impozit se percepe pentru anumite tranzacții care implică monumente istorice sau activități în zone protejate. Veniturile sunt destinate creării unui fond național dedicat în mod specific conservării și restaurării siturilor de patrimoniu clasificate.
- **Fondul Național pentru Cultură (AFCN):** Deși nu este o „taxă” propriu-zisă, AFCN funcționează pe un principiu similar, fiind finanțat din contribuții percepute pentru anumite activități economice (de exemplu, un procent din veniturile din vânzarea de bunuri culturale sau din publicitate). AFCN redistribuie apoi aceste fonduri prin cereri competitive de granturi pentru o gamă largă de proiecte culturale, inclusiv inițiative în domeniul patrimoniului.

Pentru Ucraina, explorarea potențialului unor taxe parafiscale similare alocate serviciilor profesionale relevante (cum ar fi autorizațiile de arhitectură) sau activităților economice specifice ar putea crea fonduri naționale sau regionale dedicate în mod special protecției patrimoniului, proiectelor culturale și eforturilor de recuperare. Aceste mecanisme oferă un model pentru generarea de fluxuri de finanțare previzibile dincolo de alocările directe din bugetul de stat sau programele de subvenții fluctuante.

**Srijinul statului
și cofinanțarea:** →

ONG-urile românești pot solicita statutul de „organizație de utilitate publică”, care le acordă acces la beneficii susținute de stat, cum ar fi subvenții operaționale sau utilizarea clădirilor publice. În plus, sistemul permite modele transparente de cofinanțare, în care fondurile de stat, fondurile municipale și cele private pot fi combinate cu donații pentru un singur proiect.

În cazul Ucrainei, dezvoltarea unor mecanisme clare de sprijin de stat și a unor cadre de cofinanțare ar ajuta ONG-urile ucrainene să acopere costurile operaționale esențiale – o provocare comună în cazul finanțării pe bază de granturi – și le-ar permite să utilizeze fondurile publice pentru a atrage investiții private și internaționale în mod mai eficient.

REZULTATE ALE ACTIVITĂȚII DE ADVOCACY ÎN URMA ATELIERULUI ROMÂNNO-UCRAINEAN

Pe baza modelelor transferabile identificate în cadrul atelierului româno-ucrainean, se propun următoarele recomandări pentru reforme juridice, financiare și structurale menite să sprijine recuperarea patrimoniului comunitar în Ucraina.

1 **Recomandări pentru cadrele juridice și strategice**

Aceste recomandări derivă din cadrele juridice flexibile ale României, care permit acțiuni rapide, nonstatale, și integrează în mod formal participarea civică.

- Stabilirea unui protocol de urgență pentru patrimoniu: Pentru a aborda criza actuală, o procedură juridică simplificată și rapidă pentru stabilizarea de urgență a patrimoniului afectat de război este esențială. Modelat după dispozițiile legale românești pentru ONG-urile certificate, acest protocol ar trebui să permită grupurilor aprobate ale societății civile (cum ar fi Ambulanța pentru Monumente) să efectueze intervenții rapide și preventive, ocolind reglementările lente din timp de pace pentru a preveni pierderea materialelor autentice.
- Crearea unui statut juridic pentru voluntarii din domeniul patrimoniului: Pentru a legitima și susține contribuțiile imense ale grupurilor precum Brave to Rebuild, este necesar un cadru juridic care să recunoască și să integreze oficial munca voluntară. După cum se observă în modelul românesc, acest statut ar putea permite recunoașterea participării ca formare profesională sau credite academice universitare, validând astfel contribuțiile și construind o forță de muncă durabilă și calificată pentru reconstrucție.
- Integrarea patrimoniului în planurile naționale de securitate și recuperare: Protecția patrimoniului trebuie integrată oficial în strategiile naționale de recuperare și securitate. Această abordare recunoaște că identitatea culturală nu este o chestiune secundară, ci o componentă esențială a rezilienței societății, a securității naționale și a proceselor de vindecare post-conflict.
- Clarificarea statutului „patrimoniului incomod”: Autoritățile publice trebuie să elaboreze orientări clare pentru gestionarea patrimoniului din perioade istorice controversate (de exemplu, epoca sovietică). În loc ca legile de decomunizare să intre în conflict cu protecția patrimoniului, ar trebui creat un cadru pentru comisiile

de experți care să contextualizeze aceste situri de la caz la caz, echilibrând integritatea istorică cu sensibilitățile societale.

2 **Recomandări privind mecanismele financiare**

Aceste propuneri se bazează pe modelele financiare diverse din România, care creează un ecosistem de finanțare durabil, independent și participativ pentru societatea civilă.

- Introducerea mecanismelor de redirecționare a impozitelor: Implementarea unui sistem de credite fiscale care să reflecte modelul românesc de succes, permițând persoanelor fizice (de exemplu, 3,5% din impozitul pe venit) și companiilor (de exemplu, 20% din impozitul pe profit) să direcționeze o parte din impozitele lor direct către organizații nonprofit înregistrate. Acest lucru ar debloca un flux de finanțare semnificativ, stabil și provenit din surse interne, promovând o cultură a filantropiei și oferind cetățenilor un interes direct în redresare.
- Explorarea taxelor parafiscale alocate (fonduri pentru patrimoniu): Se recomandă crearea de fonduri naționale sau regionale dedicate patrimoniului, finanțate din taxe parafiscale specifice, similare cu Timbrul de Arhitectură sau Timbrul Monumentelor Istorice din România. Acestea ar putea fi mici taxe aplicate autorizațiilor de arhitectură, tranzacțiilor imobiliare în zone protejate sau altor activități economice relevante, oferind un flux de finanțare previzibil pentru conservare, independent de alocările bugetare fluctuante ale statului.
- Dezvoltarea programelor de cofinanțare și sprijin din partea statului: Se propune crearea unor mecanisme clare la nivel de stat pentru a sprijini și a stimula acțiunile civice:
 - Cofinanțare public-privat: Adoptarea de modele precum cel al Biroului de Patrimoniu din Lviv, unde fondurile publice (de exemplu, 70% pentru uși, 50-60% pentru ferestre) sunt acordate condiționat de contribuția proprietarilor.
 - Fonduri de contrapartidă: Înființarea unui fond de contrapartidă de stat pentru a dubla sau tripla sumele strânse de inițiativele locale (de exemplu, „Dantela de lemn din Cernihiv”) prin finanțare publică colectivă, legitimând și amplificând astfel eforturile comunității.
 - Sprijin logistic direct: Alocarea de fonduri publice pentru acoperirea costurilor operaționale esențiale ale rețelelor de voluntari – unelte, transport, asigurări și cazare –, dificil de susținut prin finanțare bazată exclusiv pe proiecte.
 - Statutul de utilitate publică: Dezvoltarea unui statut formal pentru ONG-urile consacrate, acordându-le acces la beneficii precum subvenții operaționale sau utilizarea clădirilor publice, așa cum se întâmplă în sistemul românesc.

3 **Recomandări pentru guvernarea participativă**

Aceste recomandări vizează construirea structurilor instituționale și educaționale necesare pentru a conecta acțiunile de la nivel local cu planificarea oficială.

- Formalizarea rolului ONG-urilor ca mediatori: Recunoașterea și împuternicirea organizațiilor (cum ar fi Planeta Petrila) ca mediatori oficiali între autorități și comunitățile locale în proiectele de regenerare la scară largă. Acest lucru asigură integrarea inițiativelor de jos în sus în planificarea de sus în jos, prevenind conflictele și consolidând asumarea comună a rezultatelor.
- Înființarea de centre de patrimoniu pentru educație și formare: Sprijinirea creării de centre educaționale, după modelul organizațiilor precum Școala de la Piscu sau Fundația Mihai Eminescu Trust, care să servească drept centre pentru meșteșugurile tradiționale și implicarea civică. Autoritățile publice pot colabora cu aceste centre pentru a elabora programe naționale de învățământ, asigurând transferul competențelor tradiționale și promovând o nouă generație de profesioniști în domeniul patrimoniului.
- Dezvoltarea unei platforme naționale pentru acțiuni participative: Crearea unei platforme digitale centralizate, susținută de stat, prin care comunitățile să-și poată face cunoscute nevoile privind siturile de patrimoniu, iar organizațiile de voluntari să identifice oportunitățile de implicare în proiecte. Acest lucru ar simplifica procesul de conectare a nevoilor comunității cu resursele și expertiza sectorului vibrant al societății civile din Ucraina.

Acest cadru oferă o **metodologie practică, etică, bazată pe valori și sensibilă la context pentru implicarea comunităților, instituțiilor și profesioniștilor în protejarea și recuperarea patrimoniului în timpul războiului și după război în Ucraina**. Acesta integrează principiile participative internaționale cu practicile locale și tradițiile culturale pentru a produce un model coerent și adaptabil acțiunilor colaborative în domeniul patrimoniului.

1. CADRUL FUNDAMENTAL

1.1 Publicul țintă

Cadrul se adresează unui ecosistem vast de actori implicați în protecția și recuperarea patrimoniului.

- Părțile interesate principale: autoritățile municipale și naționale responsabile de patrimoniu, administratorii siturilor, organismele profesionale (de exemplu, NUUA – Uniunea Națională a Arhitecților Ucraineni), muzeele, arhivele, ONG-urile, organizațiile internaționale (UNESCO, ICOM, ICCROM), donatorii, instituțiile de învățământ și sectoarele de reconstrucție și construcții.
- Părți interesate secundare: lideri comunitari, organizații religioase, grupuri de tineri, consilii ale persoanelor strămutate intern (IDP), voluntari și reprezentanți ai mass-media.

1.2 Principii și definiții fundamentale

Participarea este de obicei definită ca un proces negociat în care părțile interesate și comunitățile influențează deciziile pe parcursul întregului ciclu de viață al protecției și recuperării patrimoniului:

- **Evaluare** – identificarea nevoilor, daunelor și valorilor
- **Intervenție de urgență** – răspuns în caz de dezastre, prim ajutor pentru patrimoniu, atenuarea riscurilor
- **Planificare** – elaborarea în comun a strategiilor și priorităților
- **Intervenție** – contribuție cu cunoștințe, competențe și resurse în timpul acțiunii
- **Administare** – asigurarea îngrijirii, utilizării și transiterii continue a patrimoniului.

Rolul profesioniștilor: În cadrul acestui ciclu de viață, rolul profesioniștilor din domeniul patrimoniului (arhitecți, restauratori, arheologi, istorici etc.) nu este fix, ci evoluează într-un spectru care depinde de nivelul de participare a comunității. În procesele cu implicare minimă a comunității (de exemplu, în cazul în care comunitatea este doar informată sau consultată), profesioniștii acționează adesea ca principalii factori de decizie, valorificând expertiza lor tehnică. Cu toate acestea, pe măsură ce participarea se aprofundează către cocreație sau inițiative conduse de comunitate, rolul profesionistului se schimbă din ce în ce mai mult, devenind facilitator, consilier și mediator, ghidând procesul, oferind opțiuni tehnice, construind capacități și ajutând comunitatea să articuleze și să implementeze propria viziune asupra patrimoniului. Înțelegerea și adaptarea acestui rol este crucială pentru o participare semnificativă.

Participarea semnificativă se caracterizează prin următoarele dimensiuni:

- Incluziune (vârstă, gen, etnie, limbă, dizabilitate, context socio-economic)
- Siguranță și consimțământ informat, în special în contexte de conflict și post-conflict
- Drepturi culturale și recunoașterea comunităților ca păstrători ai patrimoniului
- Responsabilitate, asigurarea unor procese transparente, precum și a unui proces decizional comun.

Participarea nu este o stare unică, ci există pe un continuum. Ea poate evolua pe parcursul unui proiect, ajungând de la etapele inițiale de informare și consultare la un angajament mai profund, precum cocrearea și, în cele din urmă, guvernanta condusă de comunitate, acolo unde este cazul și unde se poate.

1.3 Principii directe pentru Ucraina

1. Respectarea proprietății culturale și împuternicirea participanților (comunităților), în calitate de coautori ai redresării.
2. Valorificarea cunoștințelor locale ca formă de expertiză echivalentă cu competențele profesionale.
3. Consolidarea încrederii în cadrul comunităților (construirea încrederii între populația existentă și persoanele strămutate intern).
4. Asigurarea incluziunii și siguranței, recunoscându-se vulnerabilitatea grupurilor de persoane strămutate, aflate în prima linie sau minoritare.
5. Echilibrarea standardelor profesionale cu prioritățile comunității pentru a produce rezultate eficiente și durabile.
6. Tratarea participării ca proces educațional și de consolidare a comunității, integrând dezvoltarea competențelor în fiecare activitate.
7. Crearea de mecanisme de responsabilitate și responsabilitate comună între sectoare și la toate nivelurile.
8. Alinierea protecției patrimoniului la cele patru dimensiuni definite în cadrul Conferințelor pentru Reconstrucția Ucrainei: afaceri (mobilizarea sectorului privat pentru reconstrucție și creștere economică), capital uman (recuperare socială și capital uman pentru viitorul Ucrainei), local și regional (reconstrucția comunităților), UE (aderarea la UE și reformele conexe)².

1.4 Barierele etice

1. Nu faceți rău și adoptați o abordare care pune siguranța pe primul loc în toate intervențiile.
2. Obțineți consimțământul liber, prealabil și informat pentru documentare, mărturii și colectarea de date.
3. Aplicați sensibilitatea la conflict, minimizând riscurile de retraumatizare, supraveghere sau represalii.
4. Respectați drepturile culturale și principiile Baukultur, valorificând atât practicile experților, cât și pe cele cotidiene.
5. Angajați-vă să respectați principiul „construim mai bine” – conservând urmele semnificative și facilitând în același timp un viitor demn și rezilient.
6. Inspirați-vă din practica *toloka*, tradiția ucraineană a muncii voluntare colective, asigurându-vă că utilizarea acesteia rămâne cu adevărat voluntară și neinstituționalizată forțat.

2. ÎNȚELEGEREA CONTEXTULUI (ANALIZA CONTEXTUALĂ)

2.1 Condițiile teritoriale în timp de război și implicațiile participării

Dinamica participării diferă semnificativ în funcție de contextul teritorial și de securitate din Ucraina, necesitând abordări distincte și considerente etice. În plus, numărul mare de ucraineni plecați în străinătate introduce o altă dimensiune crucială pentru implicare, în special în ceea ce privește patrimoniul imaterial.

² <https://www.urc-international.com>

a) Teritoriile ocupate:

Participarea este sever restricționată. Acțiunile implică în principal monitorizarea exclusiv la distanță, utilizând canale sigure, acordând prioritate protecției persoanelor față de bunuri. Eforturile se concentrează pe gestionarea probelor pentru responsabilitatea și restituirea viitoare, bazându-se adesea pe rețele internaționale pentru a asigura comunicarea și sprijinul.

b) Zone de front / zone cu risc ridicat:

Urgența dictează acțiunea. Munca la fața locului este strict limitată la profesioniști instruiți care operează în conformitate cu protocoale de siguranță riguroase. Contribuția comunității trebuie colectată indirect prin intermediari siguri. Nevoile umanitare au prioritate, iar intervențiile privind patrimoniul sunt minime, concentrându-se pe stabilizarea imediată, acolo unde este posibil, fără a crește riscul.

c) Teritorii recent eliberate:

Imediat după eliberare este necesară o combinație de evaluare tehnică rapidă și ascultare sensibilă a comunității. Accentul se mută pe furnizarea de sprijin psihosocial, alături de acțiuni privind patrimoniul. Stabilirea priorităților comune între comunități și experți este esențială pentru identificarea reparațiilor urgente și protejarea urmelor semnificative ale conflictului sau ale memoriei.

d) Regiuni din spatele liniei frontului (zone relativ mai sigure):

Aceste zone permit o participare largă a comunității, programe educaționale extinse și inițiative de consolidare a capacităților. Este esențial ca eforturile să favorizeze oportunitățile de înțelegere reciprocă și schimb cultural între comunitățile gazdă și persoanele strămutate intern, inclusiv măsuri specifice pentru a sprijini conservarea patrimoniului imaterial al persoanelor strămutate intern, recunoscându-se importanța menținerii identităților culturale distincte. Dezvoltarea mecanismelor de administrare pe termen lung devine fezabilă.

e) Dimensiunea internațională (diaspora/refugiați):

Populația semnificativă de refugiați ucraineni (estimată la aproape 6 milioane) și diaspora reprezintă un actor esențial, în special pentru conservarea și transmiterea patrimoniului imaterial (limba, ritualurile, istoria orală, abilitățile meșteșugărești). Abordările participative ar trebui să includă strategii de implicare la distanță, arhivare digitală și proiecte culturale transfrontaliere care să conecteze ucrainenii strămutați cu patrimoniul și patria lor, recunoscându-se faptul că strămutarea accentuează adesea importanța legăturilor culturale intangibile.

Metodologia actuală, inclusiv instrumentele și modulul de formare testat detaliat în Partea B, se concentrează în principal pe eforturile de protecție și conservare aplicabile în **regiunile din spatele liniei frontului**. Exemplele sale principale și proiectul-pilot se concentrează pe **siturile patrimoniului material imobil**, așa cum ilustrează tabăra de vară organizată la Rozdil, în Ucraina, care se concentrează pe Palatul Rzewuski-Lanckoroński și pe rolul său în viața satului. Cu toate acestea, principiile și multe dintre instrumente pot fi adaptate pentru alte condiții teritoriale și tipuri de patrimoniu, inclusiv pentru implicarea comunităților strămutate, cu condiția să se facă ajustările adecvate în materie de siguranță și etică.

2.2 „Construirea unui viitor mai bun”: de ce participarea este importantă

Poziționarea patrimoniului ca resursă esențială pentru reconstrucția identității sociale, a coeziunii și a economiilor locale este fundamentală pentru principiul „construim mai bine”. Recuperarea nu înseamnă doar reconstrucția structurilor fizice, ci și restaurarea țesutului cultural și social care definește o națiune. În acest context, protecția participativă a patrimoniului devine o platformă puternică pentru vindecare, împuternicire și reînnoire democratică.

2.2.1 Reconstruirea coeziunii sociale și a identității

Patrimoniul cultural funcționează ca reper al identității comunitare, întruchipând istoria, sentimentul de apartenență și valorile comune. Pe parcursul procesului de redresare națională, rolul său se extinde dincolo de conservarea trecutului, contribuind activ la modelarea unei societăți coezive și reziliente.

Ancorarea identității comunității: Siturile și practicile patrimoniale sunt simboluri puternice care unesc comunități diverse, consolidând coeziunea socială și susținând angajamentul colectiv față de viitor. Ele oferă stabilitate și continuitate în perioade de criză prin legătura directă cu istoria comună. Mai mult, patrimoniul poate fi îmbunătățit în mod activ sau chiar redefinit atunci când traumele colective recente – precum războiul, strămutarea sau alte evenimente sociale majore – ajung să se identifice cu anumite obiecte sau locuri. Aceste situri, care devin întruchipări ale traumelor colective, merită protejate tocmai *deoarece* conservă această istorie imediată, adesea traumatică. Ele pot îndeplini o funcție memorială vitală, similară cu cea a termenului german *Mahnmal* – monumente care acționează ca locuri de comemorare sau chiar mărturii ale eroismului și rezilienței contemporane. În contextul postbelic, în care comunitățile pot fi distruse sau dispersate, identificarea și conservarea intenționată a acestor situri alături de patrimoniul consacrat pot deveni un instrument crucial pentru coeziunea comunității, prin recunoașterea sacrificiilor recente și construirea unei narațiuni comune pentru viitor.

Împuternicirea proprietății culturale: Implicarea comunităților în conservarea tuturor formelor de patrimoniu – atât vechi, cât și recente – le împuternicește prin recunoașterea proprietății lor culturale și a rolului activ de custozii. Experiențele din Europa și din afara acesteia arată cum această abordare colaborativă cultivă un sentiment de mândrie și de responsabilitate față de siturile de patrimoniu, inclusiv față de cele care au căpătat o semnificație nouă în urma evenimentelor recente. Această administrare colaborativă este esențială pentru reziliența pe termen lung și coeziunea socială.

2.2.2 Integrarea cunoștințelor locale pentru dezvoltarea durabilă:

Implicarea comunităților permite integrarea protecției patrimoniului în obiective mai largi de dezvoltare durabilă, astfel încât recuperarea să fie atât sensibilă din punct de vedere cultural, cât și benefică din punct de vedere economic.

Valorificarea expertizei locale: Comunitățile dețin cunoștințe locale esențiale despre patrimoniul lor, inclusiv semnificații istorice, tehnici meșteșugărești tradiționale și adaptări la condițiile de mediu. Numeroase exemple subliniază importanța integrării acestor forme de cunoaștere și a expertizei locale în

practicile de gestionare a patrimoniului. Implicarea membrilor comunității în eforturile de documentare, interpretare și conservare le permite profesioniștilor din domeniul patrimoniului să valorifice perspectivele locale și practicile tradiționale, ceea ce duce la rezultate mai adecvate contextului și mai durabile. În același timp, acest proces contribuie la creșterea nivelului de conștientizare, la dezvoltarea competențelor și la consolidarea resurselor locale privind gestionarea pe termen lung a patrimoniului.

Stimularea redresării economice: Conservarea patrimoniului poate stimula economiile locale prin promovarea turismului, revigorarea meșteșugurilor tradiționale și utilizarea materialelor locale și a întreprinderilor mici și mijlocii în ecosistemul construcțiilor. Acest lucru asigură distribuirea beneficiilor economice ale reconstrucției în cadrul comunității.

2.2.3 O platformă pentru practici democratice și soluționarea conflictelor

Procesul de recuperare a patrimoniului în sine poate fi un mijloc de consolidare a practicilor democratice și de promovare a reconcilierii sociale.

Promovarea responsabilității comune: Abordările participative distribuie responsabilitatea pentru protecția patrimoniului între diferite părți interesate, inclusiv rezidenți, agenții guvernamentale și ONG-uri, stimulând colaborarea, transparența și asumarea colectivă a deciziilor.

Medierea conflictelor: Consultarea părților interesate oferă o platformă vitală pentru dialog, negociere și consens, care ajută la abordarea intereselor și priorităților conflictuale legate de patrimoniu. Această abordare centrată pe cunoaștere, care valorizează toate formele de expertiză, s-a dovedit eficientă în reducerea tensiunilor și în promovarea unor soluții mai incluzive.³ Abordarea participativă s-a dovedit eficientă în rezolvarea conflictelor și atenuarea tensiunilor legate de protecția patrimoniului, favorizând astfel practici de gestionare a patrimoniului mai incluzive și mai durabile. Mecanismele de succes dezvoltate și testate până în prezent⁴ au un numitor comun, și anume abordarea centrată pe cunoaștere, care valorizează diferitele tipuri de expertiză (inclusiv experiența utilizatorilor) și creează o platformă în care toate acestea pot ieși în evidență, se pot exprima și pot lua parte la procesul decizional.

Prin poziționarea patrimoniului în centrul procesului de redresare, Ucraina poate valorifica bunurile sale culturale nu numai pentru a păstra trecutul, ci și pentru a construi un viitor mai coeziv, mai durabil și mai democratic.

³ Waterton, E., & Watson, S. (Eds.), *Heritage and Community Engagement: Collaboration or Contestation?*, Routledge, 2011.

⁴ Stepanova, O., Polk, M. & Saldert, H, *Understanding mechanisms of conflict resolution beyond collaboration: an interdisciplinary typology of knowledge types and their integration in practice*, *Sustain Sci* 15, 2020, pp. 263-279.

3. PREZENTARE GENERALĂ METODOLOGICĂ

Metodologia urmează cinci faze iterative, fiecare cuprinzând obiective, procese și rezultate definite:

- 1. Analiza contextului și evaluarea nevoilor**
 - Înțelegerea condițiilor patrimoniului, a dinamicii sociale, a implicațiilor conflictului și a peisajului existent în materie de finanțare/resurse. Evaluarea cadrului juridic și identificarea potențialelor bariere și oportunități. Selectarea unui sit patrimonial viabil și a unei comunități gazdă pe baza nevoilor, potențialului și fezabilității.
- 2. Cartografierea și mobilizarea părților interesate**
 - Identificarea și implicarea tuturor actorilor relevanți (comunitate, autorități, ONG-uri, experți), inclusiv potențiali finanțatori, sponsori și furnizori de resurse în natură. Definirea rolurilor, responsabilităților și căilor de participare. Stabilirea unui parteneriat de bază și mobilizarea resurselor umane necesare (inclusiv voluntari)
- 3. Proiectare și planificare participativă**
 - Dezvoltarea împreună cu comunitățile locale și partenerii a priorităților de intervenție, a planurilor de acțiune și a parametrilor etici. În mod crucial, această fază implică elaborarea unei strategii detaliate privind bugetul și resursele, cuantificarea resurselor financiare și a materialelor necesare, identificarea finanțărilor existente și a contribuțiilor în natură, identificarea lacunelor de finanțare și schițarea unei strategii de strângere de fonduri pentru a asigura resursele necesare înainte de implementare.
- 4. Implementare și acțiuni pe teren**
 - Desfășurarea de acțiuni comune de protejare și recuperare a patrimoniului, integrând componente de formare și participare publică. Această fază necesită o gestionare activă a resurselor, urmărirea cheltuielilor în raport cu planul, gestionarea achizițiilor și supravegherea utilizării eficiente a resurselor financiare și în natură (unelte, materiale, timp al voluntarilor).
- 5. Reflecție, evaluare și transfer de cunoștințe**
 - Analiza rezultatelor, identificarea lecțiilor învățate și diseminarea instrumentelor adaptabile pentru viitoare utilizări.

3.1 Descrierea fazelor

FAZA 1: ANALIZA CONTEXTULUI ȘI STABILIREA DOMENIULUI DE APLICARE

Obiectiv: Analizarea contextului teritorial, juridic și social al protecției patrimoniului pentru a identifica constrângerile și oportunitățile, precum și un sit patrimonial adecvat și o comunitate gazdă pentru acțiuni participative.

Contribuții: Registre naționale de patrimoniu, evaluări ale daunelor, documente juridice/politice, rețele de ONG-uri, analize comparative din alte contexte (de exemplu, România).

Activități principale:

- Analizarea condițiilor teritoriale din timpul războiului și din perioada postbelică (regiuni ocupate, eliberate, din spatele frontului).
- Identificarea tipologiei patrimoniului: tangibil/imobil, tangibil/mobil, intangibil.
- Evaluarea condițiilor sociale și etice (siguranță, consimțământ, traume, diviziuni comunitare).
- Examinarea și implicarea în inițiativele participative existente, evaluarea relevanței, interesului și disponibilității acestora pentru colaborare.

Actori-cheie: Cercetători, profesioniști în domeniul patrimoniului, autorități locale, ONG-uri, reprezentanți ai comunității.

Metode:

- Determinarea ariei teritoriale: Clasificarea zonei operaționale în funcție de siguranță și statut (de exemplu, ocupată, linie de front, recent eliberată, regiune din spatele liniei frontului).
- Cartografierea și trierea patrimoniului: Cartografierea tipologiilor și a condițiilor patrimoniului; identificarea nevoilor urgente în ceea ce privește patrimoniul material și imaterial.
- Analiza cadrului: Compararea modelelor de finanțare existente (subvenții, stimulente fiscale) și barierele juridice (permisiuni de urgență, statutul voluntarilor).
- Identificarea siturilor: Lansarea unei cereri structurate de candidaturi pentru comunitățile gazdă (hromade), asigurând o abordare bazată pe cerere și un parteneriat comunitar încă de la început.

Instrumente:

- Matricea modalităților (teritoriu × tipul de patrimoniu): un instrument pentru cartografierea metodelor de intervenție viabile pe baza nivelului de siguranță și a tipului de patrimoniu. [\(Instrumentul 1\)](#)
 - Matrice de evaluare a riscurilor: un șablon pentru evaluarea riscurilor pe baza teritoriului specific și a activității propuse. [\(Instrumentul 2\)](#)
- Model de cerere deschisă pentru comunitatea gazdă: un formular de cerere structurat pentru hromade, care prezintă criteriile proiectului, bugetul și responsabilitățile. [\(Instrumentul 3\)](#)
- Șabloane de inventar de bază: formulare pentru enumerarea sistematică a surselor de finanțare existente, a barierelor legale și a resurselor participative. [\(Instrumentul 4\)](#)
- Canvas de cartografiere a părților interesate (inițial): un instrument pentru a începe identificarea actorilor-cheie la nivel local, regional și național. [\(Instrumentul 5\)](#)
- Ghiduri pentru interviuri și grupuri de discuții: seturi de întrebări standardizate pentru consultări inițiale cu profesioniști și reprezentanți ai comunității. [\(Instrumentul 6\)](#)

Rezultate:

- **Sinteza contextului:** un rezumat al constrângerilor juridice, financiare și de siguranță.
- **Selectarea comunității gazdă și a sitului patrimonial:** o justificare formală pentru situl ales.
- **Diagnostic de context:** un raport care prezintă tipologia și starea patrimoniului.
- **Raport de analiză a nevoilor:** o evaluare inițială a nevoilor comunității și ale patrimoniului.
- **Lista inițială a părților interesate:** o listă a părților interesate locale și regionale identificate.

Riscuri / Considerații etice:

- **Gestionarea așteptărilor comunității:** Este esențial să se comunice clar, încă de la început, scopul și limitele proiectului. O cerere deschisă și consultările inițiale trebuie să menționeze în mod explicit obiectivul (de exemplu, „intervenții de urgență și preventive“, nu restaurare completă). În plus, este esențial ca recuperarea patrimoniului să fie considerată un proces continuu, nu o acțiune unică și rapidă. După cum s-a demonstrat în proiectul-pilot de la Rozdil, efectuarea de intervenții minime pentru a face anumite spații temporar utilizabile poate fi un prim pas valoros. Această abordare permite testarea intermediară și adaptarea metodelor, oferind în același timp rezultate tangibile, chiar dacă parțiale, pentru comunitate și contribuind la așteptările privind restaurarea imediată la scară largă, precum și la construirea încrederii pe termen lung.
- **Siguranță și sensibilitate:** Toate angajamentele inițiale trebuie să țină seama de traumele locale, condițiile de siguranță și nevoile umanitare actuale. Trebuie evitate promisiunile care nu pot fi respectate și orice acțiuni care ar putea pune pe cineva în pericol în timpul fazei de evaluare. Este obligatoriu obținerea consimțământului liber, prealabil și informat pentru orice colectare de date.

FAZA 2: CARTOGRAFIEREA ȘI MOBILIZAREA PĂRȚILOR INTERESATE

Obiectiv: Identificarea și implicarea tuturor actorilor relevanți, definirea rolurilor acestora și stabilirea unui parteneriat cu mai multe părți interesate pentru a sprijini acțiuni participative eficiente.

Contribuții: Contacte din comunitatea gazdă, rețele de ONG-uri și parteneri, contacte universitare și lista inițială a părților interesate din Faza 1.

Activități principale:

- Cartografierea părților interesate în funcție de sector și rol (public, privat, civic, academic).
- Analiza cadrelor instituționale și a structurilor locale de guvernare.
- Definirea modurilor de participare (informare, consultare, cocreare, codecizie).
- Stabilirea valorilor comune, a normelor de comunicare și a mecanismelor de coordonare.
- Mobilizarea unui grup de voluntari și profesioniști. Este esențial să se recunoască faptul că intervențiile în domeniul patrimoniului nu se pot baza exclusiv pe voluntari. Mobilizarea trebuie să presupună un echilibru între recrutarea de voluntari (pentru participare largă, sprijin și dezvoltarea competențelor) și angajarea de personal profesional specializat (de exemplu, restauratori certificați, ingineri structurali, meșteșugari specializați), pentru sarcini tehnice specifice, asigurându-se astfel atât calitatea, cât și siguranța intervențiilor.

Actori-cheie: autoritățile municipale și naționale responsabile cu patrimoniul, ONG-uri, donatori, organizații comunitare, instituții de învățământ, proprietari privați și voluntari selectați.

Metode:

- Cartografierea părților interesate: aplicarea unei matrici a părților interesate pentru a clasifica toți actorii în funcție de interesul, influența și rolul lor potențial.
- Formarea parteneriatului: crearea unui grup central de coordonare și utilizarea unei matrici de roluri și responsabilități pentru a atribui funcții specifice (de exemplu, documentație tehnică, autorizații legale, logistică pentru voluntari, furnizarea de formare).
- Mobilizarea voluntarilor: lansarea unui apel deschis către voluntari, specificându-se competențele necesare, durata și condițiile de lucru.

Instrumente:

- Șablon-matrice privind părțile interesate: un instrument pentru analizarea interesului, influenței și nivelului de implicare al actorilor. ([Instrumentul 7](#))
- Matrice de roluri și responsabilități (RACI): un șablon pentru a clarifica cine este responsabil, răspunzător, consultat și informat. ([Instrumentul 8](#))
- Șablon pentru apel deschis către voluntari: un formular pentru recrutarea voluntarilor. ([Instrumentul 9](#))
- Șablon pentru memorandumul de colaborare: un proiect de acord pentru partenerii-cheie. ([Instrumentul 10](#))

Rezultate:

- Harta formală a părților interesate și planul de implicare: un plan detaliat privind modul și momentul implicării fiecărui actor.
- Matrice de roluri și responsabilități: un tabel finalizat cu funcțiile partenerilor.
- Grup mobilizat: o echipă selectată de voluntari locali și internaționali (profesioniști, meșteșugari, studenți).
- Memorandum de colaborare: un acord semnat între partenerii-cheie.
- Carta etică comună: un document care prezintă valorile și principiile proiectului.

Riscuri / Considerații etice:

- Asigurarea incluziunii în privința selecției voluntarilor și a implicării părților interesate, prin identificarea și integrarea vocilor marginalizate.
- Finalizarea tuturor acordurilor legale, inclusiv a celor privind asigurarea și răspunderea voluntarilor, înainte de mobilizare.

FAZA 3: COPROIECTARE ȘI PLANIFICARE PARTICIPATIVĂ

Obiectiv: Definirea în colaborare a priorităților de intervenție, a nevoilor de formare și a modurilor de colaborare, astfel încât planul de acțiune să reflecte atât standardele profesionale, cât și prioritățile comunității, integrând dimensiunile practice, educaționale și culturale.

Contribuții: Grupul de parteneriat de bază, reprezentanții comunității, voluntarii selectați, datele tehnice ale sitului și rezumatul contextului din Faza 1.

Activități principale:

- Organizarea de ateliere și consultări cu multiple părți interesate.
- Facilitarea discuțiilor privind dimensiunile-cheie: modele de finanțare, cadre juridice și valori patrimoniale.
- Elaborarea de planuri de intervenție și logistică specifice sitului.
- Integrarea componentelor de formare și educație încă de la început.

Actori-cheie: Coordonatori de proiect, autorități locale, ONG-uri, specialiști în patrimoniu (restauratori, meșteșugari), educatori și rezidenți (inclusiv reprezentanți ai persoanelor strămutate intern).

Metode:

- Atelier de coproiectare comunitară: efectuarea de vizite la fața locului și sesiuni de brainstorming cu actorii locali pentru a identifica nevoile și a defini cadrul proiectului.
- Cercetare bazată pe comunitate: utilizarea metodelor calitative (interviuri aprofundate, grupuri de discuții) pentru a înțelege relația comunității cu situl patrimonial – amintiri, valori, utilizarea actuală și aspirații.
- Planificare tehnică și logistică: elaborarea unui plan de intervenție detaliat (lucrări specifice), a unui plan logistic (cazare, transport, aprovizionare) și a unui plan privind siguranța și materialele necesare (unelte, schele, evaluări de risc).
- Proiectarea curriculumului: elaborarea unui program de module de formare care să combine restaurarea practică cu învățarea teoretică și culturală.

Instrumente:

- Kit de facilitare a atelierelor: agende, scenarii de facilitare și șabloane de brainstorming.
- Cercetare bazată pe comunitate: ghiduri pentru interviuri și grupuri de discuții. ([Instrumentul 11](#))
- Formulare de consimțământ informat (FPIC): formulare legale pentru toate activitățile de cercetare și documentare care implică membri ai comunității. ([Instrumentul 12](#))
- Plan de intervenție: un document care detaliază lucrările tehnice specifice, inclusiv starea și documentația permiselor și aprobărilor legale necesare obținute de partenerul relevant.
- Plan de logistică și siguranță: o listă de verificare pentru cerințele operaționale și de siguranță. ([Instrumentul 13](#))
- Listă de verificare pentru evaluarea riscurilor și a siguranței: un instrument specific pentru identificarea și atenuarea pericolelor la fața locului (de exemplu, instabilitate structurală, materiale periculoase). ([Instrumentul 14](#))
- Curriculumul modulului de formare: un program pentru integrarea sesiunilor practice și teoretice.
- Strategia bugetară și de resurse: un instrument pentru urmărirea cheltuielilor planificate și a resurselor asigurate. ([Instrumentul 15](#))

Rezultate:

- Raport privind valorile comunității: un rezumat al relației comunității cu locul de desfășurare.
- Planuri validate de intervenție, logistică și siguranță: documente aprobate pentru acțiunea pe teren.
- Program educațional detaliat și calendar: un curriculum zilnic.
- Plan de acțiune conceput în colaborare: un plan final aprobat de toți partenerii-cheie.
- Strategie privind resursele și finanțarea: un buget finalizat.

Riscuri / Considerații etice:

- Asigurarea incluziunii tuturor participanților, indiferent de sex, vârstă, etnie și statutul de persoană strămutată în toate activitățile de proiectare comună.
- Aplicarea unei comunicări sensibile la conflict și „fără prejudicii”.
- Obținerea consimțământului liber, prealabil și informat pentru toate activitățile de cercetare și documentare și pentru utilizarea poveștilor personale.
- Identificarea și gestionarea adecvată a tuturor riscurilor de siguranță înainte de sosirea voluntarilor la fața locului.

FAZA 4: IMPLEMENTARE ȘI ACȚIUNI PE TEREN

Obiectiv: Realizarea de intervenții participative care integrează protecția practică a patrimoniului, formarea și implicarea comunității, combinând activitatea de conservare cu educația, transferul de competențe și colaborarea interculturală. **Contribuții:** Întreaga echipă de proiect (coordonatori, formatori, voluntari), toate planurile aprobate din Faza 3, instrumente, echipamente și materiale.

Activități principale:

- Executarea intervențiilor fizice și a măsurilor de conservare preventivă.
- Desfășurarea de sesiuni zilnice de formare, ateliere și întâlniri de reflecție.
- Documentarea proceselor și a rezultatelor prin fotografii, videoclipuri și rapoarte scrise.
- Implicarea comunității locale prin prezentări publice, zile deschise și expoziții.

Actori-cheie:

- Coordonatori strategici: supraveghează proiectul și adaptează intervențiile la provocările apărute.
- Echipa operațională și logistică: gestionează operațiunile zilnice, siguranța și bunăstarea voluntarilor.
- Formatori și mentori experți: conduc activitatea de conservare și transferul de competențe.
- Participanți (voluntari/studenti): reprezintă forța de muncă de bază și sunt principalii beneficiari ai formării.
- Comunitatea locală: participă ca parteneri de lucru, vizitatori și validatori ai intervențiilor.

Metode:

- Muncă și învățare integrate: implementarea unui program zilnic care leagă practica de teorie (de exemplu, asocierea unei prelegeri despre materialele tradiționale cu aplicarea lor practică pe șantier).
- Transfer de competențe condus de experți: aplicarea unui model de „formare a formatorilor” în care meșteri și restauratori experți conduc echipe, astfel încât fiecare sarcină să includă o componentă didactică.
- Rotația echipelor: implicarea voluntarilor în activități diverse (de exemplu, tâmplărie, zidărie, documentare), pentru a sprijini învățarea multidiscplinară.

- Eveniment de validare a comunității: faza de teren se încheie cu un eveniment public (cum ar fi o expoziție sau un tur ghidat) pentru a împărtăși rezultatele și a consolida relația cu comunitatea.

Instrumente:

- Program și șablon pentru briefing/debriefing zilnic: o structură pentru discuții matinale privind siguranța și o sesiune de reflecții seara.
- Protocol și listă de verificare pentru siguranța la fața locului: o listă de verificare zilnică pentru siguranța la locul de muncă. ([Instrumentul 16](#))
- Kit de documentare a procesului: include protocoale foto/video, un șablon de jurnal de șantier și ghid pentru documentare. ([Instrumentul 17](#))
- Ghid de planificare a evenimentelor comunitare: o listă de verificare pentru organizarea expoziției finale sau a zilei porților deschise.
- Șabloane de comunicare: proiecte pentru rețelele sociale, comunicate de presă și anunțuri comunitare.

Rezultate:

- **Intervenții fizice finalizate:** rezultate concrete (de exemplu, acoperișuri securizate, pereți stabilizați, elemente documentate).
- **Participanți instruiți:** un grup de persoane cu competențe practice dobândite și documentate.
- **Rețele consolidate:** parteneriate noi și întărite între partenerii locali și cei internaționali.
- **Documentarea procesului:** o înregistrare vizuală și scrisă completă a lucrărilor.
- **Eveniment de validare comunitară:** o expoziție publică sau o zi a porților deschise.

Riscuri / Considerații etice:

- Respectarea strictă a protocoalelor de siguranță este obligatorie (în conformitate cu principiile „siguranța pe primul loc” și „nu face rău”).
- Asigurarea unei colaborări respectuoase și gestionarea proactivă a dinamicii grupului și a eventualelor conflicte.
- Protejarea simbolurilor culturale sensibile și a narațiunilor comunității, prin reprezentarea lor corectă și respectuoasă.

FAZA 5: REFLECȚIE, EVALUARE ȘI TRANSFER DE CUNOȘȚINȚE

Obiectiv: Evaluarea eficacității și impactului cadrului participativ, documentarea lecțiilor învățate și împuternicirea participanților și a partenerilor pentru a reproduce metodologia în viitoarele acțiuni de recuperare a patrimoniului.

Contribuții: Lucrările finalizate, toată documentația procesului din Faza 4, feedbackul participanților (cantitativ și calitativ) și observațiile coordonatorului.

Activități principale:

- Organizarea unor sesiuni de feedback cu participanții și părțile interesate din comunitate.
- Evaluarea rezultatelor învățării, a nivelurilor de satisfacție și a impactului social.
- Analiza eficienței, a caracterului incluziv și a sustenabilității procesului.
- Sintetizarea concluziilor în materiale de formare, contribuții la politici și rezultate de advocacy.

Actori-cheie: coordonatorii de proiect, participanții (voluntari, studenți), părțile interesate din comunitate, formatorii/mentorii și organizațiile partenere.

Metode:

- Monitorizare și evaluare (M&E): utilizarea unor instrumente structurate de feedback pentru a colecta date privind satisfacția participanților, dobândirea de competențe și impactul perceput.
- Sesiuni de împuternicire și reflecție: organizarea de ateliere în ultima zi axate pe „oportunități viitoare” și pe modul în care voluntarii pot iniția acțiuni de conservare a patrimoniului în propriile comunități.
- Documentarea impactului: compilarea concluziilor calitative și cantitative pentru a surprinde rezultatele împuternicirii (de exemplu, creșterea sentimentului de apartenență, dezvoltarea leadershipului și a cunoștințelor tehnice).
- Promovarea politicilor: transpunerea lecțiilor învățate (din Faza 1) în recomandări de politici și mecanisme de finanțare pentru îmbunătățiri sistemice.

Instrumente:

- Chestionar post-participare: un formular de feedback cantitativ și calitativ pentru toți participanții. ([Instrumentul 18](#))
- Model de jurnal de reflecție: un ghid structurat pentru participanți, pentru a-și documenta experiența personală. ([Instrumentul 19](#))
- Listă de verificare pentru autoevaluarea abilităților și competențelor: un instrument comparativ de tipul „înainte și după” pentru participanți, pentru a-și măsura învățarea. ([Instrumentul 20](#))
- Șablon pentru analiza post-acțiune: un formular pentru coordonatori, astfel încât aceștia să poată documenta ce a funcționat, ce nu a funcționat și de ce nu a funcționat. ([Instrumentul 21](#))
- Șablon pentru rezumatul de advocacy: o structură pentru prezentarea recomandărilor de politici. ([Instrumentul 22](#))

Rezultate:

- Raport final de evaluare: un raport cuprinzător de monitorizare și evaluare, cu indicatori cantitativi și calitativi.
- Modul de formare și materiale didactice validate: un curriculum replicabil bazat pe modelul testat.
- Note de advocacy: recomandări specifice pentru autoritățile publice și donatori.
- Rețea de absolvenți împuterniciți: un grup de avocați și practicieni instruiți în metodologie.

Riscuri / Considerații etice:

- Colectarea și gestionarea tuturor feedbackurilor în mod etic și transparent, cu respectarea confidențialității participanților.
- Rezultatele evaluării trebuie să fie utilizate în mod constructiv, pentru îmbunătățirea metodologiei, nu în scopuri punitive.
- Menținerea consimțământului informat pentru utilizarea oricăror citate sau povești personale în rapoartele finale.

3.2. Tipologia rolurilor și responsabilităților

O implementare reușită necesită o distincție clară între tipologiile actorilor:

Categorie de roluri	Descriere	Responsabilități-cheie
Coordonatori strategici	ONG-urile principale și organismele profesionale responsabile de viziunea generală, metodologia, finanțarea și parteneriatele la nivel înalt ale proiectului.	<ul style="list-style-type: none"> Dezvoltarea metodologică, cercetarea și proiectarea programelor educaționale Gestionarea parteneriatelor internaționale și atragerea finanțării Asigurarea alinierii la principiile etice și la obiectivele proiectului
Parteneri operaționali și logistici	Echipele de management de pe teren responsabile de toate aspectele practice ale implementării pe teren (de exemplu, o tabără de lucru).	<ul style="list-style-type: none"> Recrutarea, coordonarea și gestionarea voluntarilor, inclusiv asigurarea bunăstării acestora Gestionarea taberei (cazare, masă, transport) Legătura principală cu administrația comunității gazdă (hromada) Comunicarea generală privind proiectul
Custozii tehnici și juridici	Partenerul local, proprietarul sau autoritatea desemnată responsabilă pentru situl patrimonial în sine, inclusiv statutul său juridic și baza tehnică a acestuia.	<ul style="list-style-type: none"> Furnizarea documentației tehnice și istorice (planuri, fotografii, studii anterioare) Obținerea tuturor autorizațiilor legale necesare pentru intervenție Facilitarea accesului la sit și a utilităților de bază la fața locului (apă, canalizare)
Formatori și mentori experți	Profesioniștii (restauratori, arhitecți) și meșterii calificați care conduc lucrările practice de conservare, asigură calitatea tehnică și instruiesc direct participanții.	<ul style="list-style-type: none"> Furnizarea metodologiilor de intervenție specifice și a conținutului educațional - Coordonarea instruirii practice zilnice și supervizarea activităților Asigurarea respectării eticii conservării și a protocoalelor de siguranță în timpul lucrărilor Furnizarea frecventă de unelte și echipamente specializate (în natură)
Legătura cu comunitatea / Mediator	Un rol dedicat (adesea îndeplinit de o persoană cu studii în domeniul științelor sociale, de exemplu sociologie/antropologie, sau cu legături locale puternice) axat pe facilitarea comunicării și înțelegerii reciproce între echipa de proiect și comunitatea gazdă.	<ul style="list-style-type: none"> Explicarea periodică a activităților de la locul de muncă, a progreselor și a alegerilor tehnice comunității într-un limbaj accesibil Căutarea și documentarea activă a perspectivelor, poveștilor și preocupărilor comunității legate de situl patrimonial Medierea potențialelor neînțelegeri sau conflicte Asigurarea unui punct de contact constant și de încredere pentru rezidenți
Parteneri comunitari	Comunitatea gazdă în sine, inclusiv reprezentanții oficiali (de exemplu, oficialii hromadei) și grupurile sau persoanele informale (rezidenți, vârstnici, tineri).	<ul style="list-style-type: none"> Găzduirea oficială a proiectului Furnizarea de resurse locale (de exemplu, transport, spații, cunoștințe locale) Participarea activă la ateliere de coproiectare și evenimente de validare comunitară Implicarea ca voluntari din partea comunității în timpul implementării
Participanți	Voluntarii mobilizați (studenți, profesioniști, membri ai comunității), care constituie forța de muncă principală pentru intervenții și sunt beneficiarii direcți ai formării.	<ul style="list-style-type: none"> Participarea activă la cercetare, activități de conservare și sesiuni educaționale Respectarea strictă a protocoalelor de siguranță și a celor de la locul de muncă Interacțiunea respectuoasă cu formatorii, colegii și comunitatea locală

3.3. Taxonomia surselor de finanțare

Asigurarea unui capital adecvat este un pas fundamental și o provocare continuă pentru majoritatea inițiativelor. Cercetarea fundamentală din Partea A demonstrează că inițiativele de succes în domeniul patrimoniului, atât în Ucraina, cât și în România, se bazează mai degrabă pe o combinație diversă și rezilientă de strategii de finanțare decât pe o singură sursă. Pentru a oferi o abordare practică, bazată pe dovezi, pentru identificarea unor asemenea resurse, această secțiune prezintă sursele potențiale de finanțare. Clasificarea derivă din analiza comparativă a acestor inițiative și din sinteza atelierului profesional detaliat în Partea A.

Totodată, ea organizează peisajul complex al finanțării în categorii primare, oferind un ghid clar, testat pe teren, pentru inițiativele de construire a unui model financiar durabil și multistratificat.

Această taxonomie are un dublu scop. În primul rând, servește ca ghid practic pentru modelele de finanțare utilizate în prezent. În al doilea rând, servește ca instrument de advocacy, incluzând mecanisme de succes identificate în cercetarea comparativă – cum ar fi redirectionările fiscale legale și taxele de timbru din România –, care nu sunt încă disponibile în Ucraina. După cum se subliniază în secțiunile „Lección-cheie învățate” și „Rezultate ale advocacy-ului” din Partea A, introducerea unor astfel de modele este o recomandare-cheie pentru construirea unui ecosistem financiar mai durabil în Ucraina. Prin urmare, această listă organizează peisajul complex al finanțării, oferind atât un ghid clar, testat pe teren, pentru inițiative de construire a unui model financiar multistratificat, cât și o viziune strategică pentru viitoarea reformă financiară.

- **Finanțare publică și guvernamentală:**
 - Programe de subvenții publice
 - Programe de finanțare a patrimoniului la nivel național și local
 - Alocări din bugetul municipal
 - Sprijin guvernamental
 - Finanțare municipală (de exemplu, „bugetul participativ”)
 - Sprijin din redirectionări fiscale legale (de exemplu, în România, 3,5% de la persoane fizice, 20% de la companii)
 - Taxe de timbru
- **Donații private și corporative:**
 - Donatori privați
 - Campanii și sponsorizări de responsabilitate socială corporativă (CSR)
 - Donații de la persoane fizice și juridice
 - Patroni
- **Comunitate și finanțare participativă:**
 - Campanii de finanțare participativă
 - Contribuții ale membrilor
 - Strângerea de fonduri din evenimente
 - Donații de la entități internaționale precum Banca Mondială
- **Venituri proprii:**
 - Activitate economică și venituri din filiale
 - Activități turistice la siturile de patrimoniu
 - Vânzarea de suveniruri
 - Beneficii din vânzarea biletelor la muzee, ateliere și organizarea de evenimente
- **Contribuții în natură:**
 - Munca voluntară
 - Contribuții în natură din diverse surse

3.4. Modelul de luare a deciziilor (proces colaborativ și iterativ)

Prezentare generală

Această metodologie se bazează pe principiul că deciziile corecte rezultă din colaborare, dovezi și reflecție. În fiecare etapă – de la definirea priorităților până la validarea rezultatelor –, deciziile sunt luate prin responsabilitate comună și dialog transparent între experți, coordonatori, voluntari și membri ai comunității. Procesul urmează un ciclu iterativ de planificare, acțiune, feedback și validare. Fiecare nivel de decizie se bazează pe cel anterior, asigurându-se astfel atât integritatea profesională, cât și implicarea locală.

Decizii strategice – stabilirea cadrului

Exemple: selectarea sitului, alocarea bugetului, calendarul, principalele parteneriate.

Cine decide: coordonatorii strategici și partenerii principali.

Cum funcționează:

- Deciziile strategice stabilesc cadrul și limitele proiectului.
- Acestea se bazează pe criterii obiective, cum ar fi fezabilitatea, siguranța, potențialul de impact și conformitatea cu liniile directoare de finanțare.

- Apelurile deschise, grilele de evaluare transparente și procesele de selecție documentate asigură corectitudinea și legitimitatea.

De ce este important: Această etapă pune bazele încrederii și responsabilității. O selecție clară și transparentă creează credibilitate atât în rândul partenerilor locali, cât și în cel al finanțatorilor internaționali.

Decizii de planificare participativă – coproiectarea acțiunii

Exemple: domeniul de activitate, prioritățile comunității, interpretarea valorilor patrimoniului.

Cine decide: coordonatori, autorități locale, reprezentanți ai comunității, voluntari.

Cum funcționează:

- Deciziile sunt luate în cadrul atelierelor participative de proiectare comună, în care toate părțile interesate discută despre nevoile, riscurile și oportunitățile locale.
- Procesul implică instrumente vizuale (de exemplu, cartografiere, clasificare, votare), pentru a asigura accesibilitatea și participarea egală.
- Rezultatele sunt consolidate într-un plan de acțiune care aliniază standardele profesionale cu așteptările comunității.

De ce este important: Această fază transformă beneficiarii în coautori. Astfel, intervențiile răspund nevoilor reale, nu presupunerilor, și comunitatea se simte reprezentată în fiecare etapă.

Decizii tehnice – asigurarea calității și siguranței

Exemple: Detalii privind conservarea, cum ar fi „restaurarea subsolului la starea inițială” sau „înlocuirea doar a grinzilor deteriorate”.

Cine decide: echipele tehnice de la fața locului, restauratori experți, arhitecți specializați în patrimoniu și coordonatori de proiect.

Cum funcționează:

- Pe măsură ce se desfășoară activitatea de teren, voluntarii fac adesea noi descoperiri (de exemplu, structuri ascunse, urme de materiale).
- Aceste descoperiri declanșează cicluri de revizuire de către experți – consultări scurte și structurate între echipa de la fața locului și consultanții experți.
- Fiecare decizie este documentată (fotografie, notă sau schiță) și validată colectiv pentru a asigura conformitatea cu etica conservării și standardele de siguranță.

De ce este important: Acest model duce la un echilibru între învățarea practică și supravegherea profesională, pentru că le permite voluntarilor să contribuie cu cunoștințele lor, menținând în același timp integritatea patrimoniului.

Validarea comunității – închiderea ciclului

Exemple: expoziții publice, vizite la fața locului, zile ale porților deschise sau prezentări în fața consiliilor locale.

Cine decide: comunitatea, autoritățile locale și echipa de proiect, împreună.

Cum funcționează:

- La sfârșitul fazei de teren, rezultatele sunt prezentate într-un format deschis – cum ar fi o expoziție, un tur ghidat sau un eveniment public.
- Participanții împărtășesc ceea ce s-a realizat, ceea ce s-a învățat și ceea ce mai rămâne de făcut.
- Feedbackul este colectat și discutat, formând baza pentru proiecte viitoare sau acorduri de administrare pe termen lung.

De ce este important: Validarea comunității transformă sfârșitul unui proiect în începutul unei moșteniri. Ea formalizează proprietatea locală, celebrează realizările colective și asigură transparența în raportare.

Principii-cheie la toate nivelurile

1. **Transparență:** toate deciziile – strategice, tehnice sau participative – trebuie să fie documentate și verificate.
2. **Învățare iterativă:** fiecare fază preia lecțiile precedentelor; buclele de feedback permit ajustări continue.
3. **Incluziune:** fiecare grup de părți interesate (experți, rezidenți, tineri, ONG-uri) contribuie cu cunoștințe din perspectiva sa.
4. **Responsabilitate:** deciziile sunt comunicate public și validate prin evenimente deschise sau rapoarte digitale.

3.5. Evaluare și buclă de învățare (monitorizare și evaluare – M&E)

Prezentare generală

Evaluarea în această metodologie depășește simpla enumerare a rezultatelor. Ea măsoară modul în care proiectul influențează oamenii – abilitățile, încrederea, sentimentul de apartenență și capacitatea lor de a acționa în viitor pentru patrimoniu. Ciclul de învățare este conceput ca un proces continuu: feedbackul este colectat, discutat și reinvestit în practică. Astfel, proiectul se dezvoltă în mod adaptativ, participanții se simt ascultați, iar partenerii învață colectiv din succese și provocări.

Succesul proiectului este evaluat pe două dimensiuni principale:

- Indicatori calitativi – care surprind experiențele, atitudinile și impactul asupra comunității.
- Indicatori cantitativi – urmărirea rezultatelor concrete, a participării și a progresului.

Indicatori calitativi – măsurarea semnificației și creșterii

Acești indicatori se concentrează pe *modul în care oamenii se schimbă* prin participare. Ei sunt cel mai bine identificați prin conversații – interviuri, sesiuni de reflecție și discuții de grup. Acești indicatori surprind transformările mai puțin tangibile, dar profund importante, în înțelegerea, atitudinile, comportamentul și dinamica socială a participanților, rezultate din implicarea lor în proiect. Ei oferă o perspectivă asupra impactului uman mai profund al activității de recuperare a patrimoniului. Evaluarea se bazează în principal pe observație, dialog și practici reflexive.

Sentimentul de apartenență la un loc:

Acest indicator măsoară gradul în care participanții dezvoltă o legătură personală cu situl patrimonial și simt un sentiment de responsabilitate pentru îngrijirea sa viitoare. El marchează trecerea de la statutul de vizitator sau lucrător la cel de custode. Dovezile în acest sens sunt colectate de obicei prin **analiza calitativă a interviurilor, jurnalele de reflecție ale participanților (Instrumentul 19)** și feedbackul primit de la comunitatea mai largă, căutându-se expresii de apartenență, mândrie și preocupare pe termen lung pentru sit.

Leadership și inițiativă:

Acest indicator evaluează măsura în care participanții depășesc sarcinile atribuite pentru a demonstra proactivitate, a-și ghida colegii, a sugera îmbunătățiri ale procesului sau a propune acțiuni noi, conexe. El reflectă împuternicirea și dezvoltarea capacității de acțiune în contextul proiectului. Acest lucru este documentat în principal prin **note de observare sistematice ale facilitatorului, adunate în timpul activităților de grup și al muncii zilnice**, concentrându-se pe cazuri specifice în care indivizii au luat inițiativa sau au influențat grupul în mod pozitiv.

Cunoștințe și încredere:

Acest indicator evaluează dacă participanții au internalizat cunoștințele și abilitățile predate în timpul modulului de formare și se simt încrezători în aplicarea acestora. Măsoară eficacitatea practică a transferului de abilități în munca de teren. Evaluarea implică **înregistrarea observațiilor participanților care demonstrează cu succes tehnicile învățate în timpul lucrărilor practice și corelarea acestora cu rezultatele din formularele de autoevaluare a competențelor (Instrumentul 20)**, completate înainte și după intervenție.

Colaborare interculturală:

Acest indicator examinează eficacitatea muncii în echipă, a comunicării și a înțelegerii reciproce între diverse grupuri implicate în proiect, cum ar fi rezidenții locali, voluntarii internaționali, studenții și meșteșugarii profesioniști. El evidențiază capacitatea proiectului de a construi coeziune socială între diferite medii. Acest lucru este evaluat prin **observarea directă a interacțiunilor echipei în timpul muncii**

zilnice și al sarcinilor colaborative, completată de feedbackul colegilor colectat în timpul sesiunilor de reflecție sau al sondajelor (Instrumentul 21).

Înțelegerea acțiunilor de conservare a patrimoniului:

Acest indicator măsoară dacă participanții au dobândit o înțelegere practică a pașilor și considerațiilor implicate în inițierea sau sprijinirea eforturilor de recuperare a patrimoniului în propriul context local după încheierea proiectului. Acesta reflectă succesul proiectului în capacitarea participanților ca viitori actori în domeniul patrimoniului. Dovezile sunt **colectate** în principal **prin discuții facilitate în sesiunile finale de reflecție și întrebări specifice în interviurile post-proiect**, concentrându-se pe articularea de către participanți a potențialelor acțiuni sau provocări viitoare.

Indicator	Ce înseamnă	Cum este observat sau măsurat
Sentimentul de apartenență la un loc	Participanții se simt conectați la situl patrimonial și responsabili pentru îngrijirea acestuia.	Observat în interviuri, jurnale de reflecție și feedbackul comunității.
Leadership și inițiativă	Participanții dau dovadă de inițiativă, îi ghidează pe ceilalți sau propun noi acțiuni.	Documentat prin notele facilitatorului și acțiunile observate în activitățile de grup.
Cunoștințe și încredere	Participanții pot descrie sau demonstra ceea ce au învățat.	Înregistrat prin demonstrații de abilități sau formulare de autoevaluare.
Colaborare interculturală	Muncă eficientă în echipă între grupuri mixte de localnici și profesioniști.	Observată în timpul activității zilnice și validată prin feedbackul colegilor.
Înțelegerea acțiunilor de conservare a patrimoniului	Participanții înțeleg cum să inițieze sau să sprijine recuperarea patrimoniului în propriul context.	Captată prin sesiuni de reflecție finală și interviuri post-proiect.

Folosiți povestiri și citate ale participanților pentru a ilustra schimbările calitative – acestea dau viață rapoartelor de evaluare.

Indicatori cantitativi - urmărirea rezultatelor

Aceștia măsoară progresul în cifre și rezultate – ce s-a construit, curățat, restaurat sau învățat. Aceștia oferă dovezi concrete privind ce s-a realizat și modul în care au fost utilizate resursele. Ei ajută la urmărirea eficienței și demonstrează rezultate concrete.

Competențe dobândite:

Acest indicator măsoară impactul direct al componente de formare prin cuantificarea numărului de participanți formați cu succes în competențe specifice și practice de conservare. De exemplu: „12 participanți formați în tehnici de bază de reparare a acoperișurilor“ sau „8 participanți formați în îndepărtarea în condiții de siguranță a tencuielii de ciment“. **Sursele principale de date** pentru acest indicator sunt **fișele de prezență** de la sesiunile de formare specifice și **înregistrările oficiale de formare** păstrate de formatorii experți. Autoevaluările competențelor (Instrumentul 20) pot completa, de asemenea, aceste date.

Intervenții finalizate:

Acest indicator urmărește lucrările fizice de conservare realizate pe situl (siturile) patrimonial(e). Succesul este măsurat prin rezultate concrete și observabile, cum ar fi „acoperișul clădirii anexă securizat“, „pivnițele curățate de pereți despărțitori și resturi neoriginare“, „pereții exteriori stabilizați și curățați“ sau „îmbunătățiri temporare ale sistemului de drenaj“. **Sursele principale de date** sunt **rapoartele de documentare a sitului**, jurnalele fotografice

(Instrumentul 17A) și jurnalul sitului (Instrumentul 17B), care oferă înregistrări detaliate ale lucrărilor efectuate și ale stării sitului înainte și după intervenție.

**Satisfacția
participanților:**

Acest indicator măsoară experiența generală a voluntarilor și participanților cu privire la diverse aspecte ale proiectului, inclusiv formarea, logistica, leadershipul și mediul de colaborare. De obicei, acesta este măsurat folosind **un scor mediu obținut din sondajele de satisfacție post-participare**, adesea utilizând o scară standardizată (de exemplu, de la 1 la 5). Principala **sursă de date** este chiar **sondajul post-participare** (Instrumentul 18).

Indicator	Exemplu de indicatori	Sursa datelor
Competențe dobândite	Numărul de participanți instruiți pentru fiecare competență (de exemplu, 12 în repararea acoperișurilor, 8 în tencuire)	Fișe de prezență, registre de formare
Intervenții finalizate	Acoperiș securizat, pivnițe curățate, pereți stabilizați, drenaj îmbunătățit	Rapoarte de documentare a șantierului
Satisfacția participanților	Scorul mediu în sondajul de satisfacție (scară de la 1 la 5)	Sondaj post-participare

Rezultatele sunt analizate pentru a evidenția punctele forte și aspectele care pot fi îmbunătățite.

Mecanisme de feedback - menținerea ciclului activ

Învățarea și îmbunătățirea au loc prin momente de reflecție regulate și structurate, care completează instrumentele formale de evaluare. Aceste mecanisme creează un circuit de învățare activ, în care informațiile sunt colectate și discutate constant.

- **Briefingurile și debriefingurile zilnice** au loc la începutul și la sfârșitul fiecărei zile de lucru. Acestea servesc ca verificări rapide și operaționale pentru a planifica ziua, a consolida siguranța, a rezolva problemele imediate (cum ar fi lipsa resurselor) și a sărbători micile victorii, menținând echipa interesată și motivată.
- **Cercurile de reflecție** se organizează periodic, poate săptămânal sau la jumătatea proiectului. Aceste sesiuni oferă un spațiu dedicat pentru o învățare mai profundă și comună despre proces, prioritizând dinamica grupului și asigurând bunăstarea participanților.
- **Un atelier final de reflecție** are loc în ultima zi la fața locului. Această sesiune se concentrează pe captarea ideilor-cheie personale și colective, consolidarea lecțiilor învățate și discutarea planurilor sau intențiilor viitoare ale participanților legate de acțiunile de patrimoniu.
- **Chestionarele anonime de feedback** sunt administrate la sfârșitul proiectului. Acestea le permit participanților să ofere evaluări sincere și cuprinzătoare ale tuturor aspectelor, inclusiv logistica, leadershipul, eficacitatea formării și experiența generală, fără teama de a fi identificați.

Pentru a menține interesul privind aceste sesiuni de feedback, este benefic să se utilizeze formate creative de facilitare, dincolo de simplele întrebări și răspunsuri, cum ar fi solicitarea unui singur cuvânt pentru a descrie ziua, utilizarea exercițiilor de desen pentru a vizualiza învățarea sau utilizarea rundelor de împărțire de tipul „pass the hammer”, în care fiecare persoană vorbește pe scurt.

Ciclul de învățare - transformarea feedbackului în acțiune

Procesul de monitorizare și evaluare nu se încheie odată cu colectarea datelor. Acesta se reflectă direct în gestionarea proiectului și în planificarea pe termen lung.

1. **Colectarea feedbackului** - din sondaje, interviuri, observații.
2. **Analiza tiparelor** - identificarea a ceea ce a funcționat și a ceea ce nu a funcționat.
3. **Împărtășirea ideilor** - comunicarea concluziilor în cadrul ședințelor echipei sau al actualizărilor publice.
4. **Ajustarea practicilor** - modificarea programelor, a tipurilor de formare sau a coordonării pe baza feedbackului.
5. **Documentarea și arhivarea** - includerea rezultatelor în rapoarte și note de informare pentru a sprijini acțiunile viitoare în domeniul patrimoniului.

Acest proces ciclic transformă evaluarea într-un motor de învățare, nu doar într-un instrument de responsabilizare.

Principii-cheie

- **Evaluare participativă:** implicarea diverselor părți interesate (participanți, comunitate, formatori) nu doar ca surse de date, ci și în interpretarea rezultatelor, acolo unde este posibil.
- **Transparență:** împărtășirea proceselor de evaluare și a concluziilor principale pentru a construi încredere și responsabilitate.
- **Feedback constructiv:** evaluarea trebuie să se concentreze mai degrabă pe învățare, creștere și adaptare decât pe judecăți sau critici.
- **Utilitate și oportunitate:** feedbackul trebuie colectat și analizat prompt, astfel încât să poată informa în mod real acțiunile în curs sau viitoare.
- **Continuitate:** corelarea explicită a rezultatelor fiecărui ciclu de evaluare cu planificarea următoarei faze sau a proiectului următor.

3.6. Linii directoare privind transferabilitatea și scalabilitatea

(Adaptarea metodologiei la context și la nivelul de risc)

Prezentare generală

Această metodologie este un cadru flexibil, nu o rețetă fixă. Ea trebuie adaptată întotdeauna la realitățile locale - securitate, resurse, traume și gradul de pregătire al comunității. Următoarele linii directoare ajută echipele să-și adapteze abordarea în funcție de condițiile teritoriale variabile, menținând în același timp spiritul participativ și garanțiile etice.

Pentru regiunile din spatele liniei frontului (zone relativ mai sigure, cum ar fi Rozdil):

Acest context permite implementarea completă a metodologiei în 5 faze, așa cum a fost testată, *cu considerații importante privind securitatea comunicațiilor.*

Fazele 1-2: —————>

Analiza cuprinzătoare a contextului, cartografierea părților interesate și construirea de parteneriate pot continua în mod deschis, dar informațiile sensibile privind siturile exacte sau calendarul viitoarelor adunări de amploare trebuie tratate cu discreție.

Faza 3 (Coproiectare): —>

Permite participarea largă a comunității prin ateliere, interviuri și grupuri de discuții. Planificarea ar trebui să includă un protocol de securitate a comunicării (a se vedea mai jos secțiunea Riscuri/Considerații etice).

Faza 4 (Implementare): —>

Sprijină tabere de voluntari și programe educaționale, inclusiv la scară largă. Cu toate acestea, comunicarea publică în timp real despre activitățile în curs, siturile specifice sau numărul de participanți ar trebui să fie strict limitată la ceea ce este necesar, pentru a minimiza potențialele riscuri de securitate.

Evenimentele publice comunitare (de exemplu, expozițiile) sunt fezabile, dar trebuie planificate ținând cont de securitate, concentrându-se eventual pe publicitate după faza principală de intervenție. Eforturile trebuie să promoveze în mod activ oportunitățile de înțelegere reciprocă și schimburile culturale între comunitățile gazdă și persoanele strămutate intern, inclusiv măsurile specifice pentru a sprijini conservarea patrimoniului imaterial al persoanelor strămutate intern.

Faza 5: →

Se poate aplica cadrul complet de monitorizare, evaluare și învățare. Comunicarea publică mai amplă și celebrarea rezultatelor proiectului ar trebui să aibă loc în principal *după* încheierea activităților de teren și dispersarea participanților. Accentul trebuie pus pe dezvoltarea mecanismelor de administrare pe termen lung.

Riscuri / Considerații etice (specifice regiunilor din spatele liniei frontului): Deși sunt în general mai sigure, aceste regiuni fac parte totuși dintr-o țară aflată în război. Publicarea sitului exact și a momentului adunărilor (cum ar fi taberele de voluntari sau evenimentele comunitare) *în timp ce acestea au loc* poate crea, involuntar, riscuri de securitate. Trebuie stabilit un protocol strict de securitate a comunicării, care să limiteze anunțurile publice în timp real și postările pe rețelele sociale în timpul fazelor active de implementare. Comunicarea publică ar trebui să se concentreze pe celebrarea rezultatelor *după* încheierea evenimentului. În același timp, este esențial să existe protocoale de siguranță solide (inclusiv proceduri în caz de raid aerian), chiar dacă amenințarea imediată pare redusă.

Pentru regiunile recent eliberate:

Metodologia trebuie adaptată în mod semnificativ. **Faza 3 (Coproiectare)** trebuie să fie foarte sensibilă la traume și să acorde prioritate ascultării comunității în detrimentul coproiectării imediate. Implicarea inițială ar trebui să se concentreze pe înțelegerea nevoilor și percepțiilor imediate. **Faza 4 (Implementare)** ar trebui să acorde prioritate evaluării rapide de către profesioniști pentru a se stabili riscurile fizice imediate atât pentru patrimoniul recunoscut istoric, cât și pentru siturile care au devenit semnificative ca urmare a evenimentelor recente (de tip *Mahnmal*). Sprijinul psihosocial pentru comunitate trebuie integrat alături de orice intervenții fizice. Acțiunile voluntare, dacă există, trebuie să fie la scară mică, rapide, axate exclusiv pe stabilizare (de exemplu, curățarea resturilor, acoperirea temporară) și să se desfășoare sub supraveghere profesională strictă, cu protocoale de siguranță clar definite. O prioritate comună ar trebui să devină reparațiile urgente și protejarea urmelor materiale semnificative – inclusiv cele legate de conflictul recent sau de reziliența comunității –, identificate prin ascultarea comunității.

Pentru regiunile din prima linie/cu risc ridicat:

Metodologia este sever restricționată. Accentul se mută în principal pe **Faza 1 (Analiza contextului)**, utilizându-se metode la distanță, și pe **Faza 2 (Cartografierea părților interesate)**, realizată într-o formă foarte limitată, prin canale sigure. Se pune accentul pe documentarea la distanță (de exemplu, utilizarea imaginilor din satelit, a datelor GIS, analiza conținutului generat de utilizatori, colectarea sigură a mărturiilor martorilor) și pe arhivarea digitală, pentru a păstra informațiile despre siturile de patrimoniu atunci când accesul fizic este imposibil sau extrem de periculos. Toate acțiunile la fața locului, dacă au loc, trebuie să fie efectuate de profesioniști, să se desfășoare în conformitate cu protocoale de siguranță riguroase și să se limiteze la măsurile de stabilizare cele mai esențiale și rapide. Contribuțiile comunității trebuie colectate indirect prin intermediul unor reprezentanți siguri (de exemplu, lideri locali de încredere, interviuri la distanță sigure). Prioritățile umanitare sunt fără echivoc pe primul loc, iar acțiunile legate de patrimoniu nu trebuie să crească riscul pierderii vieții.

Pentru teritoriile ocupate:

Aplicarea directă a fazelor participative ale metodologiei este imposibilă. Eforturile se concentrează în întregime pe conservarea de la distanță a memoriei și a informațiilor, precum și pe protecția persoanelor. **Monitorizare de la distanță:** Utilizarea imaginilor satelitare și a informațiilor din surse deschise (OSINT) pentru a monitoriza starea situurilor de patrimoniu și pentru a documenta eventualele distrugerii sau activități ilicite. **Canale de comunicare sigure:** Menținerea contactului cu persoane de încredere sau cu rețele discrete la fața locului, acordându-se prioritate siguranței acestora mai presus de orice, pentru a colecta informații atunci când este posibil. **Gestionarea probelor:** Colectarea sistematică și arhivarea în siguranță a oricăror informații obținute (mărturii, fotografii, date de teledetecție) pentru viitoare procese de responsabilizare, revendicări legale și eventuale eforturi de restituire. Principala considerație etică este protecția persoanelor care furnizează informații.

PRINCIPII-CHEIE DE ADAPTARE

1. **Siguranța pe primul loc:** nicio acțiune participativă nu trebuie să compromită siguranța fizică sau psihologică.
2. **Scalabilitate:** fiecare fază poate fi independentă – utilizarea numai a ceea ce este fezabil și etic.
3. **Continuitate:** chiar și acțiunile minime (de exemplu, interviurile la distanță) mențin conexiunea și pregătirea pentru viitor.
4. **Conducere locală:** împuternicirea coordonatorilor locali sau intermediarilor de încredere pentru a asigura sensibilitatea culturală.
5. **Documentare:** înregistrarea tuturor ajustărilor în vederea transparenței și a învățării viitoare.

Exemplu: Căi de implementare adaptabile

Condiție	Obiectiv principal	Exemple de acțiuni
Oraș mic post-conflict	Recâștigarea încrederii cetățenilor prin muncă colectivă	Curățarea pieței istorice; atelier de memorie cu tinerii
Comunitate strămutată	Conservarea patrimoniului imaterial	Înregistrări de istorie orală; povestiri digitale
Zonă rurală cu acces limitat	Consolidarea capacității meșteșugurilor locale	Rezidențe scurte de formare; rețea de partajare a instrumentelor
Patrimoniu aflat sub amenințare imediată	Stabilizare rapidă	Repararea de urgență a acoperișurilor, drenarea și îndepărtarea resturilor de către echipe certificate

Sfaturi pentru practicieni privind transferul

- Începeți cu pași mici, extindeți-vă treptat. Chiar și un singur atelier de coproiectare poate da naștere unor parteneriate pe termen lung.
- Documentați fiecare adaptare. Acestea devin cazuri de învățare valoroase pentru contexte viitoare.
- Vorbiți deschis cu ceilalți. Transparența cu privire la ceea ce a funcționat și ceea ce nu a funcționat face parte din moștenirea metodologiei.
- Investiți în relații. Extinderea se realizează prin încredere, nu prin simplă replicare.

Această parte detaliază aplicarea practică și validarea cadrului metodologic (prezentat în Partea A) printr-un proiect-pilot: tabăra de vară de la Rozdil, organizată în Ucraina în vara anului 2024. Ea urmează structura în 5 faze, ilustrând modul în care fiecare fază a fost implementată într-un context real.

FAZA 1: ANALIZA CONTEXTULUI ȘI STABILIREA DOMENIULUI DE APLICARE (ÎN CAZUL ROZDILULUI)

Obiectiv: Aplicarea metodologiei din Faza 1 pentru a analiza contextul specific al orașului Rozdil, a confirma adecvarea acestuia ca sit-pilot, a evalua starea obiectelor de patrimoniu vizate și a identifica principalii actori locali și nevoile imediate.

Proces: În urma analizei mai ample a condițiilor de război din Ucraina și a cartografierii inițiativelor existente (detaliate în secțiunile de introducere și proces ale raportului), selectarea unui sit-pilot a necesitat aplicarea concentrată a metodelor de stabilire a domeniului din Faza 1.

Determinarea domeniului de aplicare teritorial: Rozdil, situat în regiunea Lviv, la aproximativ 50 km de Lviv, a fost confirmat ca îndeplinind criteriile pentru o **regiune din spatele frontului (zonă relativ mai sigură)**, în conformitate cu matricea de modalități ([Instrumentul 1](#)). Deși face parte încă dintr-o țară aflată în război și necesită protocoale de siguranță (cum ar fi procedurile de raid aerian), distanța sa față de liniile frontului active a permis planificarea unei participări mai largi a comunității și a unei tabere de voluntari, în conformitate cu obiectivul metodologiei.

Rozdil (cunoscut și sub numele de *Stary Rozdil*, care înseamnă *Rozdilul Vechi*) este o așezare situată în districtul Stryi din regiunea Lviv, Ucraina, pe malurile râului Kolodnytsia, la aproximativ 50 km de Lviv. Numele Rozdil înseamnă graniță sau diviziune, reflectând poziția sa istorică, mult timp aflându-se între două regate.

Strat istoric: Zona Rozdil este menționată în hrisoavele regale care datează din 1462. Orașul în sine a fost fondat în 1569 de Mykola Czerniowski, care a construit un castel defensiv.

Strat arhitectural:

1631: → Stanislaw Rzewuski a achiziționat castelul de la Rozdil și a construit aici o reședință de vară în stil clasicist (o anexă s-a păstrat). Castelul original și-a pierdut funcția defensivă în 1704.

cca 1740: → Michal Józef Rzewuski a construit un grandios palat din cărămidă numit Frankopol, în stil renascentist francez, înconjurat de un parc regulat cu plante exotice. În apropiere exista și o trezorerie cu două etaje.

După Rzewuski: → Familia Lanckoroński a achiziționat proprietatea, pe care a deținut-o până în 1939.

Din 1874: →

Antoni Lanckoroński a început o reconstrucție majoră sub conducerea arhitectului Julian Zakharevych din Lviv. Palatul a fost extins, arhitectul francez Charles Baujou unind clădirile în 1904. Aripa estică a fost adăugată înainte de Primul Război Mondial. Palatul găzduia importanta colecție de artă și antichități a familiei, adunată de contele Karol Lanckoroński.

Al Doilea Război Mondial și epoca sovietică: →

Obiectele de valoare au fost mutate în Austria și Elveția înainte de al Doilea Război Mondial. Ulterior, antichitățile rămase au fost dispersate în muzee (Hermitage, Odesa, Lviv, Drohobych, Castelul Olesko). Sub dominația sovietică, palatul a devenit un orfelinat, apoi o filială a sanatoriilor din Morshyn, iar mai târziu sanatoriul Rozdil, specializat în boli digestive, care a funcționat până în 2004.

După independență: →

Sanatoriul s-a închis în 2004. După ce a fost achiziționat de o companie privată și în urma unor dispute legale, Curtea Supremă a restituit palatul statului în 2017. În 2018, acesta se afla într-o stare avansată de degradare, fiind parțial ruinat.

2023: →

Compania ucraineană de investiții EFI Group a cumpărat palatul și intenționează să lanseze un concurs de arhitectură pentru restaurarea acestuia, organizând în același timp discuții publice și consultări cu experți cu privire la funcția sa viitoare.

Pe lângă palat, printre alte situri de patrimoniu conservate în Rozdil se numără Biserica Carmelită (acum o instituție pentru copii cu dizabilități mintale care au rămas fără îngrijire parentală); o fostă mănăstire din secolul al XVIII-lea; o fostă sinagogă și un vechi cimitir evreiesc; clădirea Școlii Vechi (1905), acum o pensiune/cafenea și spațiu public, restaurată de Heritage.UA. Aceste elemente creează un potențial unic pentru restaurarea și dezvoltarea satului.

Cartografierea și evaluarea patrimoniului: Obiectivul inițial a fost complexul **Palatului Rzewuski-Lanckoroński**. Pe baza informațiilor preliminare furnizate de potențialii parteneri locali (Heritage.UA) și a documentației disponibile:

- **Tipologia patrimoniului:** Obiectivele principale au fost identificate ca **patrimoniu imobil tangibil** – mai precis, o clădire anexă (foste grajduri / fost depozit de artilerie) asociată cu palatul principal și clădirea fostului internat din apropiere.
- **Evaluarea stării (inițială):** Se știa că ambele structuri se aflau într-o stare de neglijare și degradare semnificativă, necesitând **intervenții urgente și preventive**, în special în ceea ce privește integritatea acoperișului și stabilitatea zidăriei. Acest lucru era în concordanță cu obiectivul proiectului de a testa tehnici de stabilizare mai degrabă decât restaurarea completă.
- **Considerații privind statutul juridic:** Conform unei constatări critice inițiale, clădirea principală a palatului este un monument clasificat, supus unor reglementări stricte, care interzic munca voluntară și necesită aprobări extinse, situație complicată și mai mult de planificarea unui concurs de arhitectură. Anexa și internatul, nefiind clasificate oficial sub același regim de protecție, ofereau o alternativă fezabilă din punct de vedere juridic pentru modelul de intervenție practică și participativă planificat pentru tabăra-pilot.

Analiza cadrului (fezabilitate aplicată): Analiza comparativă a cadrelor juridice/ de finanțare din România și Ucraina a stat la baza evaluării fezabilității. Posibilele restricții legale privind munca voluntară la monumentele clasate din Ucraina au influențat în mod direct decizia de a se concentra pe anexă și internat, care nu sunt clasate. Dependența de parteneriate (cu ONG-uri, cu *hromada*, implicarea potențială a proprietarilor privați prin Heritage.UA) a fost considerată necesară, având în vedere lacunele identificate în mecanismele de finanțare de stat pentru intervenții rapide, conduse de ONG-uri.

Identificarea sitului: Rozdil a fost selectat în mod oficial prin procesul **structurat de apel deschis** lansat în ianuarie 2024 pentru *hromadele* ucrainene (detaliat în Partea B, Faza 3). Selecția s-a bazat pe potențialul patrimonial, angajamentul demonstrat al hromadelor locale și al partenerilor precum Heritage.UA, precum și pe fezabilitatea logistică evaluată în cadrul atelierului UREHERIT și al vizitei la fața locului din aprilie 2024.

Identificarea inițială a părților interesate: Actorii-cheie esențiali pentru succesul proiectului-pilot au fost identificați la începutul acestei faze:

- **Hromada Rozdil:** În calitate de comunitate gazdă și autoritate administrativă locală.
- **Heritage.UA:** În calitate de partener local principal, asigurând accesul la sit, informații tehnice, autorizații legale pentru clădirile selectate și având relații locale consolidate.
- **BUR (Build Ukraine Together):** Identificat ca potențial partener-cheie pentru gestionarea voluntarilor și logistică, având în vedere experiența sa vastă.
- **Parteneri români (OAR, Ambulanța pentru Monumente, Pro Patrimonio):** Identificați ca furnizori de expertiză tehnică, metodologie de formare și, eventual, instrumente/echipamente pe baza modelelor lor consacrate.

Rezultatele Fazei 1 (pentru proiectul-pilot de la Rozdil):

- **Confirmarea Rozdilului ca sit-pilot adecvat în regiunea din spatele liniei frontului:** îndeplinirea criteriilor de siguranță și logistice pentru o tabără de voluntari axată pe patrimoniul imobil tangibil.
- **Selectarea locurilor specifice de intervenție:** accentul s-a mutat pe anexa palatului și pe internat, datorită fezabilității juridice a acțiunii participative.
- **Evaluarea inițială a nevoilor:** confirmarea nevoilor urgente de stabilizare (acoperișuri, pereți), adecvate pentru scopul taberei.
- **Identificarea principalilor parteneri locali și internaționali:** s-au pus bazele colaborării între mai multe părți interesate, esențială pentru Faza 2 (mobilizarea).
- **Prezentare succintă a contextului (specifică proiectului-pilot):** identificarea condițiilor locale, a stării patrimoniului, a actorilor-cheie și a riscurilor imediate (de exemplu, gestionarea așteptărilor privind palatul principal vs anexa).

Conform acestei evaluări amănunțite, fazele ulterioare ale proiectului-pilot s-au bazat pe realitățile și constrângerile specifice ale sitului și patrimoniului ales, permițând un test relevant și eficient al metodologiei participative.

FAZA 2: CARTOGRAFIEREA ȘI MOBILIZAREA PĂRȚILOR INTERESATE (ÎN CAZUL ROZDILULUI)

Obiectiv: Formalizarea structurii de parteneriat identificate în Faza 1, definirea rolurilor și responsabilităților specifice pentru tabăra de la Rozdil și mobilizarea resurselor umane necesare (coordonatori, experți, voluntari).

Proces și aplicare: Pe baza listei inițiale a părților interesate, această fază s-a concentrat pe stabilirea echipei operaționale și a cadrului pentru tabăra de vară de la Rozdil:

Planul de cartografiere și implicare a părților interesate: Utilizând matricea părților interesate ([Instrumentul 7, Partea D](#)), actorii identificați inițial au fost cartograpiați pe baza interesului și influenței lor specifice proiectului-pilot de la Rozdil. Printre principalele părți interesate, cu interes ridicat și influență mare, care necesită o gestionare atentă, se numără Heritage.UA, BUR, administrația hromadei Rozdil, Ambulanța pentru Monumente și Pro Patrimonio, alături de coordonatorii principali (OAR/Ro3kvit). Voluntarii și comunitatea locală mai largă au fost identificați ca având nevoie să fie informați și implicați activ.

Formarea parteneriatului și definirea rolurilor: A fost înființat **un grup central de coordonare** care include reprezentanți ai OAR, Ro3kvit, Heritage.UA, BUR, Ambulanța pentru Monumente și Pro Patrimonio. Responsabilitățile pentru tabără au fost distribuite în mod oficial utilizând principii similare cu cele din matricea RACI ([Instrumentul 8, Partea D](#)), așa cum sunt documentate în ședințele de planificare și în acordurile ulterioare ([Instrumentul 10, Partea D](#)):

- **OAR & Ro3kvit:** metodologia generală, cercetarea, coordonarea programului educațional, gestionarea finanțării proiectului UREHERIT, relații internaționale.
- **Heritage.UA:** informații tehnice despre sit (planuri, fotografii), obținerea autorizațiilor locale pentru lucrările la anexă/internaț, asigurarea cazării voluntarilor (Școala Veche), organizarea serviciilor de salubritate la fața locului, relații cu hromada, coordonarea unei *toloka* comunitare înainte de tabără.
- **BUR:** selecția voluntarilor (UA & RO), coordonare, asigurare (UA & internațională), gestionarea logisticii taberei, legătura principală cu *hromada* în timpul taberei, comunicare/promovare, conducerea comună a programului cultural.
- **Asociația Ambulanța pentru Monumente:** a furnizat metodologia de intervenție la acoperiș, formatori experți (meșteri, coordonatori), conținut educațional (tâmplărie, siguranță) și contribuții cruciale în natură sub formă de schele, unelte și echipamente de siguranță. De asemenea, a oferit sprijin întocmind o listă de vocabular de bază ucraineano-român pentru unelte și materiale.
- **Pro Patrimonio:** a furnizat metodologia de intervenție în zidărie și supravegherea/instruirea experților pentru lucrările la pivniță.
- **Hromada Rozdil:** comunitate gazdă, a furnizat transport local (autobuze școlare), a sprijinit logistica, a participat la evenimente de coproiectare și validare.

Mobilizarea voluntarilor:

O cerere deschisă de voluntari (utilizând structura [Instrumentului 9, Partea D](#)) a fost lansată în comun în perioada 8-9 mai 2024. BUR a gestionat procesul de selecție pe baza motivației, a experienței relevante (de preferință în arhitectură, istorie, construcții) și a disponibilității, primind peste o sută de cereri. Au fost selectați și confirmați 15 voluntari ucraineni (cu vârste cuprinse între 18 și 27 de ani, din diverse regiuni/universități) și 18 voluntari români (inclusiv experți/meșteri de la Ambulanța pentru Monumente/Pro Patrimonio și coordonatori OAR). BUR a pregătit și semnat acorduri cu toți voluntarii și s-a ocupat de costurile privind asigurarea necesară atât pentru cetățenii ucraineni, cât și pentru participanții internaționali.

Rezultate specifice pentru Rozdil:

- **Structură formalizată de parteneriat cu mai multe părți interesate:** cu roluri și responsabilități clar definite și documentate pentru tabăra de vară de la Rozdil.
- **Grup mobilizat:** o echipă confirmată și asigurată formată din 5 coordonatori ucraineni, 15 voluntari ucraineni și 18 participanți români (inclusiv experți, meșteri și coordonatori).
- **Acorduri semnate:** memorandumuri de colaborare între partenerii-cheie și acorduri individuale cu voluntarii.
- **Planul inițial de comunicare:** canale stabilite pentru coordonarea între parteneri și contactarea voluntarilor.

Această fază a transformat cu succes identificarea inițială a părților interesate într-o echipă operațională funcțională, cu responsabilități definite, și a mobilizat grupul divers de participanți necesar pentru implementarea complexă pe teren, astfel încât cerințele legale și logistice, precum asigurarea, să fie îndeplinite înainte de începerea taberei.

**FAZA 3: COPROIECTARE ȘI PLANIFICARE PARTICIPATIVĂ
(STUDIU DE CAZ: ROZDIL)**

Obiectiv: Definirea în colaborare a priorităților specifice de intervenție pentru anexa Palatului Rozdil și fosta școală-internat, elaborarea de planuri de acțiune detaliate (tehnice, logistice, de siguranță, educaționale), asigurarea resurselor necesare și integrarea perspectivelor comunității, pentru ca atât standardele profesionale, cât și valorile locale să modeleze tabăra de vară.

Proces și aplicare: După confirmarea Rozdilului ca sit-pilot și formarea parteneriatului de bază (Faza 2), această fază s-a concentrat pe planificarea detaliată și proiectarea participativă.

Atelier de coproiectare și vizită la fața locului (7-8 aprilie 2024): Un pas crucial a fost **vizita pregătitoare la fața locului și atelierul organizat la Rozdil**. Reprezentanții partenerilor internaționali principali (OAR, Ro3kvit, Ambulanța pentru Monumente, Pro Patrimonio) și ai partenerilor ucraineni (Heritage.UA, BUR) s-au întâlnit cu părțile interesate locale, inclusiv cu administrația *hromadei* Rozdil.

- **Scop:** Evaluarea fizică a stării anexei palatului și a internatului, discutarea eventualelor intervenții, înțelegerea priorităților și constrângerilor locale și definirea în colaborare a cadrului pentru tabăra de vară.
- **Metodă:** Au fost efectuate inspecții ghidate la fața locului, discuții tehnice între experți și întâlniri cu oficialii locali și reprezentanții comunității. Sesiunile de brainstorming au contribuit la alinierea capacităților partenerilor cu nevoile identificate.
- **Rezultat:** S-a confirmat fezabilitatea concentrării eforturilor asupra stabilizării acoperișului (anexa, balconul internatului) și curățării pivniței (anexa). S-au stabilit nevoile logistice inițiale (cazare, hrană, transport) și s-a obținut angajamentul din partea hromadei Rozdil și Heritage.UA în ceea ce privește sprijinul local.

Planificarea tehnică și a intervenției: Sub conducerea partenerilor experți, au fost elaborate planuri detaliate pentru lucrările specifice identificate în cadrul atelierului de coproiectare:

- **Definirea domeniului de aplicare:** S-a stabilit concentrarea asupra: a) securizării acoperișului anexei; b) curățării pivniței anexei (demontarea pereților despărțitori din epoca sovietică, îndepărtarea tencuielii de ciment, restaurarea nivelului podelei); c) curățării pereților exteriori ai anexei; d) restaurării acoperișului balconului internatului; e) securizării unei părți deteriorate a acoperișului principal al internatului. Acest domeniu de aplicare a fost considerat realizabil în termenul de două săptămâni, cu echipa planificată de voluntari/experti, fiind în mod explicit definit ca **lucrări de urgență/preventive**, nu ca restaurare completă (abordând riscurile identificate din Faza 1).
- **Metodologie:** S-a adoptat metodologia tehnicilor tradiționale practice promovate de Ambulanța pentru Monumente (pentru acoperișuri/tâmplărie) și Pro Patrimonio (pentru zidărie/îndepărtarea tencuielii).
- **Aprobări legale:** Heritage.UA a obținut autorizațiile locale necesare pentru intervențiile asupra anexei și internatului neînregistrate, confirmând fezabilitatea legală a siturilor alese.

Planificare logistică și de siguranță: Coordonată în principal de BUR și Heritage.UA, cu contribuția tehnică a Ambulanței pentru Monumente:

- **Cazare și necesități de bază:** Utilizarea confirmată a dormitorului din clădirea restaurată a Școlii Vechi (furnizat și pregătit de Heritage.UA). Heritage.UA a asigurat, de asemenea, accesul la apă la fața locului, toalete portabile (Toi Toi), dușuri în aer liber și aparate esențiale (frigider, cuptor cu microunde, mașină de spălat). De asemenea, s-a asigurat hrană cu sprijinul hromadei și al contribuțiilor comunității locale.
- **Transport:** Sosirea/plecarea voluntarilor ucraineni a fost gestionată de BUR; în cadrul excursiilor educaționale locale, s-au utilizat autobuzele școlare ale hromadei. Participanții români s-au organizat individual.
- **Unelte și echipamente:** Inventarul a fost confirmat pe baza contribuției semnificative în natură a Ambulanței pentru Monumente (schele, unelte manuale/electrice, echipament de protecție).
- **Materiale:** Materialele de construcție de bază (lemn, bitum, var, elemente de fixare) au fost achiziționate local și bugetate/furnizate de Heritage.UA.
- **Siguranță:** O evaluare a riscurilor și a siguranței ([Instrumentul 14, Partea D](#)) a fost efectuată pe baza vizitei la fața locului și a planului de intervenție. Au fost identificate principalele pericole (probleme de stabilitate structurală, prezența azbestului pe acoperișul anexei). Printre măsurile de atenuare s-au numărat: implicarea inginerilor în metodologiile partenerilor experți; îndepărtarea profesională a azbestului înainte de tabără (gestionată de Heritage.UA); utilizarea obligatorie a echipamentului de protecție (căști, mănuși, ochelari de protecție); briefinguri zilnice de siguranță conduse de formatori experți; și stabilirea unor protocoale clare în caz de raid aerian, cu spații de adăpost identificate. Planul de logistică și siguranță ([Instrumentul 13, Partea D](#)) a documentat aceste măsuri.
- **Pregătirea amplasamentului:** Heritage.UA a gestionat pregătirea generală a taberei, în coordonare cu hromada, și, mai important, a organizat o *toloka* comunitară pe 25 mai, înainte de tabără, pentru a curăța șantierele de vegetație și resturi, demonstrând implicarea comunității de la bun început.

Proiectarea curriculumului: Dezvoltat în comun de OAR, Ro3kvit, Ambulanța pentru Monumente, Pro Patrimonio și BUR:

- **Model:** Un model integrat care combină accentul pus de BUR pe învățarea participativă/implicarea civică cu formarea practică în competențe profesionale oferită de Ambulanța pentru Monumente / Pro Patrimonio.
- **Structura:** A fost creat un **program zilnic detaliat**, care îmbină sesiuni practice la locul de muncă cu prelegeri teoretice, prezentări ale experților, activități de schimb cultural și momente de reflecție (a se vedea Partea B, Faza 4, pentru programul final și detaliile curriculumului).

Strategia bugetară și de resurse (Instrumentul 15, Partea D):

- **Finanțare:** Finanțarea principală a fost asigurată prin proiectul UREHERIT (cofinanțat de UE).
- **Resurse în natură:** Au fost confirmate contribuții semnificative în natură din partea Ambulanței pentru Monumente (unelte, echipamente, expertiză), Pro Patrimonio (expertiză), Heritage.UA (cazare, pregătirea șantierului) și hromada Rozdil (transport local, sprijin alimentar).
- **Alocarea bugetului:** Fondurile au fost alocate pentru materialele rămase, călătoriile/asigurările voluntarilor (gestionate de BUR), onorariile/călătoriile experților și costurile logistice neacoperite de contribuțiile în natură.

Rezultate specifice pentru Rozdil:

- **Plan de intervenție validat:** domeniul de aplicare detaliat al lucrărilor pentru anexă și internat, confirmat ca fiind legal admisibil și fezabil din punct de vedere tehnic.
- **Raport privind concluziile implicării comunității:** rezumând percepțiile, amintirile și aspirațiile locale cu privire la complexul palatului.
- **Plan finalizat de logistică și siguranță:** inclusiv reducerea riscurilor pentru pericolele identificate (confirmată îndepărtarea azbestului).
- **Program educațional detaliat și program zilnic:** integrarea muncii practice, a prelegerilor experților și a activităților culturale.
- **Plan bugetar și de resurse confirmat:** alinierea finanțării asigurate și a contribuțiilor în natură cu activitățile planificate.
- **Colaborare consolidată între parteneri:** consolidarea relațiilor de lucru și a protocoalelor de comunicare între partenerii ucraineni și cei români.

Obiectivul principal al acestei faze intensive de planificare a fost integrarea sinergică a trei piloni esențiali: lucrări tehnice pentru recuperarea patrimoniului, implicarea comunității și rezultate educaționale cu impact. Această abordare multistratificată a fost concepută pentru a crea un program complex care nu doar conservă patrimoniul material, ci și promovează o apreciere și o înțelegere mai profundă a valorii sale în cadrul comunității.

FAZA 4: IMPLEMENTARE ȘI ACȚIUNE PE TEREN

Tabăra de vară de la Rozdil a oferit un mediu practic de testare pentru cadrul metodologic. Concepută ca un modul de formare practică, aceasta a combinat lucrările profesionale de restaurare cu un curriculum educațional structurat, demonstrând modul în care acțiunile participative de conservare a patrimoniului pot funcționa eficient în condițiile din Ucraina.

Model testat de părți interesate și de parteneriat

Succesul taberei s-a bazat pe un model complex de parteneriat care demonstrează „responsabilitatea comună”. Fiecare partener a avut un rol clar definit, crucial pentru gestionarea logisticii, aspectelor legale și a expertizei:

- Părțile interesate locale: *hromada* gazdă și membrii comunității locale, inclusiv autoritățile locale, instituțiile culturale și rezidenții. Implicarea lor a fost crucială pentru a asigura relevanța contextuală și impactul pe termen lung al intervenției.
- Heritage.UA: A furnizat documentația tehnică (planuri, date istorice, fotografii), a obținut autorizațiile necesare pentru intervenții și a organizat cazarea și serviciile sanitare de bază (acces la apă, toalete, dușuri în aer liber). De asemenea, a menținut relația cu *hromada* gazdă.
- BUR (Build Ukraine Together): A gestionat întregul ciclu de viață al voluntarilor, inclusiv selecția, coordonarea și asigurarea atât pentru ucraineni, cât și pentru români. De asemenea, a gestionat logistica taberei și a luat parte la conducerea programelor culturale și sociale.
- Ambulanța pentru Monumente (Asociația Monumentum): A furnizat metodologia de intervenție de bază, conținutul educațional și a avut contribuții cruciale în natură, sub formă de unelte, schele și echipamente de siguranță.
- Pro Patrimonio: A furnizat metodologia de intervenție în zidărie și supravegherea de către experți.
- Ro3kvit și OAR: Au condus dezvoltarea metodologică generală, cercetarea, strategiile de comunicare și au coordonat parteneriatele internaționale și programele educaționale. De asemenea, au asigurat finanțarea prin proiectul UREHERIT.
- Voluntari: selectați prin apel deschis, cu roluri în cercetare, conservare, cultură și implicare comunitară.

Modulul de formare: Proiectare și acțiune

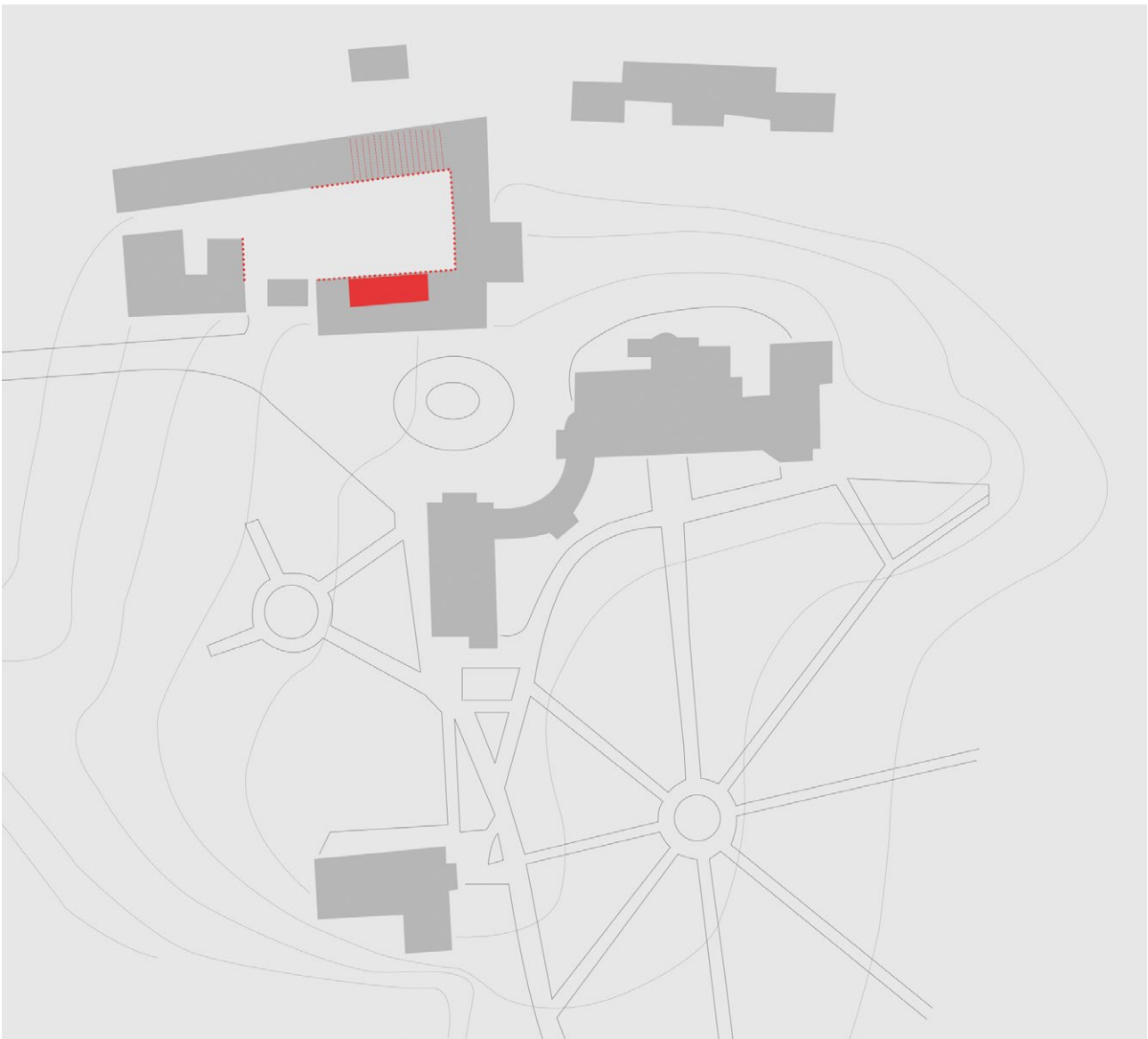
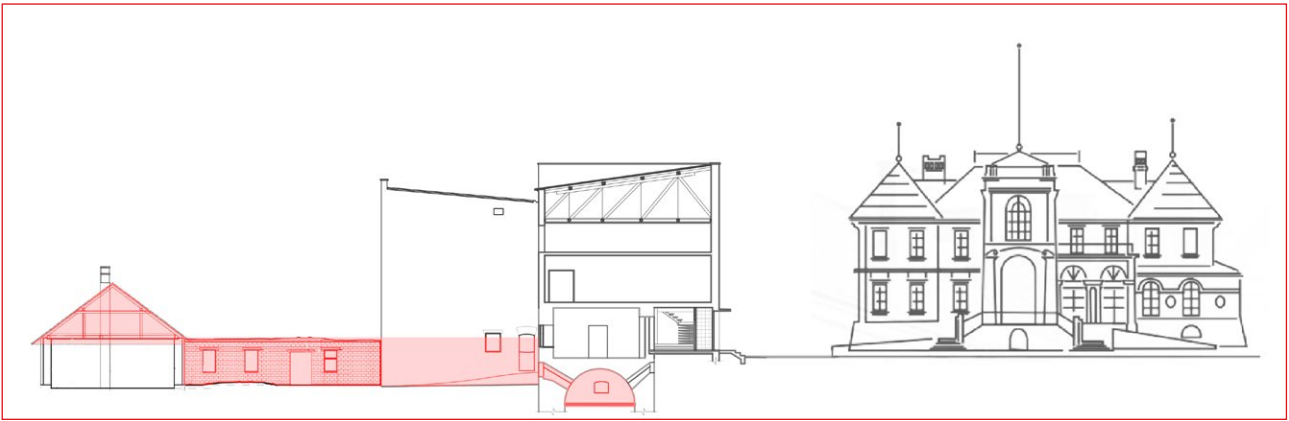
Tabăra a constituit modulul de formare. Acesta a fost conceput pentru a face din participare o formă de educație, combinând munca practică cu învățarea formală.

Tipul de acțiune:

Modulul s-a concentrat pe intervenții de urgență și preventive asupra structurilor istorice, utilizând tehnici tradiționale.

Locuri de intervenție: Regiunea Lviv, Rozdil

- Palatul Rzewuski-Lanckoroński – zona anexă –, foste grajduri și depozite de artilerie: (a) consolidarea acoperișului unei anexe; (b) curățarea pivniței – depozitul de artilerie: demontarea pereților despărțitori construiți în perioada sovietică, îndepărtarea tencuielii pe bază de ciment, readucerea podelei la nivelul inițial; (c) curățarea pereților exteriori prin îndepărtarea tencuielii pe bază de ciment și a vegetației invazive.
- Fosta școală-internat din Rozdil: (a) restaurarea acoperișului balconului; (b) consolidarea unei părți deteriorate a acoperișului principal.

Participanți

Ucraina: Ro3kvit, *hromada* Rozdil (comunitate teritorială), Heritage.UA și BUR

România: OAR, Ambulanța pentru Monumente, Pro Patrimonio

Echipa de voluntari a fost formată din:

18 voluntari români:

- 2 restauratori, 2 meșteri, 3 coordonatori, 5 voluntari (Ambulanța pentru Monumente)
- 5 coordonatori cu jumătate de normă (OAR și Pro Patrimonio)
- Studiogovora: 1 participant cu jumătate de normă

5 coordonatori ucraineni

15 voluntari ucraineni:

- vârstă: 18-27 de ani.
- locul de reședință: Cernăuți, Harkov, Kiev, Slobozhanske, Poltava, Vinița, Luțk, Jitomir, Lviv, Dnipro (10 nu și-au schimbat locul de reședință în timpul războiului).
- diplome universitare: 11 în arhitectură/urbanism, una în studii culturale, una în istorie și arheologie, una în construcții și inginerie civilă, una în filologie.
- voluntarii au fost selectați din peste o sută de candidați.

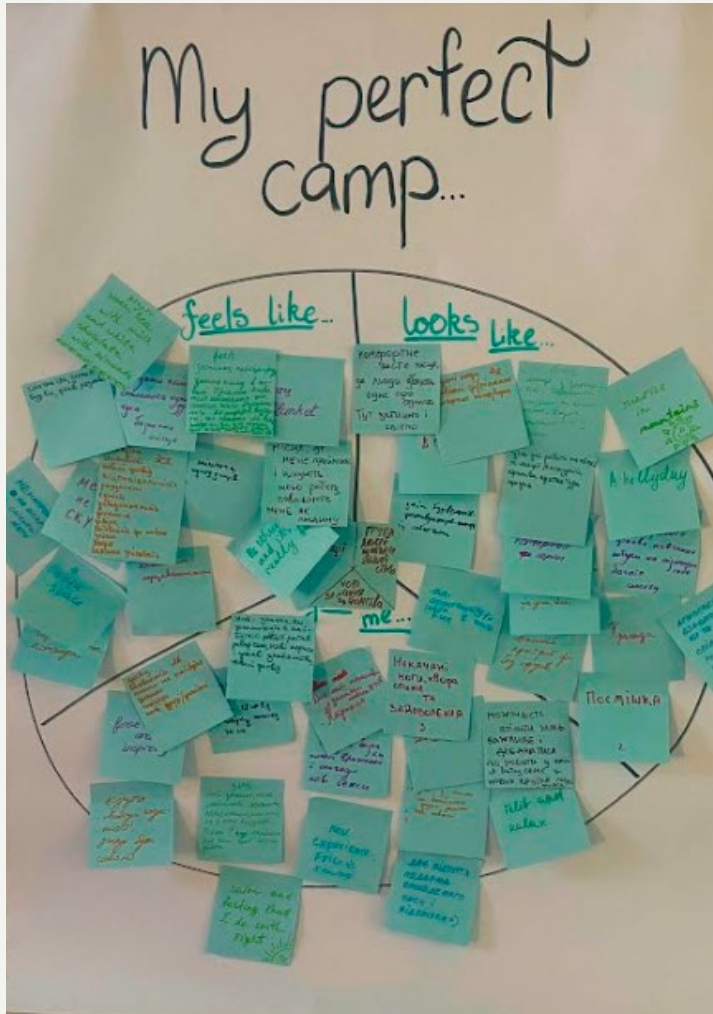

Structura formării

Programul zilnic a fost integrat. Voluntarii au lucrat la fața locului, unde fiecare sarcină practică a fost însoțită de o parte didactică. Ei au fost rotați între echipe pentru a experimenta fiecare tip de activitate, având loc și sesiuni comune de informare.

Educația este o componentă esențială atât a taberelor BUR, cât și a asociației Ambulanța pentru Monumente. În timp ce BUR se concentrează pe învățarea participativă și implicarea civică, Ambulanța pentru Monumente are în spate o puternică tradiție de formare profesională practică în conservarea patrimoniului. Programul a reprezentat astfel o combinație experimentală și ambițioasă a celor două abordări, combinând participarea comunitară cu instruirea tehnică pe teren. Programul zilnic al taberei de vară a fost conceput astfel încât activitățile practice să fie completate de scurte prezentări teoretice, care ofereau baza conceptuală pentru intervențiile planificate. Fiecare sarcină practică includea o dimensiune didactică: explicațiile și demonstrațiile ajutau voluntarii să înțeleagă tehnicile, materialele și raționamentul din spatele muncii lor. Deși voluntarii erau organizați în echipe separate, rotațiile periodice permiteau fiecărui participant să experimenteze diferite tipuri de activități, în timp ce ședințele comune de informare și sesiunile de reflecție întăreau învățarea colectivă.

Programul zilnic de bază (rezultatul integrării metodologiilor utilizate de BUR și de Ambulanța pentru Monumente):

Programul zilnic al voluntarilor BUR	Programul zilnic al voluntarilor Ambulanța pentru Monumente)	Program comun
7:30 trezirea 8:00 exerciții matinale 8:20-8:50 mic dejun 9:00 minut de reculegere 9:00-13:00 muncă 13:00-14:00 prânz 14:00-17:00 muncă 17:00-17:30 timp liber (duș) 17:30-18:00 cină 18:00-21:00 program cultural-educățional 22:00 ora de culcare	7:30 trezirea 8:00 exerciții matinale 8:15-8:45 mic dejun 9:00 minut de reculegere la locul de muncă 9:00-13:45 muncă 14:00-15:00 prânz 15:00-15:45 somn 16:00-16:30 cafea la locul de muncă 16:30-19:45 muncă/program cultural-educățional 20:00-20:30 cină 21:00-22:30 prezentări și dezbateri	7:30 trezirea 8:00 exerciții matinale 8:15-8:45 mic dejun 9:00 minut de reculegere la locul de muncă 9:00-13:00 muncă 13:00-14:00 prânz 14:00-15:00 somn 15:00-18:00 muncă 18:00-18:30 cină 18:30-20:00 duș 20:00-21:30 program cultural-educățional

Curriculumul educațional zilnic

Materialul didactic a fost prezentat prin intermediul unui program educațional zilnic de prelegeri, prezentări și ateliere conduse de experți ucraineni și români. Acest program, documentat în jurnalul taberei, a sprijinit în mod direct activitatea practică.

Principalele componente educaționale

ZIUA 0: → Context și prezentarea sitului

- Prezentare: istoria Rozdilului și a palatului, rezultate recente ale cercetărilor (Heritage.UA).
- Activitate: tur ghidat al palatului, parcului și șantierelor.

Reședința taberei:

Tabăra a început cu o sesiune oficială de bun-venit, în cadrul căreia participanților li s-a prezentat structura programului. Această întâlnire inițială a dus la stabilirea regulilor de conduită, la prezentarea programului zilnic și a planului general de lucru. A urmat o prezentare cuprinzătoare, axată pe localitatea Rozdil și inițiativa Heritage.UA. Aceasta a inclus o descriere detaliată a siturilor de intervenție, cu accent special pe contextul istoric al palatului, precum și pe rezultatele cercetărilor recente și pe informațiile nou descoperite.

Palatul Rozdil și împrejurimile:

Ziua de deschidere s-a încheiat cu o excursie locală – un tur ghidat prin Rozdil, care a cuprins principalele șantiere, parcul din jur și palatul în sine, oferind participanților o înțelegere contextuală mai profundă a zonei și a patrimoniului său.

ZIUA 1: → Bazele conservării participative

- Prelegere: „Către o metodă de lucru incluzivă pentru recuperarea patrimoniului“ (Ștefan Bâlici, OAR)
- Prelegere: „Ce este o intervenție de urgență pe un sit patrimonial?“ (Raluca Munteanu, Pro Patrimonio)
- Instruire practică: Studii arhitecturale și cartografierea degradării vizibile

Reședința taberei:

Reprezentanții echipei BUR au susținut o prezentare privind protocolul în scenariul unui atac militar și regulile generale care guvernează activitățile pe parcursul programului. Aceasta a fost urmată de o prelegere susținută de arhitectul Ștefan Bâlici, reprezentant al Ordinului Arhitecților din România (OAR), intitulată „Către o metodă de lucru incluzivă pentru recuperarea patrimoniului“, în cadrul căreia au fost prezentate noțiunile de bază pentru abordări adecvate ale conservării participative a patrimoniului.

Arhitectul Raluca Munteanu (Pro Patrimonio) a susținut apoi o prezentare intitulată „Ce este o intervenție de urgență pe un sit patrimonial?“, oferind o imagine de ansamblu teoretică și practică a principalelor etape ale unor astfel de intervenții, însoțită de studii de caz relevante.

Situl Palatului Rozdil:

O vizită la situl Palatului Rozdil a prezentat voluntarilor obiectivele specifice și intervențiile planificate. Aceasta a inclus familiarizarea voluntarilor cu șantierul, lista uneltelor necesare și organizarea echipelor.

Prima sarcină practică s-a concentrat pe finalizarea studiilor arhitecturale (schițe ale zidăriei) și cartografierea degradării vizibile pe suprafețele care necesită intervenție. Această activitate a avut ca scop consolidarea conceptelor teoretice prezentate anterior de Ștefan Bâlici și ajutarea voluntarilor să învețe să evalueze diferite situații existente pe sit.

Ziua s-a încheiat cu o sesiune dedicată prezentărilor individuale, în cadrul căreia participanții și-au împărtășit așteptările față de tabără și motivațiile care au stat la baza deciziei lor de a se alătura programului.

**ZIUA 2: →
Intervenții
adequate**

- Tur ghidat: identificarea intervențiilor dăunătoare (de exemplu, cimentul) vs conservarea adecvată în Rozdil.
- Instruire practică: siguranța și tehnicile de îndepărtare a tencuiei de ciment și a vegetației invazive.
- Prelegere: „Ghidul celor mai bune practici – Cum să construiești în zonele rurale” (Studiogovora).

Palatul Rozdil și împrejurimile:

Ziua a început cu un tur ghidat al Rozdilului, care a durat aproximativ o oră și s-a concentrat pe caracteristicile arhitecturale și structurale ale clădirilor istorice ale orașului. O atenție specială a fost acordată identificării intervențiilor dăunătoare asupra fațadelor – cum ar fi utilizarea de materiale necorespunzătoare – și compararea acestora cu exemple de conservare adecvată, evidențiind materialele și tehnicile utilizate în fiecare caz.

Situl Palatului Rozdil:

A fost organizată o prezentare specială privind măsurile de siguranță și utilizarea adecvată a uneltelor la fața locului. Aceasta a fost urmată de o sarcină principală la acest șantier: curățarea fațadelor (o bandă de doi metri deasupra solului) de elementele dăunătoare, cum ar fi tencuiala de ciment și vegetația invazivă, în scopul igienizării și pregătirii suprafețelor pentru intervenții viitoare. Au fost organizate demonstrații pentru a ilustra tehnicile corecte de curățare și pentru a ajuta voluntarii să recunoască și să conserve materialele istorice. Coordonatorii au oferit asistență în timpul acestui proces,

prezentând voluntarilor fiecare zonă de practică care le-a fost atribuită.

Între timp, s-a creat un alt front de lucru în pivniță. Voluntarii din comunitate au contribuit, de asemenea, la procesul de restaurare prin demontarea pereților interiori neoriginari din pivnița boltită, evacuarea molozului și recuperarea cărămizilor reutilizabile.

Reședința taberei:

Ca parte a programului educațional, arhitecții Radu Tîrcă și Ștefania Tîrcă au susținut o prezentare intitulată „Ghidul bunelor practici – Cum să construiești în zonele rurale”. Prezentarea a inclus exemple de ghiduri regionale din toată România, concepute ca instrumente pentru conservarea tradițiilor locale și valorificarea identității istorice. Această sesiune a oferit informații practice care le-au permis voluntarilor să evalueze intervențiile adecvate pentru clădirile istorice și să dezvolte o viziune mai informată pentru conservarea mediului construit.

**ZIUA 3: →
Unelte,
siguranță și
comunicare**

- Instruire practică: reguli la locul de muncă, instrumente de artizanat și tehnici tradiționale (Ambulanța pentru Monumente).
- Prelegere: „Comunicarea patrimoniului“ (Irina Dobriță, OAR).
- Lucrări practice: construcția schelelor, demontarea pereților interiori neoriginari.

În timp ce primele două zile au fost dedicate introducerii noțiunilor de bază, familiarizării cu activitățile planificate și demonstrațiilor inițiale, ziua a treia a debutat cu organizarea șantierului de construcții pentru toate fronturile de lucru propuse. Anterior, a fost amenajată o cameră pentru unelte și echipamente pe șantier.

Prezentările detaliate ale coordonatorilor echipei asociației Ambulanța pentru Monumente s-au concentrat pe o recapitulare a măsurilor și protocoalelor de siguranță, strâns integrate cu instruirea practică în utilizarea întregii game de unelte. S-a pus accentul pe regulile de la locul de muncă, uneltele de meserie și aplicarea tehnicilor tradiționale. Voluntarilor li s-au prezentat atât aspectele teoretice, cât și cele practice ale intervenției asupra patrimoniului, asigurându-se pregătirea pentru activitățile pe teren.

Echipele au fost repartizate la două situri de intervenție distincte: Palatul Rozdil și fosta școală-internat din Rozdil. Fiecare voluntar a fost echipat corespunzător în funcție de situl și sarcinile atribuite.

Situl Palatului Rozdil:

Voluntarii din comunitate s-au ocupat de îndepărtarea panourilor de azbest de pe acoperiș, în timp ce echipele de voluntari au contribuit la organizarea șantierului prin construirea de schele.

Îndepărtarea tencuiei de ciment a continuat pe pereții exteriori, iar restul echipei a început curățarea bolții pivniței. În timpul procesului, au fost descoperite urme ale pardoselii originare și ale nivelului inițial al acesteia, oferind informații valoroase pentru etapele viitoare de restaurare.

Fosta școală-internat:

Eforturile s-au concentrat pe instalarea schelelor și evaluarea elementelor deteriorate ale structurii acoperișului. Aceste evaluări preliminare au pus bazele măsurilor de conservare ulterioare.

Reședința taberei:

Echipele BUR au susținut o prezentare în care au descris activitățile și structura organizațională a ONG-ului. În plus, Irina Dobriță a ținut o sesiune pe tema comunicării patrimoniului, abordând strategii pentru implicarea eficientă a publicului și sensibilizarea acestuia cu privire la valoarea culturală a siturilor istorice.

**ZIUA 4: →
Cercetare și
descoperire**

- Sesiune cu experți: Vizită a restauratorilor palatului; discuții despre evoluția istorică, cercetarea arhivelor și studiile arheologice.
- Decizie-cheie: Pe baza concluziilor voluntarilor, s-a luat decizia de a restaura subsolul la nivelul inițial al podelei.

Situl Palatului Rozdil:

Eforturile de conservare au avansat odată cu îndepărtarea elementelor deteriorate din structura acoperișului anexei. Voluntarii au produs, de asemenea, praf de cărămidă, un material esențial pentru procesele tradiționale de restaurare. Lucrările interioare din pivniță au continuat, inclusiv demolarea completă a pereților despărțitori neoriginari și îndepărtarea tencuielii de ciment de pe pereți, facilitând expunerea straturilor originare ale clădirii.

Situl fostului internat:

Echipa a demontat acoperișul și a îndepărtat elementele degradate ale structurii. Au fost aplicate măsuri de stabilizare pentru a conserva componentele structurale existente care erau în stare bună. Tehnicile tradiționale de tâmplărie au fost utilizate atât pentru consolidarea grinzilor existente, cât și pentru modelarea noilor elemente din lemn necesare pentru reparațiile structurale. Astfel, a fost amenajat un atelier în aer liber pentru tăierea buștenilor.

Un moment important în această fază a fost vizita echipei de restauratori ai palatului. Discuțiile s-au concentrat pe evoluția istorică a palatului, susținute de cercetări de arhivă, studii arheologice și studii ale clădirilor auxiliare. S-a acordat atenție nivelului original al podelei din subsolul palatului și compoziției sale materiale. Pe baza descoperirilor-cheie ale voluntarilor, s-a luat decizia de a restaura subsolul la nivelul original al podelei, ceea ce a implicat îndepărtarea straturilor adăugate ulterior. Au fost efectuate investigații suplimentare în anexele palatului pentru a înțelege mai bine contextul istoric al ansamblului, inclusiv intervențiile din perioada sovietică. Totodată, au fost descoperite camere subterane în stare bună de conservare în alte secțiuni ale clădirilor-anexă.

Reședința taberei:

Echipa de restaurare a prezentat evoluția istorică a ansamblului Palatului Rozdil în raport cu dezvoltarea localității. Au fost analizate compoziția inițială, datarea structurilor existente și modificările succesive ale volumetriei palatului și anexelor sale. Fotografiiile de arhivă și înregistrările istorice au ajutat la ilustrarea unor elemente precum sera, casa grădinarului și interioarele originare ale palatului.

O sesiune de coordonare între echipa de organizare și restauratori a permis un schimb de idei și observații tehnice cu privire la descoperirile recente de la fața locului. Discuția a pus bazele pentru viitoarele faze de restaurare, stabilind parametrii tehnici și strategiile de intervenție.

ZIUA 5: →
Meșteșuguri
tradiționale

- Demonstrații: tehnici tradiționale de tâmplărie (prelucrarea lemnului, tâmplărie structurală) și sisteme clasice de zidărie și boltire.
- Prelegere: „Noi competențe: Lucrul cu materiale și tehnici tradiționale - acoperișuri și zidărie din piatră“ (Eugen Vaida, Ambulanța pentru Monumente).

Sesiune comună de actualizare

La internatul școlar a avut loc o sesiune dedicată demonstrării tehnicilor tradiționale de tâmplărie, cu accent pe prelucrarea lemnului și executarea tâmplăriei structurale. Acest atelier practic a permis participanților să dobândească cunoștințe despre metodele istorice de construcție și să le aplice apoi în contextul conservării.

La Palatul Rozdil, a fost susținută o prezentare despre elementele structurale din lemn ale scheletului acoperișului, în special despre proiectarea și asamblarea fermelor. Sesiunea a acoperit întregul proces, de la pregătirea noilor componente din lemn până la implementarea finală a acestora pe șantier. În paralel, o altă prezentare a explorat tehnicile clasice de zidărie și sistemele tradiționale de boltire, cu un accent special pe prezența și aplicarea acestora în subsolul palatului.

Lucrările au continuat simultan pe toate șantierele.

Reședința taberei:

Coordonatorul Ambulanței pentru Monumente, arhitectul Eugen Vaida, a susținut o prezentare intitulată „Noi competențe: Lucrul cu materiale și tehnici tradiționale – acoperișuri și zidărie din piatră”. Această sesiune a oferit informații valoroase despre utilizarea materialelor de construcție istorice și a metodelor artisanale, contribuind la o mai bună înțelegere a practicilor de conservare a patrimoniului de către participanți. Ea a inclus exemple din activitatea amplă a ONG-ului în România și o perspectivă asupra metodelor utilizate pentru salvarea clădirilor istorice aflate în risc de colaps sau într-un stadiu avansat de degradare.

ZIUA 6: →
**Muncă și
schimburi
interculturale**

Situl Palatului Rozdil:

S-au înregistrat progrese semnificative în pivniță, unde a fost descoperită o mare parte din pardoseala inițială, iar dalele de piatră au fost curățate cu grijă. A continuat îndepărtarea tencuiei de ciment de pe tavanul boltit; în anumite zone a devenit vizibilă logica structurală a cofrajelor originare și a tehnicilor de boltire, permițând delimitarea clară a straturilor istorice de intervențiile ulterioare. În același timp, au început

Lucrările de instalare a noilor elemente structurale pentru scheletul acoperișului anexei.

Situl fostului internat:

Au fost montați noi căpriori la acoperișul balconului și au fost consolidate elementele structurale existente. Între timp, prelucrarea componentelor suplimentare din lemn a continuat în atelierul de la parter, folosindu-se tehnici tradiționale de prelucrare a lemnului.

Reședința taberei:

Pentru a celebra dimensiunea culturală a taberei, participanții s-au angajat într-o seară de cântece și dansuri tradiționale ucrainene și românești, promovând schimbul intercultural și aprecierea comună pentru patrimoniul imaterial al regiunii.

ZIUA 7: →
Schimb
cultural și
dezvoltare

- Activitate: schimb cultural (excursii la Lviv și Tustan) și un grup de discuții privind dezvoltarea unui nou traseu turistic.

Ziua de recreere a oferit participanților ocazia pentru schimburi culturale și explorare. Voluntarii nou-sosiți au

**ZIUA 8: →
Patrimoniul
și economia
locală**

beneficiat de un tur ghidat al Rozdilului, condus de cei deja implicați în tabără, facilitând atât orientarea, cât și integrarea în echipă.

Un grup a plecat apoi într-o excursie la Lviv, unde au fost prezentate mai multe proiecte de restaurare, printre care Villa Lomnica, strada Virmenska și Școala de Arhitectură din Harkov. Aceste studii de caz au oferit o perspectivă asupra diverselor abordări ale conservării patrimoniului și reutilizării adaptive în contextul ucrainean.

Celălalt grup a continuat cu vizite la rezervația istorică Tustan, aprofundând înțelegerea patrimoniului natural, arheologic și arhitectural al regiunii.

Reședința taberei:

Ziua s-a încheiat cu o sesiune de tip focus group dedicată dezvoltării unui nou traseu turistic, încurajând reflecția colaborativă și contribuțiile privind promovarea patrimoniului cultural din zonă.

- Prelegere: „Patrimoniul ca resursă / Economia locală: Gestionarea destinațiilor” (Hanna Sydorenko, de la Destinația Turistică de Patrimoniu Tustan).
- Lucrări practice: sculptarea componentelor decorative din lemn, instalarea acoperișului.

Situl Palatului Rozdil:

Lucrările în pivniță au continuat cu îndepărtarea nisipului și a pământului acumulate pe podea, împreună cu îndepărtarea cu grijă a tencuielii de pe pereții interiori pentru a dezvălui suprafețele originare. La șantierul de pe acoperiș, s-au îndepărtat resturile din spațiile interioare, s-au înlocuit câteva grinzi și s-a început instalarea acoperișului.

Fostul internat:

Pregătirea lemnului a rămas o sarcină centrală. În atelierul în aer liber, grinzile au fost cioplite manual și modelate în elemente structurale utilizabile. În același timp, a fost amenajat un atelier interior, unde activitățile au continuat cu sculptarea detaliată a componentelor decorative din lemn, inclusiv profilarea capetelor căpriorilor și realizarea pieselor de înlocuire pentru elementele deteriorate ale acoperișului. Piesele finite au fost apoi transportate pe acoperiș pentru a fi integrate în procesul de restaurare.

Reședința taberei:

Hanna Sydorenko a susținut o prezentare intitulată „Patrimoniul ca resursă / Economia locală: Gestionarea destinațiilor”. Sesiunea a explorat modul în care administrațiile locale (hromada) pot integra siturile de patrimoniu în strategii de dezvoltare mai ample, poziționând bunurile culturale ca factori de creștere economică durabilă și de implicare a comunității.

**ZIUA 9: →
Comunitate
și participare**

- Prezentare și atelier: „Cartografierea peisajului cultural din Rozdil” (Daryna Pasyuta, Tetyana Oliynyk, Ro3kvit).

Situl Palatului Rozdil:

Curățarea finală și finisarea pereților exteriori au fost finalizate. În pivniță, s-a continuat îndepărtarea straturilor de tencuială de beton din perioada sovietică. În timpul acestor lucrări, a fost descoperită o ghiulea, ceea ce indică utilizarea istorică a sitului pentru funcții legate de artilerie. Pe acoperiș, lucrările au avansat cu instalarea căpriorilor și a platformei acoperișului.

Fostul internat:

La sol, lucrările au continuat cu prelucrarea elementelor din lemn, în timp ce activitățile din atelierul interior s-au concentrat pe realizarea a trei îmbinări tradiționale de căpriori și finalizarea a trei capete ornamentale de căpriori. Pe acoperișul balconului, a fost finalizată instalarea grinzii principale, fixată cu cuie de lemn, în conformitate cu tehnicile tradiționale de tâmplărie.

Reședința taberei:

Ca parte a componentei educaționale a taberei, Daryna Pasyuta a susținut o prezentare și un atelier, organizate în colaborare cu Ro3kvit. Sesiunea a implicat diferite generații de cetățeni din Rozdil, inclusiv mai multe persoane strămutate intern, și a avut ca scop examinarea relației dintre sentimentul de apartenență și sentimentul de apartenență la un loc, subliniind rolul abordărilor participative în regenerarea bazată pe patrimoniu.

**ZIUA 10: →
Incluziune
și aplicații
tehnice**

- Prezentare și atelier: „Incluziune: Accesibilitate fizică și incluziune socială” (Daryna Pasyuta).
- Instruire practică: aplicarea unui eșantion de tencuială tradițională cu var pe perețele exterior.

Situl Palatului Rozdil:

Curățarea podelei din pivniță a fost finalizată, dezvăluind și conservând stratul original de material. O bancă de lemn a fost instalată în holul de intrare, ca parte a expoziției temporare. Curățarea zidăriei a fost finalizată, iar o mostră de tencuială tradițională a fost aplicată pe perețele exterior pentru a testa

**ZIUA 11: →
Muncă și seară
organizată
independent**

și ilustra tehnicile istorice de construcție. Lucrările la acoperiș au ajuns la 50% din finalizare, înregistrându-se progrese semnificative și în curățarea spațiilor interioare de sub structura acoperișului.

Fostul internat:

În atelierul interior, căpriorii ornamentali au fost finalizați, iar spațiul a fost curățat și organizat. Pe acoperiș, căpriorii și scândurile au fost instalate cu succes, în timp ce schelele au fost instalate în zona principală a acoperișului, fiind întreprinse operațiuni de curățare. Secțiunea deteriorată a acoperișului a fost, de asemenea, securizată pentru a asigura siguranța șantierului.

Reședința taberei:

Daryna Pasyuta a condus o prezentare și un atelier practic axate pe incluziune, abordând atât accesibilitatea fizică (pentru persoanele cu mobilitate redusă, vârstnici, mame cu copii și persoane cu dizabilități), cât și incluziunea socială (cum ar fi persoanele strămutate intern). Sesiunea a explorat strategii concrete pentru a face Rozdilul, inclusiv palatul și împrejurimile sale, mai incluziv și mai accesibil pentru diverse grupuri de utilizatori, consolidând astfel patrimoniul ca spațiu comun și deschis pentru toți.

Situl Palatului Rozdil:

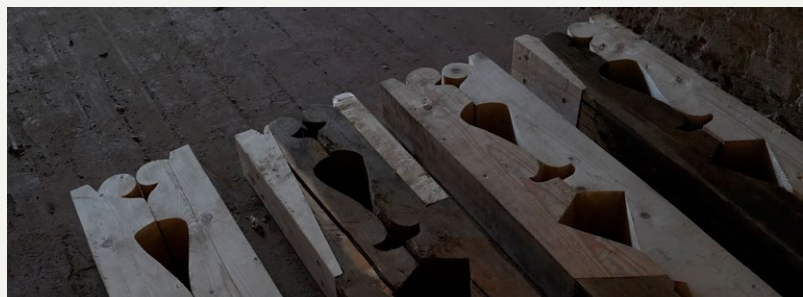
Lucrările la acoperiș au ajuns la 80% din finalizare, marcând o etapă importantă în procesul de conservare. Lucrările de curățare din subsol au fost finalizate, iar proba de tencuială pe bază de var de pe perete a fost finalizată, oferind o referință pentru aplicarea materialelor tradiționale. În plus, toate scândurile de lemn rămase au fost mutate din curte într-o clădire de depozitare, pentru a fi utilizate ulterior.

Fostul internat:

Pe acoperișul balconului, au fost instalate scânduri împreună cu elemente de fixare pentru jgheaburi și țigle ceramice. În pod, echipa a îndepărtat țiglele și resturile, a demontat placa de perete, a efectuat măsurători precise și a început instalarea de căpriori noi.

Reședința taberei:

Pe parcursul taberei, voluntarii au inițiat și organizat propriile activități, îmbogățind experiența colectivă și promovând un puternic sentiment de implicare în comunitate. Comunitatea a furnizat hrană locală pentru membrii taberei și s-a alăturat activităților.

**ZIUA 12: →
Muncă și seară
organizată
independent**

Șantierul Palatului Rozdil:

Acoperișul era aproape finalizat, fiind aplicat un strat protector de bitum. Au fost construite cadrele pentru deschiderile fațadei, inclusiv ramele ferestrelor și ușa principală de la intrare. Voluntarii au fabricat, de asemenea, standuri pentru expoziția viitoare. În plus, toate resturile și pământul rămas au fost îndepărtate de pe șantier cu ajutorul excavatoarelor, asigurându-se astfel un mediu curat și accesibil pentru faza finală a taberei.

Fostul internat:

Lucrările la grinzi au continuat, voluntarii tăind și modelând lemnul pentru a fi utilizat în lucrările de la acoperiș. Pe acoperișul balconului, au fost reinstalate scândurile originare și au fost așezate ultimele bucăți de țiglă ceramică. În pod au fost asamblați căpriori decorativi și îmbinări structurale tradiționale.

Reședința taberei:

O prezentare finală a abordat oportunitățile viitoare oferite de rețeaua BUR. Sesiunea s-a concentrat pe modalitățile prin care voluntarii pot rămâne implicați după tabără, inclusiv modul în care pot iniția sau sprijini acțiuni legate de patrimoniu în propriile comunități.

**ZIUA 13: →
Prezentare
publică și
implicarea
comunității**

- Acțiune finală: deschiderea oficială a expoziției temporare dedicate istoriei și viitorului palatului.
- Public: la eveniment au participat autorități locale, presă și rezidenți, promovând dialogul și principiul „Building Forward Better” („Să construim un viitor mai bun”).

Situl Palatului Rozdil:

Au fost instalate panouri expoziționale. Deschiderea oficială a expoziției a avut loc în prezența comunității locale. La eveniment au participat autorități locale, membri ai presei și rezidenți, favorizând dialogul cu privire la importanța conservării patrimoniului și rolul implicării comunității în astfel de eforturi.

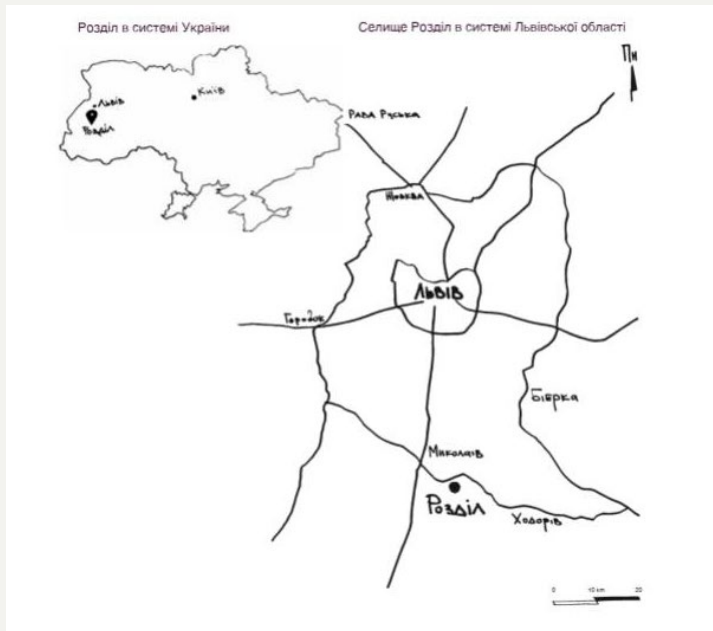
Fostul internat:

Între timp, lucrările de reparație a acoperișului au fost finalizate cu succes, asigurând stabilitatea și siguranța structurii.

Implicarea comunității în Rozdil – Cartografierea peisajului cultural din Rozdil

Acest capitol prezintă un atelier de implicare comunitară desfășurat în localitatea Rozdil, regiunea Lviv, Ucraina. Obiectivul principal al atelierului a fost de a investiga rolul și semnificația palatului istoric Rzewuski-Lanckoroński în viața de zi cu zi și în memoria colectivă a locuitorilor din zonă. Înțelegerea percepției comunității este esențială pentru dezvoltarea unor strategii participative și durabile de recuperare a patrimoniului, în special în contextul obiectivelor mai ample ale proiectului UREHERIT. Atelierul a avut loc în timpul taberei de vară UREHERIT (ziua 9).

Metodologie

Pentru a înțelege rolul palatului, s-a utilizat o abordare mixtă:

- **Interviuri aprofundate:** au fost realizate 20 de interviuri cu locuitori de diferite vârste și medii sociale, utilizând un chestionar pregătit în prealabil.
- **Întâlnire/atelier comunitar:** locuitorii au fost invitați la o întâlnire comună organizată în clădirea restaurată a Școlii Vechi, pentru a împărtăși amintiri, perspective și idei despre trecutul, prezentul și viitorul palatului.

Scopul principal a fost depășirea rolului locuitorilor de simpli spectatori ai transformărilor conduse de experți. Prin implicarea activă a acestora în discuțiile despre semnificația palatului, procesul a urmărit să cultive un sentiment de responsabilitate comună și să pună bazele pentru viitoare inițiative comunitare centrate pe situl patrimonial.

Percepțiile și amintirile comunității

Interviurile și atelierul comunitar au relevat percepții diverse asupra palatului, adesea influențate de experiențele generaționale:

- **Generațiile mai în vârstă:** Mulți rezidenți în vârstă se referă încă la palat în primul rând ca la „sanatoriu”. Pentru o mare parte a vieții lor (adică între anii 1950 și 1990), acesta a fost un centru medical activ și un important angajator local. Ei își amintesc un loc plin de viață, cu dansuri organizate lângă stejarul principal, plante exotice în parc și facilități asociate, precum o brutărie și un magazin de suveniruri. Amintirile lor sunt adesea legate de viața comunității și de locurile de muncă.

„Părinții noștri lucrau în sanatoriu, așa că am crescut acolo.” „Oamenii veneau la sanatoriu de pretutindeni. Avea propria brutărie, alimentare cu apă, cazan, animale, grajduri, magazin de suveniruri.” „În piața din fața sanatoriului, lângă stejar, se organizau dansuri și era un chioșc de bere. În parcul avea nenumărate plante exotice.”

- **Generațiile de mijloc (a căror tinerețe a fost în anii 2000):** Cei care au crescut după închiderea și abandonarea sanatoriului asociază palatul în primul rând cu **neglijarea**, văzându-l ca pe un loc dărăpănat, potențial periculos, care a dat naștere la **experimente îndrăznețe și comportamente riscante**.

„Veneam aici cu prietenii mei să căutam pasaje subterane și să chemăm spiritele. Odată am urcat pe acoperiș. Era singurul loc unde se strângea grupul nostru.” „Obişnuiam să explorez locul cu prietenii mei, care veneau aici și din satele vecine. Unii oameni consumau droguri aici, am văzut seringile.”

- **Generațiile tinere (copii și adolescenții):** Tinerii de astăzi percep palatul în principal prin prisma faptelor istorice învățate de la părinți și profesori, alături de **legendele locale** asociate cu acest loc.

„Am citit în carte că regele ținutului locuia aici.” „Am vizitat locul cu excursia școlară, dar nu vin aici singur, pentru că părinții mei nu mă lasă.” „Am citit despre palat în cărți și pe internet, l-am vizitat într-o excursie cu școala și am mers cu bicicleta pe aici împreună cu tatăl meu. Mi-ar plăcea să fiu ghid turistic în viitor.”

În ciuda acestor asocieri istorice diferite, locuitorii de toate vârstele consideră în mod copleșitor palatul și terenurile sale ca fiind **principala atracție a Rozdilului** și un loc principal pentru plimbări și recreere, alături de biserica satului și Narodny Dim (Centrul Comunitar).

Un episod recurent în memoria colectivă este mobilizarea comunității pentru a **preveni schimbarea porților metalice istorice de la intrare**, demonstrând voința colectivă de a proteja integritatea sitului. Locuitorii s-au mobilizat, au „recâștigat” porțile și au forțat reinstalarea lor.

Concluzii și implicații pentru recuperarea participativă

Procesul de implicare a comunității a dus la câteva concluzii-cheie:

- 1. Legătură profundă cu comunitatea locală:** Locuitorii percep palatul ca pe un element central al identității locale, cu valențe afective și sociale persistente, indiferent de schimbările funcționale (sanatoriu-ruină-patrimoniu).
- 2. Deschidere față de inițiativele viitoare:** Există un interes puternic pentru potențialul palatului și al altor obiecte de patrimoniu valoroase din cadrul hromadei. Locuitorii sunt deschiși la noi activități și transformări centrate în jurul palatului.
- 3. Inspirație din succesele trecutului:** Restaurarea și reutilizarea adaptivă cu succes a **clădirii Școlii Vechi** constituie un precedent local puternic. Acest proiect, care a transformat o clădire neglijată într-un centru comunitar, cu pensiune și cafenea, unde s-a desfășurat și atelierul, a demonstrat că restaurarea este posibilă și benefică, încurajând credința în potențialul palatului.

„Înainte nu credeam că Școala Veche poate fi restaurată... Acum cred că și palatul poate fi restaurat”, spune un locuitor din Rozdil.

Aceste constatări sugerează cu tărie că comunitatea din Rozdil este un partener activ în recuperarea pe termen lung a Palatului Rzewuski-Lanckoroński. Eforturile participative viitoare ar trebui să valorifice asocierile pozitive, să răspundă dorinței de beneficii pentru comunitate și să se bazeze pe încrederea generată de restaurările locale anterioare de succes, cum ar fi Școala Veche. Palatul este în mod clar mai mult decât o simplă clădire – este un depozitar al memoriei colective și un simbol al posibilităților viitoare pentru Rozdil.

FAZA 5: REFLECȚIE, EVALUARE ȘI TRANSFER DE CUNOȘTINȚE

Faza finală s-a concentrat pe evaluarea metodologiei implementate, consolidarea rezultatelor învățării și reflectarea asupra impactului general. Cadrul și modulul de formare integrat au fost validate prin realizări fizice concrete, dobândirea de competențe documentate, efecte de abilitare observate și feedback direct din partea participanților.

Rezultate fizice finale

Tabăra și-a atins cu succes obiectivele practice de stabilizare de urgență și pregătire a sitului, demonstrând eficacitatea abordării colaborative și practice. Principalele rezultate fizice au inclus:

Anexa palatului (fostele grajduri / depozitul de artilerie):

- Acoperiș: Structura acoperișului a fost finalizată în proporție de 80-100%, reducându-se semnificativ riscul de degradare din cauza infiltrațiilor. A fost aplicat un strat protector de bitum și au fost construite cadre pentru deschiderile fațadei (ferestre, ușa principală).
- Pivniță (depozit de artilerie): Pereții despărțitori din perioada sovietică au fost demolați, iar straturile dăunătoare de ciment au fost îndepărtate de pe tavanul boltit și de pe pereți. Un aspect crucial este faptul că acest proces a scos la iveală porțiuni mari din pardoseala originală din piatră, care a fost curățată și conservată, restaurând spațiul la un nivel mai apropiat de cel istoric. O ghiulea descoperită în timpul curățării a confirmat utilizarea militară a sitului.
- Pereți exteriori: Tencuiala de ciment dăunătoare și vegetația invazivă au fost îndepărtate din secțiunile inferioare. A fost aplicată o mostră de tencuială tradițională de var, care a servit ca exemplu didactic și test tehnic pentru viitoarele faze de restaurare.
- Pregătirea sitului: Resturile și pământul au fost îndepărtate, inclusiv din spațiile interioare de sub acoperiș, creând un mediu curat pentru lucrările viitoare.

Fosta școală-internat:

- Acoperișul balconului: Restaurarea a fost finalizată. Elementele degradate au fost îndepărtate, structura a fost consolidată folosind tehnici tradiționale de tâmplărie (inclusiv cuie de lemn), au fost montați căpriori noi (inclusiv unii cu elemente ornamentale realizate în atelierul de la fața locului) și au fost reinstalate scândurile și plăcile ceramice originare.
- Acoperișul principal: O secțiune deteriorată a acoperișului principal a fost consolidată cu succes, ceea ce a implicat îndepărtarea țiglelor și a resturilor, demontarea plăcii de perete, efectuarea măsurătorilor și instalarea de căpriori noi. S-au ridicat schele pentru a asigura accesul în condiții de siguranță.

Implicarea comunității:

- O expoziție temporară care detaliază istoria palatului, amploarea lucrărilor taberei de vară și planurile viitoare de revitalizare a fost proiectată, fabricată (inclusiv standurile) și instalată cu succes în holul de intrare curățat al anexei palatului.
- Deschiderea oficială a expoziției a funcționat ca eveniment de încheiere a taberei, implicând cu succes autoritățile locale, membrii presei și rezidenții, favorizând dialogul despre situl patrimonial și procesul participativ.

Rezultate educaționale (competențe dobândite)

Modulul de formare integrat s-a dovedit extrem de eficient în transferul de competențe practice și cunoștințe teoretice. După cum se menționează în jurnalul taberei și în feedbackul participanților, voluntarii au plecat cu competențe tehnice vizibil consolidate, printre care:

- Managementul șantierului: înțelegerea organizării șantierului, a protocoalelor de siguranță și a utilizării corespunzătoare a uneltelor și echipamentelor specializate

- (schele, unelte manuale, unelte electrice).
- Tâmplărie tradițională: experiență practică în prelucrarea lemnului (tăierea buștenilor), realizarea de îmbinări structurale tradiționale, fabricarea și instalarea căpriorilor (inclusiv a elementelor ornamentale) și consolidarea structurilor existente din lemn.
- Zidărie tradițională și finisaje: tehnici pentru îndepărtarea în siguranță a materialelor nocive (tencuială de ciment), înțelegerea zidăriei istorice și a construcției bolților, curățarea de bază a pietrei și cărămizii, precum și pregătirea și aplicarea tencuiei tradiționale de var (demonstrată prin exemple).
- Intervenții la acoperișuri: înțelegerea structurilor acoperișurilor, demontarea și înlocuirea elementelor deteriorate, instalarea platformei acoperișului, aplicarea straturilor de protecție (bitum) și instalarea învelitorilor tradiționale (țigle ceramice).
- Documentare: tehnici de bază de studiu arhitectural și cartografierea degradării.
- Munca în echipă colaborativă și interculturală: cooperarea eficientă în echipe diverse, multilingve, pentru a atinge obiective tehnice comune în condiții de teren.

Impact și responsabilizare (valoare pe termen lung)

Dincolo de competențele tehnice, modelul participativ a favorizat cu succes un sentiment de implicare și conexiune între participanți. Contribuția directă la restaurarea concretă a siturilor de patrimoniu semnificative a dus la:

- Consolidarea sentimentului de apartenență și de atașament față de loc, prin întărirea legăturii personale pe care voluntarii o simțeau față de patrimoniul din Rozdil.
- Dezvoltarea unei înțelegeri aplicate a intervențiilor de patrimoniu, împuternicind participanții să acționeze ca avocați și practicieni informați în cadrul propriilor comunități sau al proiectelor viitoare.
- Dezvoltarea leadershipului și a inițiativei, încurajată prin mediul colaborativ de rezolvare a problemelor, responsabilitatea împărtășită și creșterea gradului de conștientizare dobândită prin programul educațional integrat.

Feedbackul participanților (validare cantitativă)

Eficacitatea modulului de formare, coordonarea și experiența generală a taberei au fost validate cantitativ prin sondaje post-participare. Feedbackul voluntarilor a indicat un nivel extrem de ridicat de satisfacție în toate dimensiunile relevante:

- Gradul de satisfacție față de evenimentele culturale și educaționale (curriculumul): 4,6 / 5
- Gradul de satisfacție față de interacțiunile cu meșterii (formatorii): 4,7 / 5
- Gradul de satisfacție față de interacțiunile cu liderii taberei (coordonatorii): 4,9 / 5
- Gradul de satisfacție al interacțiunilor cu administratorul taberei (logistică): 5,0 / 5

Aceste rezultate confirmă succesul implementării proiectului-pilot de la Rozdil, validând metodologia participativă și abordarea integrată de formare ca instrumente eficiente pentru recuperarea patrimoniului și consolidarea capacităților în contextul ucrainean. Cu toate acestea, este esențial să se înțeleagă că metodologia descrisă în Partea A nu este prezentată ca o rețetă rigidă, ci mai degrabă ca un model adaptabil și un punct de plecare. Atutul său forte rezidă în principiile sale fundamentale și în structura iterativă, care permit flexibilitate și ajustări specifice contextului. Proiectul-pilot de la Rozdil demonstrează fezabilitatea modelului, dar implementările viitoare vor necesita, fără îndoială, adaptări în funcție de situl patrimonial specific, dinamica comunității, resursele disponibile și condițiile de securitate predominante, consolidând valoarea participativă fundamentală a învățării și evoluției prin practică.

Faza 1

Instrumentul 1. Matricea modalităților (teritoriu × tipul de patrimoniu)

Un instrument pentru cartografierea metodelor de intervenție viabile pe baza siguranței și tipului de patrimoniu.

Teritoriu → Tip de patrimoniu ↓	Ocupat	Linia frontului / Risc ridicat	Recent eliberat	Regiuni din spatele frontului
Intangibil	Arhivarea la distanță a memoriei; istorii orale; sprijin pentru microgrupuri criptate/discrete.	Sprijin cu vizibilitate redusă; kituri de continuitate psihosocială și culturală pentru persoanele strămutate.	Cercuri de vindecare; plimbări privind actualizarea memoriei colective; sesiuni de stabilire a priorităților comune; documentarea rapidă a memoriei vii.	Festivaluri, ateliere, programe școlare; integrarea patrimoniului persoanelor strămutate intern; renașterea meșteșugurilor.
Tangibil – Mobil	Catalogare la distanță; urmărirea lanțurilor de custodie; pregătirea dosarelor legale pentru restituire.	Ambalare și relocare de urgență numai de către echipe profesionale instruite.	Raportarea rapidă a stării; inventariere asistată de comunitate; planificarea căii de restituire.	Conservare preventivă; digitalizare; expoziții organizate de comunitate; „laboratoare de expoziții comunitare“.
Tangibil – Imobil	Teledetecție (satelit, GIS); mărturii ale martorilor; gestionarea sigură a datelor pentru revendicări legale.	Evaluare exclusiv profesională; fără mobilizare publică; perimetre de siguranță; întreruperea comunicațiilor.	Evaluare rapidă a daunelor; măsuri de protecție de urgență (de exemplu, acoperire); proiectare comună a reparațiilor urgente.	Participare largă; tabere de voluntari; formare profesională; restaurări-pilot; pacturi de administrare pe termen lung.

Instrumentul 2. Matricea de evaluare a riscurilor

Un șablon pentru evaluarea riscurilor pe baza teritoriului specific și a activității propuse.

Categorie de risc	Descrierea riscului	Probabilitate (H/M/L)	Impact (H/M/L)	Strategie de atenuare
Fizic/Securitate	Locul se află în raza de acțiune a bombardamentelor sau a atacurilor cu drone.			De exemplu, numai muncă profesională; informări zilnice privind securitatea; plan clar de adăpostire / evacuare.
Fizic/Siguranță	Clădirea este instabilă din punct de vedere structural; prezența materialelor periculoase (de exemplu, azbest)			De exemplu, evaluare structurală profesională prealabilă; îndepărtarea materialelor periculoase numai de către profesioniști; echipament de protecție individuală obligatoriu.
Social/Comunitate	Proiectul creează conflicte în cadrul comunității sau este perceput ca acordând prioritate patrimoniului în detrimentul nevoilor umane.			De exemplu, organizarea de ateliere de co-proiectare (Faza 3); asigurarea faptului că proiectul oferă beneficii tangibile (de exemplu, formare, spațiu public).
Financiar/Resurse	Proiectul rămâne fără finanțare la jumătatea perioadei; instrumentele sau materialele nu sunt disponibile.			De exemplu, asigurarea tuturor fondurilor necesare pentru intervenția specifică înainte de a începe; comandarea în avans a tuturor materialelor esențiale.

Instrumentul 3. Șablon pentru apelul deschis adresat comunității gazdă

Un formular de cerere structurat pentru hromade, care prezintă criteriile proiectului, bugetul și responsabilitățile. Acest lucru asigură o abordare bazată pe cerere, în care comunitatea este un partener activ.

[Numele proiectului]

Apel deschis către comunitatea gazdă

Termen-limită pentru depunerea candidaturilor: [Data]

Introducere: [Descrieți pe scurt proiectul și partenerii acestuia].

Căutăm o hromada din Ucraina care să găzduiască tabăra noastră de vară dedicată patrimoniului cultural din [anul], un eveniment de formare practică cu durata de [perioadă].

Obiectivele proiectului: Efectuarea de intervenții de urgență și preventive pe un sit de patrimoniu selectat, transferul de competențe practice în domeniul conservării și responsabilizarea comunității locale.

Criterii de eligibilitate: Hromada solicitantă trebuie:

- să fie situată într-o regiune din spatele frontului din Ucraina.
- să dețină un sit de patrimoniu imobil (de exemplu, palat, școală, moară) care necesită urgent stabilizare (nu restaurare completă).
- să aibă autoritatea legală de a acorda permisiunea pentru intervenții asupra sitului.
- să demonstreze un sprijin puternic din partea comunității și dorința de a fi un partener activ.

Ce oferă parteneriatul nostru:

- o echipă de [număr] voluntari ucraineni și internaționali (profesioniști, meșteșugari, studenți).
- instruire condusă de experți în tehnici tradiționale de conservare.
- toate uneltele, echipamentele de siguranță și schelele necesare.
- un buget privind materialele de construcție pentru intervențiile planificate.
- vizibilitate națională (și internațională) pentru patrimoniul comunității dumneavoastră.

Ce solicităm comunității gazdă partenerere:

- să asigure cazare de bază pentru echipa de voluntari (de exemplu, într-o școală, un cămin sau un centru cultural).
- să asigure accesul la facilități sanitare de bază (toaile, dușuri).
- să asigure mese pentru echipa de voluntari.
- să ofere asistență în ceea ce privește logistica locală (de exemplu, transport local, depozitare sigură a uneltelor).
- să acționeze ca principalul intermediar al proiectului.

Întrebări privind cererea:

- Date de contact: numele hromadei, persoana de contact, e-mail, telefon.
- Sit patrimonial: denumire, adresă și o scurtă istorie a sitului propus.
- Stare: descrierea stării actuale a sitului și problemele specifice și urgente (de exemplu, „acoperișul are scurgeri”, „zidurile de piatră se prăbușesc”). Vă rugăm să atașați fotografii.
- Proprietate și permisiuni: cine este proprietarul sitului? Puteți acorda permisiunea pentru această lucrare?
- Viziunea comunității: de ce este acest sit important pentru comunitatea dvs.? Cum vă imaginați viitorul său?
- Contribuția partenerului: Cum veți îndeplini cerințele comunității gazdă (cazare, masă etc.)?

Depunere: Vă rugăm să trimiteți cererile la [e-mail] până la [data].

Instrumentul 4. Șabloane pentru inventarul de referință

Înainte de a începe orice acțiune participativă, este important să înțelegeți ce resurse există deja – oportunități de finanțare, cadre juridice și parteneri locali sau tradiții care vă pot sprijini activitatea. Aceste șabloane simple ajută echipele de proiect și comunitățile să colecteze informații de bază și să identifice atât obstacolele, cât și oportunitățile încă din faza incipientă a procesului.

A. Inventarul surselor de finanțare

Utilizați acest tabel pentru a enumera toate sursele relevante de finanțare și sprijin – de la subvenții publice la inițiative comunitare de strângere de fonduri.

Tipul sursei	Nume / Contact / Link*	Utilizare tipică (de exemplu, materiale, deplasări)	Ciclu de aplicare / Note
Subvenție publică (națională)			
Subvenție publică (municipală)			
Donator internațional			
Platformă de finanțare participativă			
Donator privat / corporativ			

* Includeți linkuri sau date de contact pentru acces rapid ulterior și menționați dacă finanțarea poate susține atât materiale, cât și activități comunitare.

B. Inventarul cadrului juridic

Acest tabel vă ajută să identificați principalele legi și reglementări care pot afecta proiectul dvs. – de la protecția patrimoniului și voluntariat până la reglementările locale. Înțelegerea acestora din timp previne întârzierile și vă ajută să planificați în funcție de constrângeri.

Dispoziție legală / Lege	Scurtă descriere	Impactul asupra proiectului (barieră sau oportunitate)	Persoană de contact*
Legea privind protecția patrimoniului			
Legea privind voluntariatul			
Ordonanțele locale ale <i>hromadei</i>			
Dispoziții privind starea de urgență / legea marțială			

* Notați cine poate ajuta la interpretarea fiecărei legi – de exemplu, un funcționar local, un avocat sau parteneri ONG familiarizați cu procedurile administrative.

C. Inventarul resurselor participative

Identificați resursele locale și regionale existente care pot contribui la proiect – ONG-uri, instituții de învățământ, tradiții comunitare sau persoane calificate.

Resursă (nume)*	Tip (de exemplu, ONG, tradiție locală)	Contact / Sit	Expertiză / Rol potențial
de ex., BUR	ONG	[Contact]	Mobilizarea voluntarilor și suport logistic
de exemplu, <i>toloka</i> (tradiție)	Tradiție locală	N/A	Cadru pentru munca voluntară colectivă
de exemplu, Școala locală de artizanat	Educațional	[Contact]	Meșteri pricepuți și formatori

*Gândiți în sens larg – resursele participative nu sunt doar instituții formale. Tradițiile, meșteșugurile și rețelele informale pot fi, de asemenea, parteneri puternici.

Instrumentul 5. Canvas pentru cartografierea părților interesate (inițial)

Un instrument pentru identificarea actorilor-cheie la nivel local, regional și național.

Numele/grupul părții interesate	Categorie (locală, națională, internațională)	Interes inițial (ridicat/ scăzut)	Influență potențială (ridicată / scăzută)	Rol potențial în proiect
De exemplu, șeful hromadei	Local	Ridicat	Ridicat	Partener-cheie, permisiuni
De exemplu, rezidenții locali	Local	Mediu	Mediu	Voluntari, co-designeri
De exemplu, Heritage.UA	Național	Ridicat	Ridicat	Partener tehnic, juridic
de exemplu, Ministerul Culturii	Național	Mediu	Ridicat	Supraveghere juridică, obiectiv de advocacy

Instrumentul 6: Ghiduri pentru interviuri și grupuri de discuții (exemple de întrebări)**A. Pentru autoritățile locale (șeful hromadei, membrii consiliului)**

- Care este statutul oficial al acestui sit patrimonial?
- Care sunt principalele provocări cu care vă confrunțați în protejarea acestuia?
- Cum ar arăta un proiect de succes *pentru dumneavoastră*?
- Cum putem coordona cel mai bine activitatea cu echipa dumneavoastră (de exemplu, comunicare, autorizații)?
- Cu ce alte grupuri locale sau persoane este esențial să discutăm?

B. Pentru membrii comunității / bătrânii

- Care sunt primele dumneavoastră amintiri legate de acest loc?
- Ce rol a jucat în viața dumneavoastră? Dar în viața satului?
- Este adesea denumit [...], dar și [...]. Ne puteți explica aceste diferențe?
- Ce simțiți când vedeți starea lui actuală?
- Dacă ar fi salvat, ce ați dori să se întâmple aici?

C. Pentru tinerii / profesorii locali

- Ce știți despre acest loc? Ce povești ați auzit?
 - Folosiți sau vizitați acest loc în prezent? De ce sau de ce nu?
 - Cunoașteți alte proiecte de restaurare reușite (precum Școala Veche)?
 - Ce ar face acest loc interesant sau util pentru voi în viitor?
-

Faza 2

Instrumentul 7: Șablon pentru matricea părților interesate (eforturi de implicare)

Acest instrument ajută la prioritizarea eforturilor de implicare.

Putere mare	Mențineți satisfacția celor implicați (de exemplu, Ministerul Culturii). Interacționați cu aceștia, dar nu îi copleșiți cu detalii. Asigurați-vă că cerințele lor esențiale sunt îndeplinite.	Țineți-i aproape (de exemplu, conducerea hromadei, Heritage.UA). Aceștia sunt partenerii dvs. principali. Implicați-i în toate deciziile-cheie și comunicați cu ei zilnic/săptămânal.
Putere redusă	Monitorizați (efort minim) (de exemplu, autoritatea regională îndepărtată) Nu este necesară o implicare specială, doar fiți conștienți de existența lor.	Țineți-i la curent (de exemplu, rezidenții locali, voluntarii). Informați-i în mod regulat (de exemplu, prin întâlniri publice, buletine informative) pentru a obține sprijinul lor și a preveni opoziția.
	Interes redus	Interes ridicat

Instrumentul 8. Matricea rolurilor și responsabilităților (RACI)

O matrice RACI clarifică distribuția responsabilităților, prevenind confuzia.

- R = Responsabil (efectuează activitatea)
- A = Responsabil (are ultimul cuvânt în decizie; de preferat, nu mai mult de un „A“ per sarcină)
- C = Consultat (trebuie să fie informat înainte de luarea unei decizii)
- I = Informat (trebuie să fie notificat după luarea unei decizii)

Sarcina / Activitatea	Partenerul A	Partenerul B	Partenerul C	Partenerul D	Partenerul E
1. Selectarea amplasamentului					
2. Obținerea autorizațiilor legale					
3. Recrutarea voluntarilor					
4. Asigurarea voluntarilor					
5. Proiectarea programului educațional					
6. Furnizarea de unelte și schele					
7. Gestionarea logisticii taberei					
8. Conducerea instruirii la fața locului					
9. Legătura cu comunitatea					

Instrumentul 9. Structura apelului deschis pentru voluntari

[Numele proiectului]

Apel deschis pentru voluntari

Termenul-limită pentru depunerea candidaturilor: [Data]

Contextul proiectului: [Descrieți pe scurt proiectul, partenerii și situl patrimonial. Folosiți un limbaj accesibil și motivant.]

Căutăm: [...] voluntari (studenți, tineri profesioniști sau persoane calificate) pasionați de patrimoniu, muncă practică și schimburi interculturale.

Competențe/cerințe:

Ce oferim (gratuit):

Perioada și locul: [data] până la [data] în [regiune].

Cum să aplicați: Vă rugăm să completați formularul de înscriere la [link] până la [data].

Formularul vă va solicita motivația, experiența relevantă și confirmarea disponibilității.

Contact: [e-mail]

Instrumentul 10: Model pentru memorandumul de colaborare (simplificat)

Părți: Prezentul memorandum de colaborare (MoC) este încheiat între [Partenerul A], [Partenerul B] și [Partenerul C].

Contextul proiectului: Acest MoC se referă la tabăra de vară [numele proiectului], un parteneriat pentru efectuarea de intervenții de urgență și instruire la [situl patrimonial] din [locul] în perioada [data] până la [data].

Obiective comune: Suntem de acord să colaborăm pentru:

- Protejarea [sitului patrimonial] împotriva degradării continue.
- A oferi voluntarilor o experiență educațională și de transfer de competențe de înaltă calitate.
- A implica și responsabiliza comunitatea locală în ceea ce privește patrimoniul său.

Responsabilitățile partenerilor:

- [Partenerul A] se angajează să: [de exemplu, să furnizeze documentația tehnică și autorizațiile pentru sit].
- [Partenerul B] se angajează să: [de exemplu, să gestioneze toată logistica voluntarilor, asigurările și coordonarea cu hromada].
- [Partenerul C] se angajează să: [de exemplu, să furnizeze formare de specialitate, metodologie și instrumente/echipamente specializate].

Acorduri reciproce: Toate părțile sunt de acord să comunice în mod transparent, să partajeze datele proiectului, să utilizeze toate logourile în comunicările publice și să respecte protocoalele de siguranță și etică ale proiectului.

Durata: Prezentul MoC intră în vigoare de la data semnării până la [data de expirare]. Prezentul acord este un acord de bună credință și nu are caracter juridic obligatoriu.

Semnături: [data, numele, semnătura pentru fiecare partener].

Faza 3

Instrumentul 11: Cercetare bazată pe comunitate: Ghid pentru interviuri semistructurate

Numele proiectului: [inserați numele proiectului]

Sit patrimonial: [specificați numele/locul sitului]

Intervievator: [numele dumneavoastră/echipa]

Data: [inserați data]

Persoana interviuată (cod/pseudonim): [atribuiți un identificator pentru anonim]

Locul interviului: [specificați]

1. Introducere și consimțământ (aproximativ 5-10 minute)

- **Prezentați-vă și prezentați proiectul:** „Bună ziua, numele meu este [numele dvs.] și lucrez pentru [organizația dvs.]. Lucrăm la proiectul [numele proiectului], care are ca scop [explicați pe scurt obiectivul – de exemplu, înțelegerea importanței sitului patrimonial și implicarea comunității în planificarea viitorului acestuia].“
- **Scopul interviului:** „Am dori să discutăm astăzi cu dumneavoastră pentru a afla amintirile, sentimentele și ideile care vă leagă de [situl patrimonial]. Perspectiva dumneavoastră este extrem de valoroasă pentru noi.“
- **Participare voluntară:** „Participarea dumneavoastră este complet voluntară. Nu sunteți obligat să răspundeți la întrebările la care nu doriți să răspundeți și puteți întrerupe interviul în orice moment.“
- **Confidențialitate și anonim:** „Vă vom proteja identitatea. Vom folosi un cod sau un pseudonim în notele și rapoartele noastre, nu numele dvs. real, cu excepția cazului în care ne dați în mod explicit permisiunea să procedăm altfel.“
- **Utilizarea informațiilor:** „Informațiile colectate ne vor ajuta să înțelegem ce înseamnă acest loc pentru comunitate și ne vor ghida planurile. Este posibil să utilizăm citate anonimizate în rapoartele sau prezentările noastre.“
- **Înregistrare (dacă este cazul):** „Pentru a ne asigura că vă înregistrăm gândurile cu acuratețe, ați fi de acord să înregistrăm audio această conversație? Înregistrarea va fi utilizată numai de echipa noastră de cercetare și va fi stocată în siguranță.“
- **Întrebări:** „Aveți întrebări înainte de a începe?“
- **Obținerea consimțământului:** „Sunteți de acord să continuați interviul în aceste condiții?“ (Asigurați-vă că consimțământul verbal este clar sau utilizați Formularul 12 pentru consimțământul scris).

2. Încălzire / Context (aproximativ 5 minute)

- „Pentru început, ați putea să-mi spuneți câteva lucruri despre legătura dumneavoastră cu [numele comunității]? De cât timp locuiți aici sau ce v-a adus aici?“
- „Ce știți în general despre [situl patrimonial]?“

3. Amintiri și istorie (aproximativ 15-20 de minute)

- „Care sunt cele mai vechi sau mai vii amintiri asociate cu [situl patrimonial]? Cum arăta atunci? Cu cine erăți? Ce făceați? Cum v-ați simțit?“
- „Ce povești sau legende ați auzit despre acest loc de la familie, prieteni sau bătrâni?“

- „Ce rol a jucat [situl patrimonial] în viața de zi cu zi a comunității (de exemplu, adunări, muncă, recreere)? A fost diferit pentru diferite generații?”

4. Valori și semnificație (aproximativ 15-20 de minute)

- „De ce credeți că [situl patrimonial] este important? Ce îl face special sau unic? Este important din punct de vedere istoric, cultural, arhitectural, personal, economic?”
- „Ce sentimente sau emoții vă trezește acest loc în prezent?”
- „Dacă cineva din afara comunității v-ar întreba despre acest loc, ce i-ați spune pentru a-l ajuta să înțeleagă semnificația lui?”

5. Utilizarea și starea actuală (aproximativ 10 minute)

- „Tu (sau alții din comunitate) folosiți în prezent [situl patrimonial] sau terenurile sale? Dacă da, cum? Dacă nu, de ce?”
- „Cum ați descrie starea actuală a sitului?”
- „Ce vă îngrijorează cel mai mult în legătură cu starea sa actuală?”

6. Aspirații pentru viitor (aproximativ 15-20 de minute)

- „Imaginați-vă că [situl patrimonial] a fost stabilizat sau restaurat. Care sunt speranțele sau visurile dvs. în legătură cu viitorul său? Ce tipuri de activități ar putea avea loc acolo? Cine ar trebui să beneficieze de acestea?”
- „Există vreo schimbare sau îmbunătățire specifică pe care ați dori neapărat să o vedeți?”
- „Există utilizări sau schimbări pe care nu ați dori să le vedeți sub nicio formă?”
- „Cum ar putea acest loc să servească cel mai bine comunitatea în viitor?”
- „Cât de importantă este conservarea materialelor/structurii originare în comparație cu adaptarea acestora pentru noi utilizări?”

7. Încheiere (aproximativ 5 minute)

- „Acestea sunt toate întrebările principale pe care le aveam. Mai este ceva ce considerați important să știm sau să înțelegem despre [situl patrimonial] sau despre legătura comunității cu acesta?”
- „Aveți vreo întrebare pentru mine?”
- Explicați pașii următori: „Vă mulțumesc foarte mult pentru timpul acordat și pentru opiniile dvs. Vom analiza aceste conversații pentru a elabora un plan de proiect. Intenționăm să împărtășim comunității un rezumat al concluziilor noastre [data/metoda].”
- Reiterați mulțumirile și datele de contact: „Contribuția dumneavoastră este foarte apreciată. Dacă vă mai amintiți ceva demn de a fi menționat, iată datele mele de contact.”

Note ale intervievatorului (după interviu):

- Teme-cheie observate:
- Indicii nonverbale (de exemplu, entuziasm, tristețe):
- Impresia generală:
- Este necesară reluarea interviului?:

Instrumentul 12: Formular de consimțământ informat

Proiect: [Numele proiectului și partenerii]

Cercetător/intervievator: [Nume]

Scop: Colectăm povești și amintiri despre [situl patrimonial] pentru a ajuta la planificarea viitorului acestuia și pentru a documenta importanța sa.

Ce vă așteaptă: Interviuul va dura aproximativ [30] de minute. Dorim să vă punem întrebări despre amintirile și sentimentele dumneavoastră legate de acest sit.

Drepturile dumneavoastră:

- Participarea dumneavoastră este 100% voluntară.
- Puteți opri interviul în orice moment, din orice motiv.
- Puteți sări peste orice întrebare la care nu doriți să răspundeți.

Confidențialitate: Vă vom proteja identitatea.

Bifați toate opțiunile aplicabile:

- Sunt de acord să fiu interviuat.
- Sunt de acord ca acest interviu să fie înregistrat audio.
- Sunt de acord să fiu fotografiat.

Cum vor fi utilizate aceste informații?

- Sunt de acord ca poveștile mele (anonime) să fie utilizate în raportul final al proiectului și în expoziție.
- Sunt de acord ca fotografia mea (anonimă) să fie utilizată în raportul final al proiectului și în expoziție.

„Am citit și am luat la cunoștință acest formular și sunt de acord să particip.“

Nume: _____ Semnătură: _____ Data: _____

Instrumentul 13. Model de plan logistic și de siguranță

O listă de verificare pentru toate cerințele operaționale și de siguranță.
A se completa cu alte informații specifice sitului.

Categorie	Element	Stare (Securizat? / De către cine?)	Note
Cazare			
Alimentație			
Salubritate (locuri de muncă)			
Igienă (locurile de muncă)	Dușuri		
Transport	Sosirea/plecarea voluntarilor		
Transport	Excursii locale		
Unelte			
Echipament			
Siguranță	Truse de prim ajutor		
Siguranță	Echipament de protecție (căști, mănuși, ochelari de protecție)		Obligatoriu pentru toate persoanele aflate pe șantier.
Siguranță	Extinctoare		
Siguranță** (Pericol)**	Azbest (de exemplu)	ATENUAT	
Îndepărtat în mod profesional de către [contractant] la [data] (înainte de tabără).			
Urgență	Lista de contacte de urgență (poliție, pompieri, spital)	Afișată la fața locului	
Urgență	Protocol în caz de raid aerian		Locaul adăpostului identificat

Instrumentul 14. Listă de verificare pentru evaluarea riscurilor și a siguranței

Un instrument specific pentru identificarea și atenuarea pericolelor la fața locului (de exemplu, instabilitate structurală, materiale periculoase). Trebuie completat de un profesionist înainte de sosirea voluntarilor!

Următorul exemplu se bazează pe tabăra de vară de la Rozdil din anul 2024. Lista va fi adaptată la locul de muncă prevăzut pentru proiectul dumneavoastră!

Categorie de pericol	Pericol potențial	Risc (H/M/L)	Atenuare / Acțiune necesară	Stare
Structural	Prăbușirea acoperișului	Ridicat	Inspecție completă efectuată de inginer. Schela trebuie să asigure susținerea, nu doar accesul. Stabilirea zonelor interzise.	☐ Realizat
Structural	Prăbușirea podelei (pivniță)	Mediu	Limitați numărul de persoane din pivniță. Testați podelele înainte de încărcare.	☐ Realizat
Material	Panouri de acoperiș din azbest	Extrem	Trebuie îndepărtate de un profesionist autorizat înainte de începerea taberei. Voluntarii NU pot manipula aceste materiale.	☐ Terminat
Material	Praf de tencuială de ciment (inhalare)	Mediu	Măști P2/P3 obligatorii pentru toți cei aflați în pivniță. Asigurați ventilația.	☐ Realizat
Echipament	Defecțiuni schele	Risc ridicat	Trebuie montate de o echipă certificată. Inspecție vizuală zilnică.	☐ Realizat
Echipament	Accidentare cu unelte electrice	Mediu	Instruire necesară pentru toți utilizatorii. Protecția ochilor este obligatorie.	☐ Terminat
Mediu	Cuiburi de albine / viespi	Scăzut	Inspecție a amplasamentului pentru identificarea și îndepărtarea cuiburilor.	☐ Finalizat
Mediu	Pericole de împiedicare (moloz, unelte)	Risc	Curățarea zilnică a șantierului. „Zona uneltelor” marcată clar.	☐ Realizat

Instrumentul 15: Strategie privind bugetul și resursele

Numele proiectului: [Inserați numele proiectului]

Faza/perioada proiectului: [De exemplu, tabăra de vară din 2024, Faza 1 - Planificare]

Data pregătirii: [Inserați data]

Întocmit de: [Numele dvs./Organizația dvs.]

1. Rezumat

Costul total estimat al proiectului: [Suma calculată]

Resurse totale asigurate (numerar + valoare în natură): [Suma calculată]

Deficit total de finanțare: [Suma calculată]

Starea generală a finanțării: [De exemplu, 70% asigurată, lacune cu prioritate ridicată la capitolul materiale]

2. Buget detaliat și urmărirea resurselor

Descrierea elementului	Unitate	Cantitate estimată	Cost unitar estimat	Cost total estimat	Sursa de finanțare (dacă este asigurată)	Suma/ valoarea asigurată	Deficit de finanțare	Stare / Note
A. Personal								
Manager de proiect	Luna	3			Subvenție ABC			Asigurată
Formator expert (meșter)	Zi	10						Prioritate ridicată - Căutăm donatori X
Indemnizații pentru voluntari (dacă este cazul)	Persoană/ zi	30 x 14			Subvenție ABC			Asigurată
Subtotal personal								
B. Materiale								
Lemn (grinzi, scânduri)	m ³	5						Trebuie procurat local; se caută partener care să furnizeze materiale în natură Y
Var (pentru mortar/ tencuială)	Sac (25 kg)	50			Donator privat Z			Asigurat
Cuie, șuruburi, elemente de fixare	Lot	1						
Subtotal materiale								

C. Echipamente și unelte								
Închiriere schele	Săptămână	2			În natură: Organizație parteneră (de ex., Ambulanța pentru Monumente)			Confirmat în natură
	Lot	1			În natură: Organizație parteneră (de ex., Ambulanța pentru Monumente)			Confirmat în natură
Echipament de protecție (căști, mănuși)	Persoană	40			În natură: Organizație parteneră (de ex., Ambulanța pentru Monumene)			Confirmat în natură
Subtotal echipament								
D. Logistică și operațiuni								
Călătorii voluntari (rambursare)	Persoană	30			Subvenție ABC			Asigurată
Cazare	Noapte	40 x 14			În natură: comunitatea gazdă (<i>hromada</i>)			Confirmat în natură
Alimente și apă	Persoană/zi	40 x 14			Subvenție ABC			Parțial asigurată; se caută sponsori locali
Transport local (combustibil / închiriere autobuz)	Zi	14			În natură: comunitatea gazdă (<i>hromada</i>)			Confirmat în natură
Salubritate (toaile portabile)	Săptămână	2			În natură: comunitatea gazdă (<i>hromada</i>)			Confirmat în natură
Asigurare pentru voluntari	Politică	1			Subvenție ABC			Asigurată
Comunicare (cartele SIM, tipărire)	Lot	1			Grant ABC			Securizată
Subtotal Logistică și operațiuni								

E. Altele / Contingentă								
Cheltuieli neprevăzute (contingentă 10%)	% din total	10	N/A					Practică standard
Comisioane bancare / Cheltuieli	% sau fix				Subvenție ABC			Acoperită de subvenție
Subtotal altele								
TOTAL GENERAL								

3. Note privind strategia de finanțare

Finanțare asigurată: detaliați subvențiile confirmate, donațiile și contribuțiile semnificative în natură.

- **Subvenție ABC (XX,XXX EUR):** acoperă personalul, asigurările, deplasările, masa (parțial) și cheltuielile generale.
- **Donator privat Z (B,BBB €):** sumă alocată materialelor de var.
- **Organizație parteneră în natură (Ambulanța pentru Monumente) (valoare X,XXX EUR):** furnizează unelte, schele, echipamente de protecție individuală.
- **Comunitate gazdă în natură (hromada) (valoare Y,YYY EUR):** furnizează cazare, transport local, salubritate.

Deficite de finanțare și priorități: Enumerați în mod clar nevoile de finanțare rămase, în ordinea priorității.

- **Prioritate ridicată:** onorariul formatorului expert (Z,ZZZ EUR) – esențial pentru o formare de calitate.
- **Prioritate ridicată:** lemn (A,AAA EUR) – material esențial; explorarea unor donații în natură.
- **Prioritate medie:** deficit alimentar (K,KKK EUR) – căutarea de sponsori locali.
- **Prioritate medie:** fond de contingentă (P,PPP EUR) – necesitatea de a asigura finanțarea generală.

Acțiuni de strângere de fonduri: Prezentați activitățile planificate pentru a acoperi lacunele.

- Trimiteți propunerea către donatorul X până la [data] pentru acoperirea costului formatorului expert.
- Contactarea furnizorilor locali de lemn [nume] pentru posibile donații în natură.
- Lansarea unei campanii locale de sponsorizare pentru costurile alimentelor până la [data].
- Solicitarea grantului DEF (sprijin general) până la [data].

4. Gestionarea resurselor în natură

- Enumerați toate contribuțiile în natură confirmate și valoarea lor estimată.
- Detaliați toate cerințele logistice pentru gestionarea resurselor în natură (de exemplu, transportul schelelor).

(Actualizați acest document în mod regulat, pe măsură ce se modifică starea finanțării)

Faza 4

Instrumentul 16: Protocol și listă de verificare privind siguranța la fața locului

O listă de verificare zilnică privind siguranța la locul de muncă

Trebuie completată de șeful echipei/responsabilul cu siguranța în fiecare dimineață, înainte de începerea lucrului.

Element	Verificați	Observații
1. Accesul la șantier	☐	Locul este sigur? Există semne de avertizare publice?
2. Măsuri de protecție	☐	Toți participanții poartă căști, mănuși, cizme?
3. Schele	☐	Au fost inspectate vizual de către un expert? (Nu sunt instabile, toate scândurile sunt fixate?)
4. Primul ajutor	☐	Trusele de prim ajutor sunt complet echipate și ușor accesibile?
5. Urgențe	☐	Lista de contacte de urgență este vizibilă? Adăpostul antiaerian este curat? ☐
6. Unelte	☐	Au fost verificate uneltele electrice? Toate uneltele sunt depozitate în siguranță?
7. Pericole	☐	Există pericole noi (de exemplu, pietre desprinse, vreme nefavorabilă)?
8. Hidratare	☐	Există apă potabilă curată disponibilă la fața locului?

Semnătura responsabilului cu siguranța: _____

Data: _____

Instrumentul 17: Kit de documentare a procesului

A. Ghid de documentare foto/video

O documentație vizuală bună spune povestea sitului: cum arăta înainte, ce s-a schimbat în timpul intervenției și cum au reușit oamenii să realizeze acest lucru. Urmați acești pași pentru a vă asigura că înregistrările sunt clare, consecvente și colectate în mod etic.

1. **Înainte de a începe:**
 - Fotografii de referință: Faceți fotografii largi din puncte fixe pentru a surprinde contextul general al fiecărei zone de lucru.
 - Fotografii de detaliu: Fotografați suprafețele-cheie, materialele, daunele specifice sau zonele de interes înainte de începerea oricărei intervenții. Utilizați o referință de scară (riglă, monedă) acolo unde este cazul.
 - Înregistrați condițiile: Notați data, ora, iluminarea și orice condiții relevante ale sitului.
2. **În timpul lucrării:**
 - Surprindeți procesul: Documentați modul în care se desfășoară lucrările, nu doar rezultatele. Arătați oamenii care lucrează în colaborare, demonstrând tehnici (de exemplu, amestecarea varului cu mâinile, utilizarea unui instrument tradițional) și diferitele etape ale unei intervenții.
 - Includeți contextul: Încadrați imaginile astfel încât să arate atât activitatea specifică, cât și împrejurimile imediate.
 - Videoclipuri scurte/*time-lapse*: Luați în considerare videoclipuri scurte care demonstrează o tehnică sau o înregistrare de tip *time-lapse* a unei transformări semnificative (dacă echipamentul permite).
 - Rol dedicat: În mod ideal, desemnați o persoană care să se concentreze în mod specific pe documentare, pentru a asigura coerența și calitatea.
3. **După finalizare:**
 - Recreați cadrele „înainte”: Reveniți în exact aceleași puncte fixe utilizate pentru cadrele de referință, pentru a demonstra în mod clar schimbarea realizată.
 - Fotografii finale cu detalii: Surprindeți starea finală a zonelor în care s-a intervenit.
 - Fotografie de grup: Luați în considerare realizarea unei fotografii de grup (cu acordul tuturor) pentru a documenta efortul colaborativ.
4. **Persoane și consimțământ:**
 - Consimțământ verbal: Întotdeauna întrebați înainte de a fotografia pe cineva direct: „Este în regulă dacă vă fotografiez în timp ce lucrați?” Respectați răspunsul lor.
 - Consimțământul scris: Utilizați formulare de consimțământ scris ([Instrumentul 12: Formular de consimțământ informat](#)) dacă imaginile care prezintă persoane identificabile vor fi publicate, partajate online sau utilizate în rapoarte dincolo de documentația internă a proiectului.
5. **Etichetați și stocați fișierele: (A se vedea Partea C: Protocolul privind arhiva digitală)**
 - Organizați fișierele în mod logic imediat după ce le-ați creat.
 - Adăugați, dacă este posibil, legende scurte și descriptive sau metadata (cine, ce, unde, când).
 - Faceți zilnic copii de rezervă ale tuturor fișierelor în arhiva digitală partajată.

Puneți accentul pe calitate, nu pe cantitate. Mai puține fotografii, dar bine compuse și încadrate consecvent, sunt mai utile decât sute de fotografii aleatorii.

B. Șablon pentru jurnalul de bord al șantierului

Utilizați acest șablon zilnic pentru a înregistra ceea ce se întâmplă pe șantier. Acesta sprijină atât raportarea proiectului, cât și schimbul de cunoștințe între echipe.

Data:		Vremea:
Șantier(e) / Zona(e) de lucru:		Șef de echipă / Responsabil cu înregistrarea:
Membrii echipei prezenți:		
Lucrări realizate astăzi:	(De exemplu: „Am îndepărtat 5 mp de tencuială de ciment de pe peretele nordic, expunând zidăria originală.”)	
Probleme întâmpinate / Provocări:	(De exemplu: „Au rămas fără cuie de dimensiuni specifice.“ / „Au descoperit o deteriorare neașteptată a lemnului sub țiglele acoperișului.“ / „Probleme de comunicare între echipe.”)	
Decizii luate la fața locului:	(De exemplu: „S-a decis oprirea îndepărtării tencuiei de pe peretele estic până la consultarea unui expert.“ / „S-au schimbat sarcinile atribuite din cauza vremii.”)	
Materiale utilizate / necesare:	(De exemplu: „S-au utilizat 3 saci de var.“ / „Măine este nevoie de mai mult lemn pentru căpriori.”)	
Incidente / observații legate de siguranță:	(Raportați TOATE incidentele, chiar și cele minore: „Tăietură minoră la mână, curățată și bandajată.“ / „Am observat un voluntar care lucra fără mănuși - i s-a atras atenția.”)	
Acțiuni de urmărire / Note pentru ziua următoare:	(De exemplu: „Coordonatorul să comande mai multe cuie.“ / „Discutați cu experții despre degradarea lemnului.“ / „Măine dimineață este nevoie de instrucțiuni de siguranță privind utilizarea scării.”)	

Una sau două persoane trebuie să se ocupe de această sarcină. La sfârșitul fiecărei zile, revizuiți împreună jurnalul - acest lucru ajută la corelarea progresului tehnic cu munca în echipă și învățarea.

C. Protocolul privind arhiva digitală

Un depozit digital comun (de exemplu, Google Drive, Dropbox, server comun) este esențial pentru organizarea și păstrarea tuturor documentelor proiectului. Respectați următoarea structură și convenție de denumire:

1. Structura recomandată a folderelor:

[NUMELE_PROIECTULUI]/

01_PLANIFICARE/

- Selectarea_sitului/
- Cartografiere_părți_interesate/
- Acorduri_de_parteneriat/
- Bugete_Finanțare/
- Planuri_de_intervenție_Autorizații/

02_IMPLEMENTARE/

- Jurnale_zilnice/ # Conține șabloanele completate din Instrumentul 17B
- Fotografii_Videoclipuri/
 - Ziua01_[Data]/
 - SitA_[Loc]/
 - SitB_[Loc]/
 - Ziua02_[Data]/
 - ... (Subfoldere pentru fiecare zi și sit/zonă specifică)
- Materiale_de_instruire/ # Prezentări, materiale distribuite
- Rapoarte_incidente_de_siguranță/

03_IMPLICAREA_COMUNITĂȚII/

- Formulare_de_consimțământ/ # Formularele scanate ale Instrumentului 12
- Înregistrări_interviuri/ # Stocate în siguranță dacă sunt sensibile
- Note_focus_group/
- Materiale_expoziție/

04_EVALUARE/

- Sondaje/ # Formularele Instrumentului 18 completate
- Jurnale_de_reflecție/ # Instrumentul 19 scanat/tipărit
- Evaluări_competențe/ # Formularele Instrumentului 20 completate
- Rapoarte_AAR/ # Formularele Instrumentului 21 completate

05_RAPOARTE_REZULTATE/

- Raport_final/
- Advocacy_Briefs/ # Rezultate Instrumentul 22
- Publicații_Media/

2. Convenție de denumire a fișierelor:

- **General:** AAAA-LLC_[Tip_fișier]_[Descriere_scurtă]_[Versiune].ext
- **Jurnale:** AAAAAMMDD_Jurnal_SitA.docx (de exemplu, 20240801_Jurnal_PivnițăPalat.docx)
- **Fotografii/videoclipuri:** AAAAAMMDD_SitA_[Descriere_scurtă]_[###].jpg (de exemplu, 20240803_AcoperișAnexăPalat_ReparațiiLemn_001.jpg)
- **Formulare de consimțământ:** AAAAAMMDD_Consimțământ_[CodulPersoanelIntervievate].pdf
- **Rapoarte:** AAAAAMMDD_Raport_[TipulRaportului]_[Versiunea].pdf (de exemplu, 20240915_Raport_EvaluareFinală_V1.pdf)

3. Acces și backup:

- Definiți permisiuni de acces clare (vizualizare vs editare) pentru diferiți membri ai echipei.
- Asigurați-vă că se face backup regulat (cel puțin zilnic în timpul lucrărilor de teren) pe un suport fizic securizat sau într-un serviciu cloud.

D. Notă specială privind documentarea digitală și etica datelor (considerații privind legea marțială)

În condiții de lege marțială sau riscuri sporite de securitate, colectarea, stocarea și partajarea documentației digitale (fotografii, videoclipuri, note, date de localizare) presupun considerente etice stricte pentru a proteja persoanele și informațiile sensibile. Toate activitățile de documentare trebuie să acorde prioritate siguranței și confidențialității participanților și membrilor comunității. Stocați materialele vizuale și datele sensibile (cum ar fi notele de interviu sau formularele de consimțământ) în siguranță pe unități criptate sau în spații de stocare în cloud protejate cu parolă, cu acces strict limitat doar la personalul esențial al proiectului. Consimțământul explicit și informat ([Instrumentul 12](#)) este obligatoriu nu numai pentru realizarea de fotografii/videoclipuri în care apar persoane identificabile, ci și în mod specific pentru orice partajare sau publicare externă planificată; respectarea refuzului de participare este obligatorie, fără excepții. Dezactivați etichetarea geolocalizării (date GPS) pe toate camerele și smartphone-urile utilizate pentru documentare. Atunci când partajați fișiere în exterior (de exemplu, pentru rapoarte sau advocacy), utilizați nume de fișiere anonimizate și luați în considerare estomparea fețelor sau eliminarea detaliilor de fundal care permit identificarea, cu excepția cazului în care există un consimțământ explicit pentru utilizarea publică.

Faza 5

Instrumentul 18: Chestionar post-participare

Un formular de feedback cantitativ și calitativ pentru toți participanții.

Numele proiectului: [Inserați numele proiectului]

Perioadă: [Inserați datele proiectului]

Loc: [Inserați locul proiectului]

Vă mulțumim pentru participarea la acest proiect de patrimoniu! Feedbackul dvs. este valoros pentru îmbunătățirea inițiativelor viitoare. Vă rugăm să răspundeți sincer. Răspunsurile dvs. pot rămâne anonime, dacă doriți.

Partea 1: Experiența generală și satisfacția

Vă rugăm să evaluați satisfacția dvs. cu privire la următoarele aspecte ale proiectului, utilizând scala de mai jos: (1 = Foarte nemulțumit, 2 = Nemulțumit, 3 = Neutru, 4 = Mulțumit, 5 = Foarte mulțumit)

1. Experiența dvs. generală în timpul proiectului:	1	2	3	4	5
2. Claritatea obiectivelor proiectului și a rolului dvs.:	1	2	3	4	5
3. Echilibrul între activitățile practice și cele de învățare:	1	2	3	4	5
4. Calitatea formării/instruirii oferite de experți/meșteri:	1	2	3	4	5
5. Eficacitatea coordonării și a conducerii:	1	2	3	4	5
6. Aranjamentele logistice (cazare, masă, transport):	1	2	3	4	5
7. Măsurile de siguranță și organizarea șantierului:	1	2	3	4	5
8. Colaborarea și atmosfera din cadrul echipei:	1	2	3	4	5
9. Implicarea comunității locale (dacă este cazul):	1	2	3	4	5
10. Programul cultural și educațional (prelegeri, excursii etc.):	1	2	3	4	5

Partea 2: Învățare și impact

11. Care a fost cea mai valoroasă abilitate sau tehnică practică pe care ați învățat-o în timpul proiectului? Vă rugăm să descrieți:

12. Care a fost cel mai important lucru pe care l-ați învățat despre patrimoniu, conservare sau implicarea comunității? Vă rugăm să descrieți:

13. Vă simțiți mai încrezător acum în capacitatea dvs. de a contribui la proiecte de patrimoniu? (Da / Nu / Oarecum) Vă rugăm să explicați pe scurt:

14. Vă simțiți mai conectat la situl patrimonial sau la comunitatea locală ca urmare a acestui proiect? (Da / Nu / Oarecum) Vă rugăm să explicați pe scurt:

15. Această experiență v-a inspirat să vă implicați în protejarea patrimoniului în propria comunitate sau în proiecte viitoare? (Da / Nu / Poate) Vă rugăm să explicați pe scurt:

Partea 3: Feedback pentru îmbunătățiri

16. Ce aspect al proiectului v-a plăcut cel mai mult?

17. Ce aspect al proiectului vi s-a părut cel mai provocator sau frustrant?

18. Ce sugestie aveți pentru îmbunătățirea acestui tip de proiect în viitor?

19. Mai doriți să împărtășiți ceva despre experiența dumneavoastră?

Opțional:

- Nume: _____
- E-mail: _____
- [] Vă rog să păstrați anonimatul răspunsurilor mele.

Vă mulțumim pentru feedbackul dvs. valoros!

Instrumentul 19: Model de jurnal de reflecție

Un ghid structurat pentru participanți, pentru a-și documenta experiența personală.

Numele participantului: [Inserați numele participantului]

Numele proiectului: [Inserați numele proiectului]

Perioada: [Data de începere] până la [Data de încheiere]

Utilizați acest jurnal pentru a documenta experiențele, învățăturile și sentimentele dvs. pe parcursul proiectului. Încercați să scrieți puțin în fiecare zi sau la câteva zile.

Data: _____ Ziua: [de exemplu, Ziua 3]

1. Ce am făcut astăzi: (Descrieți pe scurt principalele sarcini și activități. Ce sarcini specifice ați îndeplinit? La ce cursuri sau prelegeri ați participat?)

2. Ce am învățat astăzi: (Ce abilități noi ați exersat? Ce lucruri interesante ați aflat despre sit, tehnici sau comunitate? Ce v-a surprins?)

3. Cum m-am simțit astăzi: (Ați fost entuziasmat, obosit, frustrat, inspirat? De ce? Cum a decurs munca în echipă? Ați legat noi prietenii?)

4. O provocare cu care m-am confruntat astăzi: (A fost ceva dificil în ceea ce privește munca, comunicarea sau condițiile? Cum ați abordat, dvs. sau echipa, această provocare?)

5. O concluzie sau o întrebare-cheie din ziua de azi: (Care este principalul lucru pe care îl veți reține din ziua de azi? Mai aveți vreo nelămurire?)

(Repetăți pentru fiecare zi de reflecție)

Reflecție finală (sfârșitul proiectului):

1. Privind înapoi, care au fost cele mai semnificative 1-2 momente sau învățăminte de pe parcursul acestui proiect?

2. Cum vi s-a schimbat perspectiva asupra patrimoniului cultural, conservării sau comunității?

3. Ce abilitate sau cunoștință din acest proiect credeți că va fi cea mai utilă în viitor?

4. Ce vă inspiră să faceți în continuare în legătură cu patrimoniul?

Instrumentul 20: Listă de verificare pentru autoevaluarea abilităților și competențelor

Un instrument de tip „înainte și după” pentru participanți, pentru a-și evalua învățarea.

Numele participantului: [Inserați numele participantului]

Numele proiectului: [Inserați numele proiectului]

Instrucțiuni: Vă rugăm să evaluați nivelul de încredere pentru fiecare abilitate/competență enumerată mai jos, atât ÎNAINTE de începerea proiectului, cât și DUPĂ finalizarea acestuia.

Utilizați următoarea scală:

1 = Fără încredere / Fără experiență

2 = Încredere scăzută / Experiență minimă

3 = Neutru / Puțină experiență

4 = Încredere / Experiență bună

5 = Foarte încrezător / Experiență vastă

**Competențele din acest tabel sunt exemple bazate pe activitatea noastră de la Rozdil. Le veți înlocui cu competențele pe care doriți să le dezvoltați în cadrul activității dvs.!*

Abilitate / Domeniu de competență	Încrederea mea ÎNAINTE de proiect (evaluează de la 1 la 5)	Încrederea mea DUPĂ proiect (evaluează de la 1 la 5)	Notă scurtă (opțional - de exemplu, tehnică specifică învățată)
1. Siguranța și organizarea la locul de muncă			
- Respectarea protocoalelor de siguranță (echipament de protecție, regulile șantierului)			
- Organizarea eficientă a uneltelor și materialelor			
2. Documentare și evaluare			
- Cartografierea de bază a daunelor / raportarea stării			
- Realizarea de fotografii / note clare pentru documentare			
3. Abilități tradiționale de zidărie			
- Identificarea mortarului/ tencuiei pe bază de var față de cel pe bază de ciment			
- Îndepărtarea în condiții de siguranță a materialelor neoriginare/nocive (de exemplu, ciment)			
- Tehnici de bază pentru curățarea pietrei/cărămizii			
- Prepararea mortarului tradițional de var			
- Îmbinarea sau tencuirea de bază cu var (dacă este cazul)			

4. Abilități tradiționale de tâmplărie			
- Identificarea defectelor comune ale lemnului			
- Utilizarea uneltelor manuale de bază (fierăstrău, daltă, rindea)			
- Înțelegerea tehnicilor tradiționale de bază în tâmplărie			
- Tehnici de bază pentru repararea/înlocuirea lemnului (dacă este cazul)			
5. Abilități de reparare a acoperișurilor (dacă este cazul)			
- Identificarea elementelor comune ale structurii acoperișului			
- Repararea de bază a acoperișului (de exemplu, înlocuirea țiglelor/șindrilelor)			
- Instalarea protecției temporare împotriva intemperiilor			
6. Colaborare și comunicare			
- Lucrul eficient într-o echipă diversă			
- Comunicarea clară a sarcinilor și provocărilor			
- Interacțiunea respectuoasă cu membrii comunității locale			
[Adăugați alte competențe specifice proiectului, după cum este necesar]			
- de exemplu, înregistrarea arheologică de bază			
- de exemplu, pregătirea expozițiilor			

Vă mulțumim că ați completat această autoevaluare!

Instrumentul 21: Șablon pentru analiza post-acțiune

Un formular pentru coordonatori, astfel încât să poată documenta ce a funcționat, ce nu a funcționat și de ce.

Numele proiectului: [Inserați numele proiectului]

Data revizuirii: [Inserați data]

Facilitator: [Numele facilitatorului]

Participanți: [Adăugați numele/rolurile coordonatorilor/membrilor-cheie ai echipei prezenți]

1. Obiectivele proiectului: Reafirmați pe scurt obiectivele principale ale proiectului/activității revizuite.
2. Ce trebuia să se întâmple? Prezentați pe scurt etapele sau fazele-cheie ale planului.
3. Ce s-a întâmplat, de fapt? Descrieți succesiunea reală a evenimentelor, inclusiv orice abateri de la plan.
4. Ce a mers bine și de ce? (Identificați succesele specifice, rezultatele pozitive sau procesele eficiente. Analizați motivele care stau la baza succesului.)
 - Succesul 1: _____
De ce a funcționat: _____
 - Succesul 2: _____
De ce a funcționat: _____
 (Adăugați mai multe, dacă este necesar)
5. Ce nu a funcționat (provocări) și de ce? (Identificați probleme specifice, probleme neașteptate, întâzieri sau procese ineficiente. Analizați cauzele principale.)
 - Provocarea 1: _____
De ce s-a întâmplat: _____
 - Provocarea 2: _____
De ce s-a întâmplat: _____
 (Adăugați mai multe, dacă este necesar)
6. Lecții-cheie învățate: (Sintetizați principalele concluzii obținute din analiza succeselor și provocărilor.)
 - Lecția 1: _____
 - Lecția 2: _____
 - Lecția 3: _____
7. (Adăugați mai multe, dacă este necesar)
8. Recomandări și acțiuni pentru proiecte viitoare: (Pe baza lecțiilor învățate, ce recomandări specifice și aplicabile pot fi făcute pentru a îmbunătăți performanța viitoare? Atribuiți responsabilități și un termen-limită, dacă este posibil.)

Recomandare / Acțiune	Persoana / echipa responsabilă	Termen-limită
1. De exemplu, asigurați toate materialele de construcție înainte de ziua 1.	Responsabil logistică	Următorul proiect
2. De exemplu, adaptați programul zilnic pentru flexibilitate.	Manager de proiect	Următorul proiect
3. De exemplu, elaborați un briefing formal privind siguranța pentru voluntarii comunității.	Responsabil cu siguranța	[Data]
4.		
5.		

Aprobarea revizuirii:

Semnătura facilitatorului: _____ Data: _____

(Opțional) Semnătura participantului principal: _____ Data: _____

Instrumentul 22: Model pentru memoriul de advocacy

O structură pentru prezentarea recomandărilor de politici.

[Inserați aici logoul organizației/proiectului dvs.]

SINTETIZARE DE PROMOVARE

DATA: [Inserați data]

CĂTRE: [Specificați publicul țintă, de exemplu, membrii Comisiei parlamentare pentru cultură, funcționari ai Ministerului Culturii, grupul donatorilor internaționali]

DE LA: [Numele dvs./Numele organizației]

SUBIECT: [Titlu concis – de exemplu, „Necesitatea urgentă de flexibilitate juridică în stabilizarea patrimoniului în situații de urgență“]

1. Identificarea problemei: Problema

Care este bariera sau provocarea sistemică specifică observată? (Definiți problema în mod clar și concis. Prezentați situația actuală care împiedică luarea de măsuri eficiente. Concentrați-vă pe o singură problemă principală per rezumat.)

1. Dovezi din practică: De ce este important

Ce dovezi specifice din proiectul (proiectele) sau cercetarea dvs. ilustrează această problemă în acțiune? (Furnizați exemple concrete, date sau anecdote din experiența dvs. de teren. Arătați consecințele negative concrete ale situației actuale. Dacă este posibil, faceți referire la rapoarte sau date specifice ale proiectului.)

1. Soluția propusă / Recomandarea de politică: Ce trebuie schimbat

Ce reformă specifică, aplicabilă, nouă prevedere, schimbare de politică sau mecanism de finanțare se propune? (Formulați clar recomandarea dumneavoastră. Fiți specific în privința schimbării dorite – de exemplu, „Modificați articolul X din Legea Y“, „Introduceți un mecanism de desemnare a impozitelor“, „Stabiliți un proces de certificare pentru ONG-uri“. Dacă este posibil, faceți referire la modele de succes din alte țări, cum ar fi România.)

1. Rezultatul și impactul așteptat: beneficiile schimbării

Ce schimbări pozitive sau beneficii sunt așteptate dacă soluția propusă este adoptată? (Explicați cum recomandarea dvs. va rezolva problema identificată. Evidențiați impactul pozitiv – de exemplu, protejarea mai rapidă a patrimoniului, creșterea eficienței, consolidarea societății civile, utilizarea mai bună a resurselor, o mai mare responsabilizare a comunității. Aliniați-vă la obiectivele naționale de redresare, dacă este posibil.)

Apel la acțiune / Pași următori:

(Opțional, dar recomandat: precizați pe scurt ce doriți să facă destinatarul – de exemplu, „Solicităm comitetului să ia în considerare această propunere în cadrul viitoarei revizuirii legislative“, „Solicităm o întâlnire pentru a discuta acest aspect în detaliu“.)

Informații de contact:

[Numele dvs.] [Funcția dvs.]

[Organizația dvs.]

[Adresa de e-mail]

[Număr de telefon (opțional)]

[Site (opțional)]

**ORDINUL
ARHITECTILOR
DIN ROMÂNIA**

Str. Pictor Arthur Verona nr. 19,
Sector 1, București

Tel (+4) 021 317 26 34

Fax (+4) 021 317 26 35

E-mail office@oar.archi

<https://oar.archi>

mai 2026